

IN XPI NOMINE INCIPIT LIBER OFFICI
ORUM. QUE ROMANU
ORONE APPELLANT; de natale
dñi.

ACRATISSIMA
HUIUS DIEI NATIVI
TAS IDEO DICITUR.
QUOD IN EA NATUS
EST XPC.

Anno uidelicet iuxta hebraicam
ueritate a conditione mundi. ter

millesimo. nongentesimo. quinquagesimo secundo. Secundum
alios uero anno. G. C. XC VIII. qui est annus imperii octauia
ni cesaris augusti. xlii. Quo compressis cunctarum per orbem
terrae gentium motibus. firmissima pace ordinante do patre.
IHE XPC sexta mundi etatem suo consecrauit aduentu;

Quocirca congruum erat. ut pax per totum orbem constituta
esset. et homines perduelles cessarent abellis & inimicis.

Uiae quoq; publicae tunc fieri iussae sunt. quia uerissima uia
debebat nasci. & ut ab hominibus potuisset agnosci. homo

fieri dignatus est. Ut enim illos alloqueretur. uerbum caro factum est.
Sed antequam ex uirgine nasceretur. portenta insignia in caelo & in
terra patuerunt. Quadam namque die cum caesar augustus urbem
romam ingrederetur. hora circiter diei tertia. repente liquido
ac sereno caelo instar arcus caelestis orbem solis ambire uisus est.
Illum nempe praesagiens. qui ipsum solem mundumque totum & fecit
set. et reget. Ea siquidem tempestate. xxx. seruatorum. dominis
reddidit. Tria milia etiam quorum domini non exstabant. in crucem
legit. Deinde ouans ingressus. omnia populi romani debita dona
uit. aboliuit literis. Per idem tempus fons olei largissimus de taberna
meritoria per totum fluxit diem. Nimirum christi gratiam significans. ex
eadem taberna. hoc est larga ecclesia novos populos ex gentibus pro
cessuros. In multis etenim signis augustinus caesaris aduentus christi desig
nabatur. Unde bene caesar possessio principalis. augustus solle
mniter stans interpretatur. Quinimmo christum exprimens. qui om
nia sollempniter possidet. omnesque principatus potentialiter op
tinet. Cyrinus preses qui heres interpretatur. significat petrum.
cui hereditas ecclesiae a domino largita est. Quia cum exisset edictum
a praefato caesare. ut describeretur uniuersus orbis. praedictus
cyrinus ad iudeam missus est. census hominum possessionesque descri
biturus. In qua descriptione inuenta sunt ciuium romanorum quadragies
semel centena & lxxiii. milia. colonie deducte. Nam antea idem
omnibus prohibuerat. ut nemo illum dominum ausus fuisset appellare.

5
ob id quia eo imperante nasci deberet ille uerissimus dñs pariter &
imperator . Conceptus namq. tradit̄ . viii . kl . apr̄tis . a quo sub putant̄
dies . ccl . xxvi . id sunt menses . viii . & dies vi . usq. viii kl ian̄r . quando
credit̄ nat̄ sulphicio & camerino cōsulibus . Aptissimū namq. erat ut eo
tēp̄r esset cōceptus quo mundus p̄ ipsū factus ē . & in quo fruct̄ terrē
uiuificent̄ . & in eodē nat̄ quo crescit longitudo dies . & noctis tenebrę
diminuunt̄ . Sed querendū ē cū in nocte dicat̄ natus . cur angl̄s pasto
rib. euangelizat̄ dicens . Natus ē uob̄ hodie saluator . Hodie enī dix̄ .
hoc ē . indie noui testam̄ti quando finē ignorantie tenebris dedit . &
initū scientie lucis posuit . Sed & hoc cōueniebat ut circa illā horam
noctis nasceret̄ . qua amortuus resurrex̄ . Unde salomon . Dū mediū
silentiū tenerent om̄a . & r̄t̄q̄ . Querendū etiā cur hec festiuitas n̄ habet
eandē uarietate quā pascha & pentecostes . scilicet ut mundarent̄ dies
septimane quas macularunt peccatū adx̄ . Unde auḡ . Nosse oportet
diē natalis dñi . n̄ in sacram̄to celebrari . sed tantū ad memoriā reuo
care qđ nat̄ sit . Ac p̄ hoc nihil opus erat nisi reuolutū diē anni quo
ipsa res facta ē . festa deuotione signari . Pascha uero & pentecoste
n̄ solū qđ factū ē . ad memoriā reuocamus . i . qđ mortuus ē & resur
rexit . sed illa que circa eū testant̄ ad sacram̄toꝝ significatiōē
intellegimus . Vigilie ū que a pastorib. hac nocte custodiebant̄ .
in . iiii . diuidunt̄ . scilicet leges . iiii . significantes . Prima naturalē .
scđm̄ mōsaicā . tertiā p̄phetarū . quartā noui testam̄ti . in qua
pastorib. . i . de ecclesiasticis doctorib. apparuit . & nos cū pastorib.

uigilare debem⁹ . ut meream⁹ illud suauissimū armonicū qđ hac nocte
primo cantatū ē audire . Gta in excelsis dō . & r̄lq̄ . Unde etiā sc̄s teles
phorus papa puigiles nos malens fore missas celebrare fecit . scilicet
in recordatione natiuitatis xpi . seu concentus angelici . Alia ū missa
que sequit̄ signat nouā luce gaudiū . qua p̄ incarnati uerbi misteriu
p̄fundim⁹ . seu p̄t uisitacione pastorū ad p̄sepe dñi . in quo inuenit
panē uiuam . q̄ cotidie a fidelib⁹ manditur . Romani hanc noctē ita
celebrant . Primo die uigilia natalis dñi . hora nona canunt missā
ad sc̄am mariā . Qua expleta . canunt uesp̄inale si . naxi . Dehinc
uadunt ad cibum . In crepusculo noctis intrat apostolicus adui
giliā in p̄fata ecclesia . tam n̄ cantant ibi introitū . sed expletis
uigiliis & matutinis sic in antiphonario cōtinent̄ . ibidē canunt
primā missā in nocte . Qua expleta uadunt ad sc̄am anastasiā .
canere Alia missā de nocte . Dehinc p̄gunt ad sc̄m petrū ut ibi
uigilē celebrent . Ab eo loco ubi inuenerint eos p̄fallere . qui ibidē
excubant . Ipsi em̄ intrant ad uigilē solito tēpore in p̄cessu
noctis . & canunt inuitatoriū . & p̄secunt ordinē antiphonarū .
unde etiā dupla officia in romanz antiphonarū hac nocte descri
buntur .

DE CIRCUMCISIONE DÑI

Hæc circūcisio nihil aliud ē . nisi abscisio in carne p̄putis qđ solis
iudeis imperatū ē . Unde etiā abrahā sumpsit initū . quando
ei ad dño p̄ceptū est . Circūcidet̄ ex uobis om̄e masculinū . & infans
octo dierū circūcidet̄ in uobis . Ut esset signū foederis inter dñm

6
hominesq; fideles. & purgarentur ab omni inquinamento carnis & spūs. ius
sac̄e caro circūcidi. & qd̄ hodie nob̄ infide baptismus xpi. hoc p̄stabat
illis circūcisione die octaua qua resurrex̄ a mortuis. excepto qd̄ circūci
sis necdū regni caelestis patebat ingressus. Sed querit̄. cū dñs in
ueteri testam̄to iussit circūcidere. & ipse in nouo circūcisus ē. cur de
nuo cessauerit circūcisio. Ipse n̄ uenerat legē soluere sed adimple
re. neq; ut dissimilis uideret̄ patribus. sc̄is & p̄phetis. ex quorum
p̄sapia sc̄dm carnē nasci dignatus ē. Adcirco uoluit circūcidi. siue
ut excusationē auferret iudeis dicendi. Dissimilis es patribus.
ideo nolimus credere in te. Sed quia uetera transierunt & ecce
facta s̄ noua. oportet nos circūcidi non carne sed spū. Xpc̄ enī sicut
p̄ nobis mortē suscepit. ita circūcisionē non respuit. ut nos in spū
circūciderem̄. quō circūcisione cordis delectat̄. sicut p̄pheta aspi
ratur. Innouissimis circūcidet dñs corda ur̄a. & non corpora.
Haec ē uera circūcisio cordis. ut deponamus ueterē hominē cum
actibus suis. & induamus nouum qui secundum dñm creatus est.

DE OCTAUA DÑI

Iste octaua die circūcisus ē. Iste dies octauus omnē plenitudine
in se optinet. & est perfectus numerus. ipse est dies enim dominic⁹.
& dies resurrectionis dñi. Unde uero initium sumpsit liber le
uiticus pandit. Dies inquit octauus erit celeberrimus atq; sanctis
simus. & paralipomenos. Porro mathathas cum leuitis in c̄tha
tis poctaua canebant epinikion. quod significat triumphum. **Q**

dn̄i. & tituli psalmi .vi. & .x. p octaua inscribuntur. Namq. b octa
ua dies ad aeternā p̄inet requiem. Unde anobis singulari numero
accipitur. qui nullo succedente mutatur. Hic uero mundus non
recipit hunc octauum diem qui est singularis. sed illū quod uocam^o
octuū. eo quod finito .vii. redit semper ad primum. Nonnulli
p hanc octauam. aduentum dn̄i sc̄dm putant significare.
Unde amos ppheta. Ve concupiscentib. diem dn̄i. ipse ē dies tenebre
& non lux. Et sophonias. Vox diei dn̄i amara & dura. tribulabit^r
ibi fortis. Illi uero qui istum diem a constitutione mundi arbi
trantur post sex milium annorum fore uenturū. eo quod .vii. die
dn̄s ab opere suo legitur cessasse. mille scilicet annos. p singulos dies
cōputantes q̄ legitur. a conspectu eius mille anni sicut dies unus.
n̄ satis attendunt quod dn̄s in euāgelio hunc diem nec filium hominis
nosse a stipulatur. Unde nimis importunum illud studiose querere
quod nobis diuina p̄udentia noluit reuelare. Sane illam diem mag
nam & singularem amare & sperare debemus. quoniam propheta
dauid sciens unam uocabat dicens. Quia melior ē dies una matris
tuis sup milia. Hae uero octauae. quas hodie colimus. idcirco reuerenter
celebrantur. quia primis diebus concurrunt sicuti unus dies dominicus
ad alterum. qui eodem ritu celebratur. Hodie enim aduentum
hominū ad xp̄m celebramus. & innatiuitate eiusdem aduentum
illius ad homines.

DE KALENDIS IANUARI.

7

Hae kt. scdm̄ clementia gentilium. potius dicende sunt cauende
quā kt. ei siquidem tempestate quando iudices p̄erant filius isrl̄.
hoc ē ante samson fuit quidam princeps gentilium. italica nomine
ianus. a quo ianuarus mensis postea nuncupatus est. Hunc uero
ianum imperiti homines qui d̄m̄ nō cognoscebant quasi regem
metuebant. & pro dō illum colere coeperunt. Duasq; facies figura
uere p̄pter orientem & occidentē. necnon & quadrifrontem appel
larunt. i. ianum geminum. p̄pter quatuor partes. seu elementa.
iii. atq; temp̄. iii. Sed cum hoc facerent monstrum potius forma
bant quam d̄m̄. Unde numa post romulū. primum mensē anni
uoluit tanquā bicapitis diei mensē respicientem transacti anni
finem futuriq; principia. & ianuarium uocatum. eo quod sit
limes & ianua anni. Unde imperiti homines ueluti d̄m̄ colentes.
diem ipsum multis spurciis sacrauerunt. Quidam mutabant
se in species monstruosas. inferarumq; habitus transformabant.
Alii in femineo gestu mutati. uirilem fortitudinem non habent.
qui in mulieris habitum transierunt. Aliqui fanaticis auguribus
p̄fanabantur. perscrepebant saltando pedibus tripudiantium
plausibus. Non nulli ita auguria obseruabant. ut focum de
domo sua. uel aliud quodcumq; beneficium cuiquā petenti mi
nime tribuerent. Diabolicas & uim sc̄enas. & ab aliis accipiebant.
& ipsi aliis tradebant. Necnon & iam mensulas plenas adman
ducandum tota nocte paratas habebant. Credentes qđ kl̄ian.

p totum annum p̄stare possent; & quia his atq; aliis miseris mun-
dus uniuersus repletus erat. statuit uniuersalis ecclesia ieiunium
publicum in isto die fieri. quatinus his calamitatibus auctori-
vitae finem imponeret. Sed quia dno largiente haec a fidelib;
p̄nihil habentur. licet quantulocumq; similitudines quod absit
adhuc liceant inferis hominib;. omni tamen conuincite prohiben-
de sunt atq; pellende. Neq; enim aliud quicquam noui in istem
kalendis p̄sumendum ē. nisi quod & in aliis kalendis mensiu;
excepto quod octauae dominicae cum eximio cultu caelebrentur ut
supra p̄fixum ē. Sed neq; illud reticendum. quod cum quadā die
haec superstitiones diabolicae romae agerentur. Quidam sc̄s
almachus cum diceret. Hodie octauae diei dominicae sunt. ces-
sate ab his superstitionibus idolorum & sacrificiis pollutis. iubente
aripio urbis p̄fecto. hac de causa m̄fectus ē. **DE THEOPH**
Sollemnitas haec sacratissima quae a grecis theo-**NIA DNI;**
phania nuncupat̄. Latine uero apparitio. seu ostensio. t̄ mani-
festatio m̄pretatur. multimoda in se continet & mysteria. Cum
enim xp̄c̄ nup̄ ex alio uirginis egredere. magi chaldei in oriente
stellā uidentes nimia claritate fulgentē. ita ut solē luce superaret.
ut erant edocti. in cursu astroꝝ animaduertē hanc eē stellam.
quā olim balaam madianita. cuius traditionem sequebantur
p̄dixerat. ita ad futuram. Oriet̄ stella ex iacob. & reliqua.
Uidebat̄ enī sidus p̄ diem. Istoz enī magoz. prim⁹ Ioroastres rex

8

extitit. a quo originem feruntur duxisse. hi elementa concutiebant
turbabantq; mentes hominum. Existorum genere quondam in aegypto
refecerunt moysi uertentes uirgas in dracones. aquasq; in sanguinem.
Hi astrologi dicti. necnon gentiliaci pp̄ nataliū considerationes.
Geneses enim dierum hominū p̄ duodecim sidera caeli describebant.
Siderum quoq; cursu nascentium mores euentusq; p̄nuntiabant. i.
quis. quali signo fuisse natus. aut quem effectum haberet uitae
qui nascebatur. Hi uulgo mathematici appellabantur. Cuius sup
stitutionis genus. constellationes leani vocabant. id notationes siderum
quomodo se haberet cum quis nasceret. Idem aut stellas imp̄tes.
nuncupabantur. sicut & de his legitur qui in euangelio natum xpm
annuntiauerunt. Postea autem solo nomine mathematici.
Cuius artis scientia usq; ad euangelium fuit concessa. ut xpo edito
nemo exinde naturam alicuius de celo interpretaretur. Unde
mox p̄ turbati atq; contriti ex uisione sideris. acceptis munerib;
p̄eunte eos stella. ad xpi cunabula tertio decimo die quod est
hodie in bethleem p̄ueniunt. Quem traxatis uultib; adorantes.
licetata ē sagax curiositas chaldeorum. quia illum uidebant
in terris editum. quem in celis cognouerant astrorum fatibus
p̄sagatum. Cui & iam munera offerunt. hoc ē. aurum. tus.
& myrram; quia a longe ueniunt. gentium populos lucem
fidei cognituros p̄sagiunt. P̄ aurum. rex ostenditur.
In ture. d̄s d̄moscitur. P̄ myrram. homo passus atq; sepultus.

Hæc dona iuuenius p̄br̄ mire conclusit. tus. aurū. mirrā. regiq. ho
miniq. dōq. dona ferunt. **DE BAPTISMO DNI.**

Expletis xpi quasi triginta annorum curricul. uenit in iordane ad io
hannem ut baptizaret̄ ab eo. anno uidelicet. quinto decimo imperii
tiberii cesaris. sub ualeriano & asiatico consulib. necnon iudea. iiii.
tetrarchis dominantib. id herode philippo. & lissana filis herodis
maioris. seu pilato p̄side romano. agentib. pontificatū anna & cupha.

Parati enim erant ab initio mundi sc̄dm̄ hebraicā ueritatem. anni. iiii.
adnotato qd̄ xvi. anno tyberii principium fuerit. lxxx. i. iubelei.

Iuxta. lxx. uero editionem. anni s̄. v. cc. xx. viii. A tribus enī causis
baptizatus ē dñs. Primo. ut quia homo erat. omnem iustitiam
legis impletet. Secdo. ut baptismo suo iohannis baptismum c̄p̄bar̄.

Tertio. ut iordanis aquas sc̄rificans. p̄ descensionem columbe. sp̄s sc̄s
in luacro credentium monstraret aduentum. Post baptismum.
ilico ductus ē in desertū aspiū. ut temptaret̄ diabolo. & ieiunaret̄
p̄ nob. xl. dieb. & quadraginta noctib. Sc̄dm̄ hanc rationem.
certum ē ieiunium ab baptismo dñi. & solutū ē. xv. kl̄ martii.
quando diabolus confusus ab eo recessit. Ab hinc quoq. in popu
los iñc̄ xpc̄ salutarem uiam annuntiat signis atq. uirtutibus
uera comprobans eē quæ diceret̄. Miracula & iam quæ in euā
gelio scripta sunt. inchoat facere. Unde primum miraculum
p̄ reuolutionem anni quando uocatus ē ad nuptias. aquas in
uinum conuertit. quod ē tertio die post uocationē discipulor̄.

ceptum

9
Uinum istud ex aqua factū. diuina p̄cepta. seu scripturas sc̄as mera-
cissimū uigorem caelestis sapientiae continentēs intellegimus.
Hae nuptiae gaudia salutis humanę significant. Sex ydriae. vi
mundi aetates designant. p̄ quas iusti figurā dñi p̄tulerunt.
Per archirridinū. fortissimū p̄dicatōrē paulū intellegimus.
Fecit etiam hodie magnum miraculū. quando de quinq. panibus
& duob. pisibus. quinq. milia hominum p̄auit. Quinq. milia
hominū qui quinq. panibus & duob. pisibus p̄asti sunt. aeclesiae
sunt populi. qui post quinq. sensus corporis. alimento legis spirita-
lia xp̄o restitunt. & duplici testamēto. quasi gemellis piscibus
saturant. Neq. hoc pretereundū est. quod haec sc̄a natiuitas xp̄i
tot illustrata misteris. honoratior est quam prima. Tunc tan-
tum modo natus ē. & angelus pastoribus affatus ē. hodie uero
a magis cum muneribus adoratus est. Hodie cum iordanicis
aquis tingueretur. filius dilectus a patre uocatus est de celo.
& sp̄s sanctus in specie columbae super eum uisus est. nec non
post baptismi sacramentum caput draconis contritum est.
Hodie ex aqua uinum factum ē. eidemq. caelesti sponso aec-
lesia iuncta est. insuper et quinq. milia hominum ab eo
refecta sunt. & ideo manifestatio interpretatur. quia in
his manifestare se hominibus dignatus est. Quod autē in
hac festiuitate nemo p̄sumat baptizare. sed leo papa in decre-
talib. p̄hibet ita. Siquis autem epiphaniae festiuitatem

quae in suo debito honore ueneranda ē. ob hoc existimat habere
priuilegium baptismatis. sciat illius baptismi aliam gratiam.
Aliam fuisse rationem. nec ad eam pertinuisse uirtutem. qua per
spiritum sanctum renascuntur. Dñs non indigens remissione
peccati. nec remedio renascendi. sic uoluit baptizari quomodo
& circumcidi. Sed tunc regenerationis potentiam sanxit.
quando de latere illius pfluxerunt sanguis redemptionis. &
aqua baptismatis. Unde in baptizandis electis qui secundum
apostolicam regulam. & exorcismis scrutandi. & ieiunio sancti-
ficandi. & frequentibus sunt p̄dicationibus imbuendi. duobus tan-
tum temporibus. i. pascha & pentecostes esse seruanda. Excepto
p̄ mortis periculo. in persecutionis angustiis. & in timore naustra-
gi. Aptissimum namq. ē ut in morte crucifixi. & in resur-
rectione mortui potentia baptismi. nouam naturam condat
exuere. ut in renascendis. & mors xpi operibus dicente ap̄to.
An ignoratis quia quicumq. baptizati sumus. p̄ triduanam
enim sepulturam. imitatur trina demersio. & ab aquis leuatio
resurgentis instar de sepulchro; **DE YRAPANTI.**

De hac festiuitate & aliis festiuitatibus
sc̄ae mariae. in gestis pontificalibus legitur. quod sergius papa p̄cepe-
rit lectanias fieri in die p̄sentationis dñi in templo. Ita enim scrip-
tum ē. ut in diebus annuntiationis dñi. dormitionis. ac natiui-
tatis sc̄ae di genitricis mariae. & sc̄i symeonis quod yrapanti dicitur

16

græc. cum lactanijs exeat a scō adriano. & ad scām mariam populus
occurrat. Ipsa ergo die aurora ascendente p̄cedit omnis clerus seu
populus cum lactanijs & antiphonis ad ecclesiam s̄i adriani ex
pectantes pontificem. Ingressus pontifex in sacrarium. induit se
uestibus nigris. & clerus similiter. Posthæc accipiunt singulos cyreos
de manu pontificis. deinde ex iussu pontificis inchoat scola.
A Exsurge dñe. P̄ os aurib. nr̄is audiuim⁹. Etegre dicitur pontifex
desiderario cum ministris annuente eo scolæ primo ut dicant
gloriam. Deinde vadit ad altare & orat usq. ad expletionem
gloriæ. Post orationem osculato altari & diaconi similiter
hinc inde dicit scola. V̄ opus quod operatus es. absq. kyrieleyson.
Antiphona expleta trans pontifex ante altare dicit. Dñs uob̄c̄.
& oremus. & diaconus dicit. flectamus genua. Si tamen infra
septuagesimā euenerit. Sequitur oratio. Crudi q̄s dñe plebem
tuam. & cetera. Hæc expleta inchoat scola p̄ uiam antiphonā.
Adorna thalamū. Item. aue gr̄a. Item. Responsion. Cum autē
appropinquauerint atrio ecclesiæ sancte mariæ. faciendę sunt
lactanijs. His expletis ante altare. & ingresso pontifice in sacrarium.
inchoat scola ad introitum. AN̄ Suscepimus d̄s. Ipsa die non can
tatur gr̄a in excelsis dō. si infra septuagesimā euenerit.
Deinceps missa p̄ agitur ordine suo. De hac festiuitate dicit &
beda sacerdos & doctor eximius in libro de temporibus. Secundo
mensē dixit numa februo idē plutoni. qui lustrationum

potens credebatur. Lustrariq; eo mense ciuitatem necesse erat
quo statuit ut iuxta diis manib; soluarentur. Sed hanc lustran-
di consuetudinem bene mutauit xpiana religio. cum immense
eodem die sancte mariae plebs uniuersa cum sacerdotibus ac mi-
nist^{ymis}is. modula deuota per epistolas perq; congrua urbis loca pro-
cedit. Datosq; a pontifice cereos in manibus gestant ardentes.
& augete bona consuetudine id ipsum inceteris quoq; eiusdem
beatae matris & perpetue uirginis festiuitatibus agere didicit.
Non utiq; illustrationem terrestris imperii quinquennem. sed in-
perennem caelestis regni memoriam. quando iuxta parabola
uirginum prudentum omnes electi lucentibus bonorum
actuuum lampadibus obuiam sponso aeregi suo uenientes mox
cum eo ad nuptias supernae ciuitatis intrabunt. **Tom.**

Septuagesima computatur secundum **DE SEPTUAGESI**
titulationem sacramentarij. & antiphonarij nouem ebdoma-
dibus ante pascha in septima sabbati. Populus di in babilone
detentus. est captiuus septuaginta annis. Quibus expletis.
reuersus est hierusalem. Septuagesimus numerus ad memoria
nobis reducit omne tempus praesentis seculi. quo alieni sumus
a caelesti hierusalem. Ideo auctor nostri officij. septuagesi-
mam posuit in officijs nostris. ut hoc tempore ad elucis
abstinendo. ostenderemus in nostra conuersatione qualiter
per omne tempus saeculi uiuere debeant. qui post baptismo

4

peccatis se alienant ac caelesti hierusalem.
Nam quod per septuaginta annos populus de captiuitate
reueratur. quis non uideat post euoluta tempora quae
septenario dierum numero transcurrunt. & iam nobis
idest ecclesiae dī ad illam caelestem hierusalem
ex huius peregrinatione redeundum. Quia prop-
ter alleluia illo tempore non cantatur apud nos
nec gloria in excelsis dō. quae sunt cantica caelestia.
Dicitur enim in psalmis. Quomodo cantabimus
canticum dñi in terra aliena. Sunt qui primam
ebdomadam septuagesimae sine aliquo articulo
nouellae conuersationis ducunt excepta mutatione
all. & quibusdam locis dalmaticarum & intermissi-
one gloria in excelsis dō. Graeci proximam ebdoma-
dam idest sexagesimam sanctificant suo ieiunio.
Clerici nostri auctore thelesphoro papa sequentem
idest quinquagesimam. qui confectur septem
ebdomadarum ieiunium ante pascha.
Praeceptor tamen officii nostri ampliorem
mutationem requirit. quam nos agamus consti-
tutione officii sui. Ipsum enim ieiunium
intimauit in prima oratione missae dicens.
Ut qui iuste pro peccatis nostris affligimur.

Hic enim afflictionem sonat. in introitu quoque dicit. Circum
dederunt me gemitus mortis. dolores inferni. Propter hos do-
lores non possumus lactari & secari esse. sed preparare nos debemus
ad bellum. ut apostolus ait. Omnis qui in agone contendit. ab
omnibus se abstinere. Dicit ambrosius. Ab omnibus quae vitan-
da eadem tradit disciplina cum sciatur coronandum quantum magis
observandum est quibus omnis permissa est salus. Unde autem
abstinere debeamus qui bellaturi sumus. docet apostolus dicens.
Fornicatio & omnis immunditia aut avaritia nec nominetur
in vobis. & cetera. Thelesphorus papa nonus post beatum
petrum apostolum in sede romana. constituit ut per o[mn]es hebdomadas
abstinentiam observarent quod adhuc multi faciunt.
Quod tempus tunc duas ob causas quinquagesimam

placuit appellari. ut quia in ordine. L. numerus post quadragesimū
 constat. ut quia exinde quinquaginta dies sunt in scām resurrectionē;
 Postmodū melciades papa natione a fer. trigesimus quartus post
 scām petrū. constituit. ut nemo presumeret. in prima ut quinta
 feria ieiunare. In prima ppter dñi resurrectionē. In quinta
 quia in ea cenauit dñs cū discipulis suis. & in ea ascendit in celū;
 Tunc placuit fidelibus. ut octo ebdomadas ieiunio consecra
 rent. & primā dominicā quadragesimā nominarent. non ppter
 sexagenarium diētū numerū. sed ppter usum locutionis nr̄ae.
 quia sicut quadragenario quinquagesimus. ita quinquagena
 rio sexagesimus. & sexagesimo septuagesimus coaptatur.
 A sexagesima usq; in pascha. octo sunt ebdomade. Ex quib; singu
 lis si primā et quintā feriā de abstinentia subtrahas. ut mel
 ciades instituit. et ipsū diem scām pasche. quadraginta tantū
 dies remanent abstinentiæ. ad imitationē dñi nr̄i ih̄s xp̄i;
 Septuagesima ideo a fidelibus fertur celebrari. ut et decimas dieꝝ
 dō reddere. et nihilominus primā & quintā feriā et sabbatum
 possint a ieiunio relaxare. A lxx. nāq; usq; in pascha. nouē sunt
 ebdomade. quæ faciunt. lxxii. dies. Ex quibus si de unaquaq;
 ebdomada tres prefatos dies subtraxeris. & sacrū diē paschale.
 xxxvi. dies in decimatione anni ieiunas. Ille autē qui sabbatū
 constituit honorandū. non ppter legalia mandata hoc fecit.
 sed quia requieuit illa die dñs in sepulchro. Auctō in libro. xv.

de ciuitate di. Non omnia inquit quae gesta narrantur. Aliquid etiam
significare putanda sunt. sed propter illa quae aliquid significant.
etiam illa quae nihil significant atroxuntur. Non solo uomere aratur.
sed ut hoc possit fieri. etiam cetera aratri membra sunt necessaria.
Nec soli nerui incytharis aptantur ad cartum. sed ut aptari possint.
insunt & cetera. **ITĒ ALITER.** Quare dicit septuagesima. cum
ab ea die usq; in pascha non sint plusquam .lxxiii. dies. Consue-
tudo est scripturarū diuinarū. ut omnis numerus ex quo qua-
libet decada transierit. ut tertius monadis incurrat. non depu-
tetur idem numerus pcedenti decadi. sed ei adque tendit. Lege
librū genesis in genealogia filiorū noe. **ITĒ ALIT.** Cur dicit
septuagesima. cū ab illa die usq; in pascha non sint septuaginta
dies. Septuagesima tendit ad sabbatū ante octauas paschae.
quando hi qui in uigilia paschae baptizant alba uestimenta de-
ponunt. & tunc confirmari eos oportet ab epō. & p impositionē
manus accipere spm scm. Et quia septē dona sps scī describunt. recte
qui hunc accepturi sunt septuagesimā celebrant. Quā enī septenarius nume-
rus per se. hoc idem signif perdenr multiplicat; Sexagesima tendit
usq; ad mediū pasche. id. iiii. fer ebdomade paschalis; Quinquagesimā tendit
ad ipsū diē pasche; Quadragesimā ad diē cenę dñi; Cōputa ergo dierū nu-
merū qui sunt in abstinentia. a lxx^{ma}. usq; quadragesimā. & inuenies ter senos.
id. xviii. dies. exceptis dominicis diebus. Quē numerū si p duplicare por-
tionē diuidas. inuenies in una parte. vi. in altera. xii. Sex autē ad

xii. simpla. xii. ad. vi. dupla proportio est; Itē inter caenā dñi & diem pasche duo sunt dies. et inter pasca et medium paschae quē quarta feria .ii. sunt dies. quo tendit. Lx. et ab ipsa die usq. sabb quo Lxx. peruenit. similit duo. qui sunt simul vi. Quatuor enim ad duo. duplū est ad simplum. Precedentes ergo numeri qui sunt in abstinentia significant duplam mortem nrām. simpla xp̄i morte esse destructā. Nos enim in anima et corpore. morti eramus obnoxii. Xpc̄ autem sua corporali morte. et animę et corporis mortem exclusit. Ista autem dies quos in dñi resurrectione cum gaudio et letitia celebramus. significant resurrectionē quam xpc̄ duplam sua simpla contulit. Ipse enim sicut solo corpore mortuus est. ita et solo corpore resurrexit. Nos autē et in anima primum resuscitat peccata dimittendo. et in futuro etiam corpora resuscitaturus est.

Capitulum ieiunii.

ORDO AD POENITENTIĀ DANDĀ. FER. IIII. QUAE EST

In primis premonere debet sacerdos om̄s xp̄ianos ex sacris scripturarum testimonis. quatinus capite ieiunii hoc est hodie ad ueram confessionem ueram q̄ poenitentiam festinantes accedant. De hac hieronimus inquit. Utinam tam cito conuertantur peccatores ad poenitentiam. quam cito dñs preparatus est. etiam mutare presinitam sententiam. Non enim temporis longitudinem requirit deus. sed affectu sinceritatis plenitudo pensatur. Gregorius. Satis alienus a fide est. qui ad

agendam penitentiam tempora senectutis expectat. Metuen-
dum est enim nedum sperat misericordiam. incidat iudiciū
tem q. Siquis te de peccato forinseco correxerit. tunc con-
fiteri interiora quae ille nescit. Deniq. ammonendi sunt
ut in cena dñi redeant ad reconciliationem sicut in con-
sequentibus dicetur. Si uero inter est causa. aut itineris.
aut cuiuslibet occupationis. aut ita forte hebes est. ut ei
hoc sacerdos suadere nequeat. iniungat tā quadragesimalem.
quā q. annualem penitentiam et reconciliet cū fratrem. Sa-
cerdotibus uero sumopere satagendum est. ut octo uitia
criminalia cū eorū sequentis atq. testimonis scripturarū
quib. cohercendi sunt homines atq. ad meliora puehendi.
omī studio intellegant atq. doceant sicut hic in fronte prima
ad nexa sunt. Quorū uitiorum octo haec sunt nomina. In
primis superbia. inanis gloria. inuidia. ira. auaritia. tristitia.
uentris ingluuies. atq. luxuria. De superbia qd̄ ē caput omī
um uitiorū. oriuntur supra scripta. vii. uitia criminalia.
Superbia d̄r quasi sup̄ grediens mentē de eo qd̄ non ē. Vnde
superbus quasi extra uia ambulans. De qua scriptura. Initium
omnis peccati superbia. Et ideo initium d̄r omnis peccati. quia
ipsa precessit in diabolo. et n̄ solū peccatū ē ipsa. sed etiam
nullū peccatum fieri potuit. potest. aut poterit. sine ipsa.
Porro cupiditas atq. superbia intantum unū est malū. ut

14
nec superbia sine cupiditate . nec sine superbia possit inueniri cu-
piditas . Non enim primus homo ederet de ligno phibito nisi
concupisceret . nec desereretur a deo . nisi prius ipse desereret .
De superbia dicit augustinus . Vitanda nobis e superbia . que et
anglos nouit decipere . et homines dissipare . hieronimus . Vir
superbi non decorabitur . nec uoluntate suam pducet ad fine . Am-
brosius . Supbia ex anglis demones fecit . humilitas aut homines
scis anglis similes reddit . De inani gla . i . uana q̄ḡ d̄r coenodo-
xia nascitur inoboedientia . iactantia . ypocrisis . contenti-
ones . p̄tinacia . discordia . et nouitatu p̄sumptiones . Est eni
uanitas inflata . appetitio uanitatū dulcis miseris . amara
perfectis . cui seruiunt dimidi . sub qua iacent elati . tantūq̄
eos ardor humane laudis inflammat . ut laboriosa opera
q̄ populi admiret̄ . et quibus fama diffunditur . sine labore
suscipiant et libenter exerceant . Vnde e quod ieiunare . ab-
stinere . uigilare . a ecclesia frequentare t̄ psallere . Cum haec
om̄a sine labore non faciunt . etiā cū delectatione faci-
unt . ut ab hominib; quib; placere non deo desiderant ui-
deantur . Vnde ueritas . Amen dico uobis receperunt mer-
cede sua . De inuidia siue inuido . qui ab inuidendo alteriū
felicitate d̄r . nascitur odium . susurratio . detractio . exul-
tatio . in aduersis p̄ximi . Afflictio aut in p̄speris . De hac
ap̄tl̄ comminatur dicens . Qui odit fr̄m suū . homicidā e .

Et qui inuidet intenebris est. et intenebris ambulat. Unde nil
infelicius potest esse inuidia. quae alienis torquetur bonis.
Inuidia enim sensum mordet. pectus urit. mentem afficit.
et qui inuidet similis est diabolo. qui per inuidiam hominem
de paradiso eiecit; De ira longa quae ab indignatione dicitur
a qua et iracundia eo quod accenso sanguine in furorem com-
pellitur. nascuntur rixae. tumor mentis. contumeliae. clamor.
indignatio. blasphemiae. De ipsa enim dicit scriptura. Ira in
sinu stulti requiescet. et alibi. Ira enim uiri. iusticia dei non
operatur. Et in psalmo de cottidiana ira. Irascimini. et nolite
peccare. et apostolus. Sol non occidat super iracundiam uestram. Et
alibi. Illa enim ira mala est. quae mentem turbat ut rectum con-
siliium perdat; De tristitia quae oritur ex ira. nascitur malitia.
rancor. pusillanimitas. desperatio. torpor circa precepta. uaga-
tio mentis erga illicita. Et sciendum est. quia inter tristitiam et
mestitiam hoc inter est. Mestitia cordis est. tristitia uultus.
Mestum enim tunc incertum dicimus animum. Tristis enim facie ita di-
nosceretur. abiectio uultu. pallido aspectu. turbidis oculis. tur-
bato uultu. De hac tristitia dicit apostolus. Quae enim secundum
deum tristitia est. poenitentiam in salutem stabilem operatur.
Sed etiam tristitia. mortem operatur. Alibi. Tristitiam non
des animae tuae. Isidorus. Vis numquam esse tristis. bene uiue.
Secreta conscientia tristitiam leuiter sustinet. De auaritia

15
quae gr̄ d̄r filargia . uel amor pecuniae quae ab auaritia dicta .
Vnde auarus quasi auidus auri qui nunquam opibus expletur .
Nascitur p̄ditio . fraus . fallacia . per iuria . inquietudo . uolentia .
et contra misericordiam obduratio cordis . De hac dicit ap̄t̄s . neq̄
auari . neq̄ rapaces . regnum dei possidebunt . Et salomon . Auar̄
non implebitur pecuniis . Et t̄m̄ . Auaro autē nihil ē scelestius .
nihilq̄ iniquius quam amare pecuniam . Et iterū . Cū enī morie
tur homo hereditas serpentes et bestias et uerimes . Hoc uero
uitium uincitur in largitione pauperū . in uisitatione infirmoz̄ .
in tegi mento nudorum . in reddendo quod iniuste sublatū ē .
et in fletu ac lacrimis cum contricione cordis sicut dñs dicit .
Si uis perfectus esse . uade et uende om̄a q̄ habes et da p̄ . et r̄ . De uentris
ingluuiae . quae gr̄ d̄r castimargia . id est ^torrída uoracitas atq̄
glutto siue gulosus qui agula dicitur . nascitur inepta letitia .
scurrilitas . immunditia . multiloquium . ebrietas sensus circa
intellegentiam . et est uitium spiritale . De hoc scriptū ē . qui
continet uentrē suū minuit uitia . Abundantia autē ḡscarū .
nutrit desideria mala . Multae aescae nutriunt uentrem for
nicationis . et apostolus . Non in comestationibus et ebrietatibus .
Et quia primus homo uitio gule cecidit . necesse ē . ut per absti
nentiam resurgamus . Laeta caro traxit nos ad peccatum .
afflicta reducat ad ueniam . De luxuria . quae aluxu nomen
accepit . et est immunditia corporalis . Vnde et luxuriosus

quasi solutus et corruptor dicitur. Nasitur cecitas mentis.
in consideratio . in constantia . precipitatio . amor sui . odiu
dei . affectus presentis seculi . horror autem uel desperatio
futurorum . Est autē uitium corporale . De ipso dicit apostolus .
Fugite fornicationem . et item . Fornicatores et adulteros ui
dicabit dñs . Hieronimus . Ne illi qui tunc habuerit termi
num luxurie qdo et uite . Diabolus per superbiā et forni
cationem omi hominū generi dominabitur . Omnib; peccatis
fornicatio maior ē . Melius est mori quā fornicari . Libido
in infernū mergit hominem . Et sciendum quia fornicatores .
libidinosi . sodomite . adulteri . incestuosi . constupratores .
raptores . molles . masculorum concubitores . immundi pollu
tores . impudici . generaliter luxuriosi nominantur . Vnde
fornicatio dñr amor legitimo conubio solutus . et uagus . ex
plendē libidinis consecrando licentia . De qua scriptura .
Qui fornicat in carne sua peccat . et maioris ē criminis . q̄
tollit membra xp̄i . et facit membra diaboli . Libidinosi
dñr . qui faciunt quod eis libet . Sunt enī cupidi uolun
tatis . Sodomite interpretantur exclusores ipsorū . Adulteri
dñr . qui alterius thoru uiolant siue polluant . Incesti dñr
quasi in castus ppt̄ illicitā cōmixtionē . i . q̄cū parente p̄pa
aut sorore . uel uidua . siue nouereq; filia . t̄ cognata . atq;
dō sacra p̄sumpserit fornicari . Stupratores dñr uirginu

corruptores. Raptores a corrupendo. quia qui rapto petit
 stup^r fruitur. Vnde inter stuprū. et adulteriū et incestū ita differt.
 Stuprū in uirgine. adulteriū in nupta. incestū in parentibus.
 Molles sunt effeminati. uel qui barbas n̄ habent. siue q̄ alterius
 fornicationē sustinent. De quibus ap^ls. Neq; molles regnū dei
 possidebunt. Masculorū concubitores. comites fornicantiū.
 in mundi. polluti. coinquinati. socii luxuriosis. pollutores. de
 formes. conmaculati. t̄ qui p̄p̄riis manib; se sordidant. impudici.
 a podice uocantur. Putorē enī foetorē dicim; siue impudicus.
 qui turpitudinē flagitio infert. Sed & alia uicia que licet ex
 superioribus oriantur alus tamen uocabulis censent̄. sic sacri
 legiū qđ auḡ inter octo uitia cōputat. Sacrilegiū ē sacrarū
 rerū furtū. que postea in idolorū cultū cedunt. Vnde sacri
 legus dicitur ab eo qđ sacra legit et furat̄ contra leges. uel
 sacrilegus sc̄a loca uiolans. faciunt hoc a ecclesiā predones.
 Fures a furuo dicti sunt. i. a fusco. Nam noctis aduunt tēpus.
 Vnde inter furem et latronem hoc differt. qui alienum sub
 trahit fur est. qui furatur et occidit. latro est. A latendo
 enī dicit̄ latro. Peruiri dicunt̄ q̄ p̄pere iurant idē male.
 Falsidici. q̄ aliud fantur quā uerum. Ebrius d̄r q̄ ad tēpus
 bibit. Ebrius qui semper. De quo scriptura. Ebriosi regnū
 dei non consequentur. Acediosus ab acedia dicitur. qui an
 xietatem siue cordis tediū patitur. qui et inconstans t̄ uagus

qđ sic acedia

dictur. Aliquibus enī inter octo uitia reputatur. Parricida et patri-
cida hoc differt. Parricida est qui parentem occidit. patricida
qui patrem aut socium. fratricida qui fratrem occidit. Homi-
cida cōpositū ex homine et cede. unde et homicida. Stultiloquū
est. qui turpia et risum mouentia narrat. unde et stultiloquiū
nihil in se sapiens habet. Scurrilitas siue iocularitas quae ueni-
unt ex aliqua prudentia. risum mouent audientibus quibus
magis conuenit lugere. Turpitudine est. cum inflammantur
sensus nri ad libidinem et carnis titillationē. anima ignita suc-
cenditur. et nihil dei timore refrenatur. Idolatra dīr q̄ idola
seruit. et in pph̄. idolatriam sepe fornicationē appellatam
inuenimus. et qui plus nummū diligit quā deū. sculpturam
nummi colit. et idola in eis celata ueneratur. Susurro de so-
no locutionis appellatur. i. qui libenter inutilia audit. Vnde
scriptura. Non sis susurro. Malefici. et uenefici dnr̄. q̄ causa
mortis uenenu parant. et artificiose multa mala cōponunt.
Maledici. linguosi. siue litigiosi. Sortilogi et diuini. siue
fanatici atq; coniectores. qui sub nomine fictē religionis per-
quasda quas sortes scōz uocant diuinationes et scientiam pro-
fitentur. Arioli siue aruspices. p̄prie sunt qui circa aras idolorū
nefarias preces emittunt. Augures. qui auguria et uolatus atq;
uoces auium intendunt. Auspicia ultro enim ueniunt.
Fatuus est. qui quod fatur non intellegit. neq; quod alii

17
dicunt intellegit . et dicitur ex cors . De quo in euangelio . qui dixit
rit fatuae . Genus enim conuulsi est . Racha manus . et uacuis .
siue absq . cerebro . Est em̄ genus despectionis siue ir̄ . Vnde in
euangto . Qui dixerit fr̄i suo racha . hoc ē p̄ uerbiu m̄ p̄ uirtuale .
Ecce uita breuiter digesta . p̄ que humanū genus a diabolo cotidie
in pugnat̄ . De cetero sciant sacerdotes xp̄i . q̄ quotienscūq . ad pe
nitentiā xp̄iani accedant . ieiunandū ē p̄ eis cū eis . p̄ eorū erratib̄ .
non dicat̄ eis qd̄ sacerdotib̄ iudeorū dictū ē ad d̄no . Ve uob̄ legis
peritis q̄ aggrauatis homines inponentes sup̄ humeros eorū onera
grauia . ipsi aut̄ digito ur̄o n̄ tangatis sarcinas eorū . Nemo em̄ po
test uacentem sub onere subleuare . nisi inclinauerit se ut porrigat
ei manū . neq . ullus medicorū uulnera infirmantiū pot̄ curare .
nisi foetorib̄ particeps fuerit . Ita quoq . sacerdos t̄ pontifex uul
nera curare non potest . nisi p̄stante sollicitudine et oratione .

Et quotiens dederis consilium peccanti . simul quoq . da ei peniten
tiam . statim quantū debeat ieiunare et redimere peccata sua .
ne forte obliuiscaris quantum eum oporteat abstinere . Tibi
enim necesse est . ut iterum ab eo exquiras peccata . q̄ ille for
sitā erubescat . iterū peccata sua confiteri . Non em̄ om̄s cle
rici aut̄ ullus laicus hanc scripturam usurpare aut̄ legere
debent . nisi soli illi quib̄ necesse ē . hoc sunt ep̄i t̄ pr̄bi . Sicut
em̄ sacrificiū offerre nisi ep̄i et pr̄bi quib̄ ^{n̄ debent} clauis regni celest̄
tis tradit̄e sunt . sic nec uita ista alius usurpare debet . Si aut̄

necessitas euenerit et presbiter non fuerit p̄sens diacon̄ suscipiat
penitentiā ac sc̄am. cōmunionem. Deniq̄. sacerdos hac auctori-
tate inbutus siue cōpunctus suscipiens penitentē. si laicus est
dimisso baculo. Quisquis uero ille ē. siue laicus. siue clericus.
siue monachus. suppliciter se inclinet ante sacerdotē. Tunc sa-
cerdos dicat hanc orationē. Dñe d̄s omp̄s p̄pitiū esto mihi pec-
catori. ut condigne possim tibi gr̄as agere. et reliqua. Deinde
iubeat eum sacerdos sedere contra se. et colloqui cum eo de
supra dictis uittis. siue exortationibus diuinis. ne forte
p̄ uerecundia aut ignauia. siue obliuione aliquid putridū
in corde remaneat. per qđ iterum diabolus eum aduomi-
tum peccati reducat. Consideret etiam sexum. aetate. con-
ditionē. statum. personā. et scđm hoc ut sibi uisum fuerit.
singula quoq̄ diiudicet. i. aliquos acerbis abstinendo. alios
elemosinas d̄ando. non nullos sepius flectendo ienua. siue
in cruce stando. aut aliquid aliud huiusmodi quae ad ani-
mae salutem pertinent. Non omnib. ū una eadē discretio sit
unicuiq̄ horum. hoc ē inter diuitē et pauperē. liberum et
seruum. inter infante et puerum. iuuenē et adolēcentē. aeta-
tē et senē. hebetē et sc̄itū. scientē et ignarū. laicū et clericū.
monachum et ep̄m. pr̄b̄m et diaconē. sub diaconē et lectorem.
in gradu. in coniugio. uel sine coniug. int̄ uirginē et femi-
nam. int̄ canonicā et sc̄am moniale. inter debiles et infirmos.

18

inter sanos et peregrinos. De qualitate etiam pecorū uel hominum.
inter continentē et in continente. utrum uoluntate t casu t in
abscondito. quali compugnatione emendet necessitate t uolan
tate. loca et tēpora discernat. Attendat etiā sacerdos ut salui
sint om̄s. et n̄ pusillanimes. quia potentes potent torm̄ta pa
tientur. Itē. Luc̄ filius sirach. In iudicando esto misericors. pu
pillis ut pater. et puirō matri illoꝝ. Et iacobus. Iuditiū sine
misericordia erit illi. q̄ n̄ fecit misericordiā. Super exaltat aut̄
misericordia iuditiū ut idē c̄ sequatur. Ut ait sc̄s benedict̄. q̄
uērā p̄nitentiā faciunt. agunt in ieiunio et fletu. in elemosinis
et orationib̄. et p̄petrata iterū n̄ faciunt. et si faciunt tam̄
n̄ p̄seuerent in eis quia d̄s dixit. Malū cogitasti. ignoui.
malū dixisti. ignoui. malū fecisti. ignoui. p̄seuerare in malo n̄
ignosco. Ergo q̄ p̄seuerat in malo. n̄ ignosceat. Et sic iudica iustū
iudicium sc̄dm̄ canones. ut alii timorē habeant; Neq̄ hoc omit
tendū ē. q̄ p̄t ista peccata affligunt̄ flagellis tēporalibus.
Inde suscitantur bella. incursionēs paganor̄. captiuitates.
pestilentiae. fames. egritudines. mortalitates hominum.
Atq̄. animalium. morbi. in commoditates. aeris siccitates.
in undationes pluuiarum. tempestates. tonitrua. atq̄. ful
gura noxia. in clementia frigoris. uehementia ardoris.
reges iniqui. potentes siue iudices pessimi. bestiae nocuae.
et horū similia. Decernunt iuxta. p̄ponunt supplicia.

uincula . tortōrēs . flagella . exilia . amputationes membroy .
amissiones rerum . mortes diuersi generis . et auferri nequeunt
de mundo . Fit etiā ecclesiasticū uigor . correptio . ex cōmunica
tio . de ecclesia exclusio . leges poenitentiae . anathematizatio .
ēstruuntur iudices . insistant officia . mittunt ultores . ut hoc
corrigan . et auferri n̄ possunt de ecclā . His uero peccatis sēp
manentibus . heu p̄ dolor . tam securi p̄gimur ad tenebras exte
riores . quasi nobis ibi cubicula extruantur . Delitax p̄parentur .
ministri p̄curentur . thesauri congerant^r . ornamenta multipli
centur . cum scriptura dicat . Quod cūq̄ potest manus tua
facere instanter operare . quia nec opus . nec ratio . nec sapi
entia erit apud inferos quo tu p̄peras . Contra ista omnia
suscipiendū ē bellum . et acriter gerendū ne addāpnabilia
peccata perducamur . Post ista omnia scrutata sacerdos et
poenitente corroboratū . interroget eū ita dicens . Credis in
d̄m patrē . et filiū . et sp̄m sc̄m . respondeat poenitens . Credo .

Credis quia iste tres personę quas modo dixi . pater . et filius . et
sp̄s sc̄s unus deus sit . Credo . Credis quia in hac ipsa carne in
qua nunc es resurgere habes . et recipere siue bonū siue malū
p̄ut gesseris . Credo . Vis dimittere illis qui in te pecca
uerunt omnia . ut et tibi deus dimittat peccata tua ipso
dicente . Si n̄ dimiseritis omnib^{us} peccata eorū . nec pat̄ v̄r
celestis dimittet uobis peccata ur̄a . si uult dimittere . sus

19
cipias eius confessionem . et indices ei poenitentiam . Si non uult . n̄
suscipias eius confessionem . Volens uero dimittere omnia his q̄
in se peccauerunt . confiteatur omnia peccata sua que recor-
dari potest . Precauendum est tamen sacerdoti de supra die-
tis utrius . ut eū exortationis gratia ad memoriam reducat . ne
quid aduersante diabolo occultum remaneat . Quo fac-
to fixis genibus in terra . et super ipsa innixus stans . suppli-
citer tensis manibus blando ac flebili uultu respiciens sacer-
dotem . dicat his uerbis . Multa quidem et innumerabilia
sunt alia peccata mea que recordari nequeo . in factis . in dictis .
cogitationibus . p̄ quibus omnib; misera mens mea conpungit̄ .
et acri interdum poenitentia erutiatur . Ideo q̄ consiliū immo
iudicium tuum qui sequester ac medius inter d̄m et peccatōrē
homine ordinatus es . supplex deprecor . et ut p̄ eisde peccatis
meis intercessor existas humiliter imploro . Quo per dicto .
totū se in terram p̄sternat . et gemitus atq; suspiria t̄ lacrimas
p̄ ut d̄s dederit ab intimo cordis p̄ducat . Sacerdos ū patiatur
eum aliquantis per iacere p̄stratum . iuxta qđ uiderit eum
diuina inspiratione cōpunctū . Deinde iubeat eū sacerdos surgere .
& cū steterit super pedes suos . cū tremore et humilitate presto-
letur iudiciū sacerdotis . & indicat ei sacerdos abstinentiā siue
obseruantia . p̄pendens subtiliter p̄sonę qualitatē . modū cul-
pae . intentionē animi . et corporis ualitudinē . ut imbecillita

tem. Percepta autē sententia sacerdotis. iterū p̄sternent se sacer
dos pedibus eius petens p̄ se orationē fieri. ut suggerat ei diuina
uisitatio uirtutē constantē obseruandi quae illi iniuncta sunt.
et ita reuerenter sacerdotis iudicio obtemperare. Ac si ipso ab
diuinae maiestatis ore oportuna salutis suae medicamenta susce
pisset. Quapropter oportet ad penitentiam accedere cum om
ni fiducia. et ex fide credere indubitanter penitentia aboleri
posse peccata. etiam si in ultimo uitae spū commissa peniteat.
et publica lamentatione peccata prodantur. quia non uult
deus mortem peccatoris. sed saluatus miseratione dei uiuat.
Nam secreta satisfactione solui mortalia crimina non negam.
Cotidianā uero leuia q̄ peccata sine quibus haec uita n̄ au
ditur. dominica oratione purgantur. quorū ē dicere. dimit
te nobis sicut et nos dimittamus. Nā ipsa elemosina ē ueniā
homini penitenti ignoscere. Vnde dñs. Date elemosinā.
et omnia munda sunt uobis. Mensurā uero temporis ma
genda penitentia. ideo non satis attente prefigunt cano
nes p̄ uno quoq̄ crimine. sed magis in arbitrio antistitis relin
quunt. q̄ apud dñm n̄ tantū ualeat m̄sura tēporis. quā doloris.
nec abstinentia ciborū. quā mortificatio uitiorū. Sed h̄ sciendū ē.
ut cū uenerint serui ancillae ad penitentiam. n̄ eos cogatis tantū
ieiunare q̄ tū diuites. quā si in sua potestate. Ideo q̄ medietatē
penitentiae eis imponite. Post haec ū dicit sacerdos sup̄ eū has orationes.

Exaudi dñe p̄ces nr̄as. & tibi cōfiteñtū parce peccatis. **Alia.**
Pueniat hunc famulū tuū q̄s dñe misericōdia tua. **At.** **A**desto dñe
 supplicationib; nr̄is. nec sit abh̄i famulo tuo. **At.** **D**ñe dñr̄ q̄
 offensione nr̄a non uinceris. **At.** **A**dsit dñe q̄s huic famulo
 tuo. **Alia.** **D**a q̄s dñe huic famulo tuo. **Alia.** **P**recor dñe
 clementiā tue maiestatis. **Et relq̄.** **Q**uibus dictis. iubet sacer
 dos poenitente surgere de terra. sed et ipse surgat de sedili suo.
 & si loco uel tēpori congruit. ingressi ecclesiā et super genua
 uel cubitos uterq; innixus decantent psalmos. **D**ñe ne in
 furore tuo. **ii.** **B**enedic anima mea dño. **M**iserere mei dñ.
Dñi in nomine tuo. **Q**uid gloriaris. **D**einde kyrie eleyson.
Pater nr̄. **S**aluū fac seruuū tuū. **I**llustra faciē tuā. **M**itte ei
 dñe auxiliū desco. **OR.** **D**ñs cui indulgentia nemo n̄ indiget.
Missa post confessionē. **AN.** **D**e necessitatib; **OR.** **D**ñs qui
 iustificas. **EP̄LA.** **L**auamur. **GR.** **S**aluū fac seruuū tuum.
Euangl. **D**uo homines. **off.** **M**iserere m̄h̄ d. **S**ol̄ obt. **H**ui
 dñe uirtute misereri. **cō.** **D**ñs propitius. **Ad cō.** **P**urificent nos d.
Eodē die fit coll̄ adscām anastasiā. **ANT.** **E**xaudi nos dñe
 qm̄ benign. **Ps̄.** **S**aluū me fac dñs. **I**nterim ponendi sunt
 cineres. ^{sup. capta} sic antiphona testat. **OR.** **C**oncede nob d. **AN.** **A**d
 p̄cessionē. **I**uxta uestibulū āl̄ **I**mmutem̄ habitu. **A** parce dñe
His finitis. sequit̄ letania. **D**e hinc statio adscām sabina.
Sabbatum ante palmas ita p̄titulatur in sacramento.

Sabbato uacat. dominus papa elemosinā dat; Cogitare s̄ oportet
qualiter eadem die potissimum elemosina tradenda sit; Ubi
notandū qđ ea quae colimus circa passionē dñi & resurrectionē.
atq; ascensionē in caelum. in cōmemorationē illarū rerū quae
suo intempore facta sunt agimus. ut illud. Quotienscūq; fece-
ritis. Et reliq̄. Habemus opus precedentis elemosinae p̄sentis
sabbati. qđ ad memoriā reducā; Cur enī isto die elemosi-
na specialius ab apostolico tribuat̄. cū omni tēpore danda sit.
Iohannes euangelista insit. Ante sex dies paschae uenit ih̄c in
bethania in domū symonis leprosi. ibiq; libarū quatrduanū
resuscitauit. feceruntq; ei cenā ibi. Maria ergo accepit librā
unguenti. et unxit pedes dñi. Et ceter. indignante phoc iuda
p̄ditore. Ih̄c in laude mulierū ita respondit. Op̄ bonū opera-
ta ē in me. Ubi cūq; fuerit p̄dicatū. & ret̄; Qui enī bene uiuit. pe-
des dñi unguento ungit. Unguentū enī illud iustitia fuit. ideo libra
fuit. Qui supflua dat pauperib; pedes dñi capillis suis tergit.
Domus impleta ē odore unguenti. & mundus repletus ē fama bona
mulieris. Unde apostolicus uir in memoria deuotissime mulieris.
membris xpi hodie facit. qđ ipse fecit capiti. & ideo a statione
publica uacat. Non tamen a celebratione missae. quia huic nego-
tro insit. & quia de hac feria officium p̄priū non habet. De eisdē
feris repetit̄. idē de iiii. feria. AN. Liberator. ms. lect. Zacharie
pp̄b. Haec dicit dñs. Exulta satis filia. hierusale. ecce rex tuus de

mis tibi. iustus & saluator, ipse paup & ascendens sup asnam, &
sup pullu filiu asine. & r t q. Euangtm. Scdm lucam. Cum app
pinquiss & iuc ad bethfage: & bethanna. & r t q. **DE DIE**

Hesterna die dñs in bethania in domo symonis. **PALMARU**
recubuit. hoc e sexto die ante passionē. Hodie uero quod e
quinto die ante pascha. exiens de bethania. misit duos
discipulos in hierusale dicens eis. Ite in castella quod contra uos e
& inuenietis asina & pullum. soluite & adducite mihi. Qui soluentes
adduxerunt ad ihm. & imposuerunt uestimenta sua. & eu desup
federe fecer. Cū au disset turba quae uenerat ad diem festu qd iuc
pgeret ierusalem. acceper ramos palmaru. uenerq; ei obuiam et clamabant.

O sanna benedictus qui uenit. & r t. De hac die sciendu e. qd diuersis
uocabulis distinguit. id dies palmaru siue floru. atq; ramoru. osanna.
pascha petru. siue copotentium. et capita lauantium. Dies palmaru
ideo celebrat. quia in eo dñs tendens hierosolima. occurrit ei turba
plurima. hinc inde clamando. osanna. qd interpretatur saluifica.
siue saluos nos fac. Est eni ebreus sermo. qui apud illos dicitur.
osianna. In ramis palmaru significatur uictoria. qua erat dñs
morte moriendo superaturus. atq; p tropheum crucis de diabolo
mortis principe triumphaturus. In ramis arboru intellegunt.
dicta patru & exempla. Turba plurima significat innumerabi
lem martyru exercitu. qui corpora sua p dno tradider. Uestim
ta aptoz. opera sunt iustitiae. Unde in psalmo. Sacerdotes tui in

duantur iustitia. In asello quos sedebat. indicabat simplici
corda gentilitatis. quā p̄sidento atq; regendo p̄ducebat ad usionē
pacis æternæ. Pascha petitiū siue cōpetentiū dī. quia hodie simboſū
competenti b; tradebatur. p̄p̄t̄ confinem dominici paschæ sollemp
nitatem. ut qui iam addi grām p̄cipiendam festinant fidem
quā confitent̄ agnoscat̄. Competentes enī quasi simul petentes
dicuntur. id̄ grām xp̄i petentes. Capita lauantiū ideo hunc
diem appellat uulgus. quia tunc mos ē lauare capita infanti
um. qui unguēdi sunt sabbato sc̄o. ne forte obseruatione quadra
gesime sordidati ad unctionem accederent. Quanta uero reue
rentia ^{hæc} ante consuetudo ad deuotissimis uiris excolitur. libant
pax̄p̄ inferere. Hodie p̄paratur quod dā portatoriū honestis
sime in quo intronit̄ tr̄ sc̄m euangl̄m qd̄ intellegit̄ xp̄e. & statuit̄
in eccl̄a. ante aram. Unde cler̄ p̄cessur̄ ē. Deinde aduunt̄ palmæ &
flores atq; diuersa genera frondiū seu oliuæ. sup̄ que dī hec ora
tio a sac̄dote. Om̄ps̄ d̄s q̄ ante quā filiū tuū dñm nr̄m. p̄ nob̄ mortem
p̄peti sineris; seq̄t̄ benedictio palmæ. siue frondiū. Om̄ps̄ d̄s xp̄e.
His finit̄. dantur acustodib; palmæ. Accipientesq; populi ramos
arborū oliuarum siue flore. inchoatur. int̄f. Pueri ebreorū.
Dem̄t̄ suscipitur ad iaconbus sup̄ scriptū portariū cū euangl̄o
baulantes cum ingenti exultatione iugum xp̄i suæue & onus eius
leue. p̄cedente aqua benedicta cum candelabris atq; timi
amateris cum alis ornamentis. Insup̄ etiā laicorū scola cum

vexillis atq. gunt fanonibus a longe p̄cunte; Exeunte enī clero seu
 populo ab ecclesia. inchoat Antifona: Cū appropinquaret dñs. Qua
 finita. inchoat scola. antif. Ceperunt. Itē. Cū audisset. Itē ant.
 Appropinquante. Cū ingressi fuerint ciuitatē uel coenobium. dñs
 respons. Ingremente dño. Itē ant. Colleger. ũs. Unus autem.
 His finitis. ante atriam ecclesie seu loco cōpetenti subsistit scola cum
 baiulis et reliquo ornatu. et clerus seu populus expectant in loco
 atrii inchoantes. ANT. Occurrunt. turbae. R. Scola. ANT. Cum
 angelis. Hac finita. inchoatur a duobus cantoribus qdā uersus:
 I srahel estu rex. R. s̄. cler. Aspiciens seu inclinans se ad sup̄ scriptū
 sem̄ euangelii. Gloria laus et honor. In ordine sequunt̄ alii uersus.
 His finitis. incipit scola cū baiulis. a Pueri ebriorum. et tunc p̄terit
 om̄is plebs. hinc inde frondes seu flores. decantantes. a. O sanna
 filio dauid usq. ad atriū. et sic intrant ad missas. Ministri ũ
 tenent palmas in manib. usq. ad cōpletionē missę. Intermittunt
 aliqui salutationē in passione p̄ dñs uob̄ cū. qd̄ n̄ legit̄ in ordinib.
 si in parasceue tantū ubi recidet̄ officium sacerdotale. Ideo aut̄ hæc
 ebdomada maior dñs. quia in ea maxima ē adhibenda parsimo
 nia. siue quod maior officium recolitur in ea. **F**ERIA. iiii.
 ebdomadę maior. hora tertia. p̄cedit a p̄ticus cū om̄i clero seu po
 pulo ad eccliam et dic̄ orationes sollempnes sicut in sexta fr̄. His ex
 pletis. osculato altari egreditur. Presbiteri uero eccliarū. tam ur
 bani quā sub urbani reuertuntur ad titulos suos ut hoc ordine

fr̄ sui compleant. Hoc scientes aut quod pontifex p̄ se intermittit
ibi cum cōmemorent. Postea uero hora octaua ingrediuntur
ad missas. more solito. Ideo h̄ orationes hodie celebrant. q̄
in hac fr̄. iij. consiliū fecer̄ iudei ut occiderent dñm. Vnde nos
ad memoriā reducere debemus crudele consiliū iudeoz. et man
suetudinē xp̄i. ut contra omnē iniuriam armemus nos armis
orationis. et patientiæ sicut ipse fecit dicens. Pater ignosce illis.
Sequitur manifesta diffinitio cur primus responsz unū habeat
uersū. secundus .v. Primus homo adam duas mortes passus ē. In p̄ma
lect̄ et primo responsorio mors animæ. In sec̄da et in sec̄do. mors
corporis signata ē. Caro namq; saluatoris p̄ salute corporis. S
anguis uero p̄ anima nr̄a effusus est. et q̄ om̄is homo unā habet
anima. idcirco primum responsoriū unū sequit̄ uers̄. Responsor
sec̄d̄. .v. uersus habens. .v. corporis sensus significat in adam mor
tuos. quos xp̄c moriendo & resurgendo reuiuificauit. & pris
tino reddidit statū. Passio. q̄ legitur ostend̄ iudeoꝝ consi
liū p̄ualuisse ad tempus. & mansuetudine xp̄m perse ueras
se. Quod autem sine saluatione p̄mittatur q̄t̄ dominica nona
gitur die. signific̄ iudeoz̄ p̄uam conuentum contra xp̄m
conspirasse. & discipulorum silentium propter tristici
am passionis illius que uis̄ usq; seruata ē. qua die pri mus
homo conditus ē. & redemptus. Per tres continuos qui se
cuntur dies. id̄. v. & vi. & vii. fr̄. triduanā dñi sepulturam

celebrant. Ac hoc ut compaginem humilitati sepulture eius
amittimus ex celsa nra. id gl'a patri et campana id signa.
FERIA. V. IN CAENA DNI.

IN HAC SACRA festiuitate diuersa gestasunt & gerunt^r. Surgē
dumē. enī a uigiliis hora noctis. viii. & omni lumine decorat^r
eccl'a. Ab hac nocte usq; in sabatō sc̄m nondr. dī in adiutori
um. more solito. neq; gl'a patri. in psalmis. neq; in respo. neq; in
ullo loco. Cantor uero mox inchoat. ANT. Sicut in antip conti
netur. Lector uero non petat benedict. neq; a sacerdote compleat^r.
sed ex uerbis lectionis iubet fine facere. aut certe ex terminatione.
Lect' primę de lamentationib; hieremę. Scđę de tractatu psalmi.
Exaudi o's orationē cū tribulor. Tercia de ap'to. Conuenientib; uo
bis in unum. In parasceue uero & in sabato sc̄o de sup^r dictis lamentatio
nib; & tractū auḡ in eodem psalmo. nouissime de ept'a pauli festinē
mus ingredi phas viii lect. seu psalmos. Ac respo. qui recoluntur
in his tribus noctibus. Insinuatur qđ dñs descendens ad infernum.
inde tria genera hominū rapuit. & transfēcit ad celos. ad societatem
uidelicet viii ordinū ang'torū. ficti ē. duo in lecto. dua molen
tes. duo in agro. Accendunt^r enī in hac nocte lumina xxiiii.
& extinguuntur p̄ singulūm lectionem et respo. Quę fiunt
Lxxii. in lumnationes et extinctiones. Tot enī horis iacuit
xp̄c in sepulchro. lumen & cantus. gaudium & letitiā signific.
Extinctio lumnū defectū. Lxxii horas q̄ consecratae sunt xp̄i se

putata. Hoc enim ordine p̄ singulas noctes extinguunt. In ini-
tuo p̄mi psalmē ē. custos paratus cū canz in loco dex tere par-
tis ecclē. & mox ut primā antiph̄ audierit. extinguit p̄m̄
lucernā. In fine uero seq̄tis psalm̄ ex parte sinistra tunc alia.
in medio terciā. Hoc ordine alius p̄sequitur. His om̄ib. ex tunc
tis simili modo inmutatis p̄singut antiph̄ extinguntur.
Dicto etiam uersu ante euangl̄m. subtrahitur media & re-
seruatur usq; in sabato sc̄o. His finit̄is uadunt portoria psal-
mos canendo cū antiph̄is am̄t̄ ecclē ḡloa patri & ^{caetera} contra ubi
recolitur ḡla sc̄e trinitatis. Quia una ē p̄son̄ filii dī & filii hom̄
nis qui pati uenerat. confirmat se sc̄a ecclē capta suo & de glo-
rificatione ei reticet usq; dū exaltetur p̄ triūphum uictorie.
Quia ordo predicatorū tempore passionis siluit. reticetur son̄
signorū atq; campanarū. Pro hoc enim humilior son̄ lignorū.
ad congregandum populū adsum̄t. A pacis osculo siue saluta-
tione abstinetur. n̄ quod m̄lū sit ubi ex caritate p̄fertur.
sed ad uitandā salutationē pestiferā qualē uidas p̄ditor
exercuit. ut demonstrēt̄ q̄ in uiriā. passus ē xp̄s. a suo discipulo.
& nos uitem̄ eandē in uiriā fratrib. facere. Signo enim doloso
traditus ē d̄ns. In uirtatoriū non cantat̄. ut doceant m̄lū con-
uentū uitare suos q̄t fuit apud iudeos de nece xp̄i. Sacer-
dotale officiū ideo his diebus n̄ agit̄. quia p̄cussus ē pastor.
qui ē xp̄s. et arietes gregis dissipatis sunt. Isto die penitentes

247

ad remissionem peccatorum redeunt. Juxta decretalia innocen-
ti pape quod dicit. De penitentibus autem qui siue ex grauioribus
confessione siue ex leuioribus penitentiam gerunt. si nulla interueniat
egritudo. fr̄ v. ante pascha eis remittendum rom̄ne eccl̄e
consuetudo demonstrat. Post hoc egreditur penitens m̄ne de
loco ubi penitentiam gressus. & in gremio eccl̄e presentat̄ p̄strato
om̄i corpore intra. tunc decantatur h̄ psalmi. Misere mei
d̄s cum antiph. *Comundū. Deinde k̄ yriet. & pat̄ n̄r. capitu-
la & p̄ces. Saluū fac seruū tuum. Conuertere d̄ne. Mit ta tibi
d̄ns. Illustra faciem tuā. D̄ne uide humilitatē. Exaudime d̄ quo
benignaē. misericordia tua. OR̄. Adesto d̄ne supplicationib;
nr̄is. & in quietam prim̄ indigeo misericordia tua. & r̄t. At.
Presta q̄s d̄ne huic famulo tuo dignū penitentis fructū. **ALLA.**
D̄s humani generis benignissime conditor. & misericordissime
reformator. At. D̄s sub cuius oculis om̄e cor trepidat. om̄is q̄
conscientiæ contremescunt. & reliqua. Post hæc uero amoueat̄
a sacerdote ut q̄t penitendo deluit iterando n̄r̄pt̄at. **MISSA**
unde sup̄ A Ego aut̄ in d̄no speraui. **OR̄** Om̄is semp̄ d̄s confiten-
tib; huic famulo. **LECT̄.** Querite d̄nm dū inueniri potest. **GR̄** Veneces-
sitat̄. **Cugt̄.** Subleuatis ih̄e oculis in celū off̄ factus ē d̄ns firmamen-
tū. **sec̄** Virtutū celestium d̄s. de cui; gr̄e rore descendit. **Cō** Inlu-
m̄n̄ fat̄ ē tuā. **ad cō** Concede q̄s d̄ne. ut p̄ceptū noui sacramenti
mysteriū. **Eodem die altaria templi & parietes siue pauim̄***

ta ecclā lauānt^r & uasa dño sacra purificent^r. Quāuis forma
tui possit congruere lauatio eorū. tam̄ non de ē. aliquid mysticum
Parietes domⁱ uocabulum hñt ecclā. quia continet ecclā. n̄ tam̄
sunt ipsa ecclā. Ac hoc quia ecclā conuocatio interpretatur. ho
m̄nes sunt ecclā non parēntes domus. Quia tamen p̄pt̄ra sc̄ificānt^r
ab ep̄o. ut in eis inuēt^r aduentus angelorū. & hom̄nes in ea intrantes ab om̄i
turpiloquio et seurrilitate nouerunt se continere. ut audiant quod
moyses audiuit q̄do uoluit uidere rubum ardentē. Solue calcia
mentū de pedibus tuis. locus enim in quo stas terra sc̄a est. Calcia m̄ta
que ex mortuis an^{li}mb^{li} fiunt. ueteris hominis peccata sign^f.
Intrantes nos in loca sc̄a ubi dñs ē et angeli eius. ex uam̄ nos h̄sc̄al
ciamentis. & ea q̄ sunt dñi cogitemus. Pavimentū ecclā. auditores
magistrox sunt. Lauatio domⁱ q̄ nuncupatiue ecclā d̄r. signū est
lauationis pedū fr̄m. Lauatio pedū fr̄m. signū ē remissionis pecca
torū. siue q̄do ad om̄no remittunt^r. seu in uicē a nob̄ ipsis. Hodie chris
ma conficitur & consecrat^r. Qñd̄ xp̄s id unctus. ac cris̄ma appellatur.
Ungentū istud. moyses primū in exodo iubente dño cōposuit. quop̄
m̄ aaron et filii ei in testimonū sacerdotii et sc̄itatis puncti sunt.
Deind̄ quoq; reges eodem cris̄ma sacrabant^r. Qñd̄ et xp̄i nuncu
pantur. ut illud. Nolite tangere xp̄os meos. Erat q̄ eo temp̄r
tantū in regib; et sacerdotib; mystica unctio. Sed post q̄ dñs n̄r
uerus rex & sacer̄d̄ aternus adō patre celesti hoc ē. mystico est
delibutus ungento. Jam̄ soli reges et pontifices s; om̄is ecclā

unctione chris-matis consecratur: pro eo qd membrū ē a terny regis: et
 sacerdotis. Conficit̄ enī ex oleo mundissimo. & opobalsamo quia genus
 regale et sacerdotale sumus. Ideo post laua chrū unguimur ut xp̄i
 nomine censeamur. Chrismat enī unctio sc̄ificat iam uiuentem
 ex mortuis: et idēo fr̄. v. conficit̄. quia. v. x̄tate mundi ad nos xp̄c
 uenisse phibetur. siue qd ante biduum paschz maria caput ac pedes
 dñi p unx̄. Benedictur oleum p infirmo. quia passio dñi aucto
 rem mortis destruxit. Gr̄a eius q̄ significat̄ olei unctione arma
 ei q̄ sunt peccata cotidiana destruit. iacobo ad testante. Oratio
 fidei saluab infirmum. & si in peccatis sit dimittuntur ei. Cuius sig
 num ē olei unctio. Eadem die hora nona scilicet qdo dies sunt lon
 giores. seu hora. v. qdo breuiores. excutitur ignis de la pide in loco
 foris basilicam. & inluminatur candela. de quo igne nouo inlu
 minatur a mansionario ecclae lampas una. & seruat̄ usq̄
 in sab̄ sc̄m ad inluminandū cereum. qui eodem die ē benedi
 cendus. de quo in sab̄ sc̄o dicendum ē. Su p̄ scripta uero candelam
 inluminatam ponit mansionarius in summitate canne. ita
 ut respiciat ecclam q̄ ingressuri psequente eum populo cum summo
 silentio atq̄ inclinatione. Ipsa uero ecclā absq̄ lumine erit.
 Custodes autem lampades. qui ante altare ita preparatas
 habeant. ut absq̄ ullo impedimento cuius cumq̄ retardationis
 manu mansionarii cum eadem candela possint accendi. De in
 cept̄ uero acustodib; omni lumine decoretur ecclā. et sicut

isto die. *ta x* a u m u s. sic et fr̄. vi. atq. sab. bato. *to* ordine ut aman
sionario fr̄. q. por. te. tur. fr̄. vi. ab archid. sab. bato. ab ep̄o iuniorē.
In coenobus uero. fr̄. v. ac u. stode. *xcclx*. fr̄. vi. appos. Sab. bab
bate. Post illuminationē uero *scclx*. inchoatur admissam. *ān*.
Nos autem. Interim egreditur pontifex de sacratio cum diaco
nib. dalmaditatis. et. vii. cereostat. ante eum sicut in die
sollemni cum om̄i scilicet ornatu. Dum transierit p̄ medium
scole. Annuit illi ut dicat gl̄iam. Ante quēro ascendit ad alta
redat pacem p̄ori ep̄o. & p̄pri p̄rbo. deind̄ diaconibus.
Uen̄ ensq. ante altare inclinat se adorationē. p̄stratus in terra
usq. aduersum rep̄tentium. Quo finito. d̄r *k̄yrieison*.
Deind̄ d̄ns uobcum. & pagitur missa. Ipso die ita conficitur
crisma. In ultimo admissam ante q̄dicatur p̄ quem h̄ec om̄a
d̄ne semp̄ bona creas. Leuatur de ampullis quas offerunt populi.
& benedic tam d̄m̄n̄ papa quam om̄s p̄r̄bri. Deind̄ sequitur ex
orcismus olei. His expletis. seq̄tur oratio domica. Libera nos
q̄s d̄ne. Pax d̄ni. & agnus d̄i. et communicat s̄ot̄ ponti
fex. et red̄ ad sedem suam. & sequitur ad cō. D̄ns ih̄c p̄ quā cepit
p̄s Beati immaculati. Ad rep̄tentium quantum necesse erit.
Interim communicat clerus seu om̄is popl̄s. Sequitur ad comple
dū orat̄. Hac expleta dicit diaconus. *Item* missa ē. Cui subsequuntur
uespere ut in antiphonio continet̄. De eod̄ uero die legit̄ in ordi
nibus q̄d̄ reseruan d̄s s̄t̄ de corpore d̄ni ad emun̄candum in

crastinum . auḡ adianuarium . Sunt qui cotidie eucharistiā uolunt
 sumere . & quia in pascha non conficitur corpus dñi . necesse ē . ut
 hi quibus ē uoluntas communicandi habeant sacrificium de priori
 die . Qd̄ tam romani non faciunt . In isto enī die consumat̄ agnus
 typicus . consumat̄q; modus communicationis . & illud uet̄ sacramtū
 p̄ calicē quem porrexit discipulis suis . dō gr̄as agendo quod uetera
 transita & uentura noua que debem̄ expectare usq; in resurrectio
 nē dñi . Dix̄ enī dñs . Non bibā de hoc gemmine uitis . usq; in diē illū
 & cetera . Deim transit̄ ad conuiuuium ex quo cēna dñi uocāt̄ . Cēna
 enī dominica dicit̄ . eo qd̄ ipse dñs cū discipulis & pascha fecerit . Hoc
 aut̄ ordine factū est . Circa uesperū uero caena facta . id̄ parata .
 & ad conuiuantiū mensā usq; p̄ducta . non transacta neq; finita .
 surgit inē acena & ponit uestimenta sua . & cū accepiss̄ linteū
 p̄cinxit se . Deinde misit aquā in peluim . Veniensq; primū ad petrū
 cepit lauare pedes eius . & extergere linteo quo erat p̄cinctus . &
 discipulorum . Cui dixit petrus . Dñe . tu mihi lauas pedes . Et dñs
 ait . Quod ego facio tu nescis modo . scies aut̄ postea . & reliq̄ .
Postquam autē lauit pedes eorum . recubuit iterū . adhuc enī cēna
 bat̄ . Cū dñs surrexit & lauit pedes eorum . nā postea recubuit
 & buccellā suo traditori postea dedit . Erat enim iam nox .
 Utiq; nondum finita cēna . hoc ē . dum adhuc panis immensa ess̄ .
 post pauca ait discipulis . Si ego laui uros pedes . & cetera . usq; & uos
 ita faciatis . Aliqui enim uiri religiosi sumunt prius parū & postea

lauant pedes. deinde caenant. Hoc imbuti exemplo fideles xpiani
non dedignantur facere conseruis suis. quod xpc fecit discipulis.
hoc e pedes omnium lauare. tam pauperum quam peregrinoru. &
Aliqd de copis suis tribuere. Et qui hoc non ual & debitū sibi pximis
relax&. quatinus illi remittatur in caelo. Ipse enī nob cotidie lauat
pedes. qui interpellat p nob. Ipsum enī signum lauatio paumtor
accetie. In lauatioe pedū decantant̄ hac amphong. Postquam
surrexit dñs. Siego d. Dñs ihc. mandatū nouū. In hoc cognoscunt
Oligam' nos. In dieb. illis. Caritas ē. His finitis. nudantur altaria
iam circa noctē. & sic pmanent usq. ad sabbatū sem. Altare
xpm significat qui tunc nudatus ē a uestimentis. hoc ē ad scriptis
quando relicto eo om̄s fugerunt. In hac enim nocte xpc ueteri
lege finem dat. quae non soluebat peccata sed puniebat. Dat
initium noui testamenti. p quod peccata absoluuntur. Ab hac
enim nocte usq. sabbatum sem non nulli serui di. imitantes aptos
ieiun pmanent. Aliqui uero contenti sunt pane tantū & herbis.
atq. legumine siue sicera. **FER. VI. IN PARASCEUE.**

Parasceue. pparatio interpretat̄. quae & vi sabbati dicit̄. in hoc
enim die pparant iudei quae in sabbato erunt necessaria. iuxta qd
de manna pceptū ē. vi. die colligatis duplū. & ideo in sollemnitate
habet̄. quia eo die xpc misteriu crucis expleuit. ppter qd in
hunc mundū uenerat. ut qui a ligno p cussi fueramus in adam.
rursū p ligni mysterium sanarem. Huius enī causa triumphi.

27

humana possibilitas xp̄o p̄ omnē mundū celebratē annuam
p̄b̄a. p̄ eo qđ dignatus ē sanguine passionis sue redimere peccatū
mundi. & p̄t̄ crucem morte deuicta absoluerē. Tripertita autem
ratio dominicæ passionis ostenditur. Prima. ut xp̄c̄ p̄ reatu mun-
di redemptio daretur. & hostas antiquus uelut amo crucis caperetur.
scilicet ut quos obsorbuerat euomeret. non potentia uictus sed
iustitia. Secunda causa ē. ut secutorib; hominib; uitæ magis
teriu p̄beret. ad hoc enī ascendit in crucē. ut p̄ nobis passionis
& resurrectionis p̄beret exemplum. Tertia causa ē. susceptę crucis.
ut superbia sc̄li. & inflata sapientia. p̄ crucis stultā ut putatur
p̄dicationem. humiliata corrueret. ut pateret qđ stultum dī ē
quantū sit sapientius hominib;. Cur autē hodie missa non
cantat̄ sed neq; in sabbato sc̄o. donec ad uigiliās noctis. sc̄s innocen-
tius papa in decretalib; dicit. Iste biduo sacramenta penitus nec
lebrari. quia p̄ cussus ē pastor & oues gregis dissipatę sunt. seu qđ
ap̄tos quos imitari debemus. Iste biduo in tristitia & merore fuisse.
& ieiunos usq; in resurrectione p̄ mansisse credimus. In ipso autē
die hora. v. deportatur lumen ut supra ab archidiacono seu
p̄posito. & illuminantur lampades. vii. Pontifex autem seu
clerus atq; populus p̄cedunt ad accētā. Interi uero egreditur
archidiaconus cum aliis diaconib; de sacario. in diti scilicet
planetis fuscis. & duo cereostata ante ipsos cū cereis accensis. pro-
cedentes usq; ad altare cum silentio. & oratione completa.

Atq; osculato altari. uadunt ad sedē pontificis more solito. Dēde
Annunt archidiaconus subdiacono ut legatur lectio prima.
S e q̄t̄ resp̄. Dñe audiui. Iste respons̄ cū .iiii. uersibus sign̄ xpm̄.
qui .iiii. elementa ineffigie hominis assumpsit. Illa enī pendebant
in cruce. int̄ duo animalia. hoc ē inter duos latrones. Sequit̄ alia
lect̄. Dēde sequit̄ more romano Tract̄ Qui habitat. Requie in
initio xl. Iste tractus trahit nos ad longitudinē uite æternæ.
In qua salutare dī hoc ē xpm̄ quem nefandissimi iudei in cruce
positū hodie uiderunt. & nos credimus uisuros facie ad faciem
in æternitate sua. Canunt hic aliqui tractū nup̄t̄ime cōpilatū.
Eripe me dñe ab homine malo. Sequit̄ absq; salutatione passio
dñi. Hac expleta stat̄ uero diacones nudant altare sindone
que prius fuerat sub euangelio posita in modum fuerantis.
Aliqui uero antequā legat̄ passio. p̄parant duas syndones sibi inui
cē parump̄ coherentes. & in eo uersu ubi legit̄ partiti sunt uesti
menta mea sibi. scindunt hinc inde ipsas syndones de sup̄ altari
in modū fuerantis & secum auferunt. Quia altare xpm̄ sign̄.
& aptos uestimenta ipsius. conuenit ut sub t̄u euangl̄m̄ aliqd̄
laccat obhonestatē. Quo sublato. rapit̄ quod subiectū fuerit.
quia debito xpo int̄ manus iniquorū apti fugerunt. P̄ syndonē
uero potest̄ intellegi iohannes q̄p̄stauerat cum dño usq; ad cruce.
& postea se occultauit. Notandū ē enī quia in romana eccl̄a
extinguit̄ totus ignis in .vi. feria & reaccendit̄. In hoc facto

imitat' ignis solus et conseruat' p congesta lignoru. principale
 id' solem corporeu qui ab humanis obtutibus se abscondit tem
 pore passionis a vi hora usq. ad nona. ne suo lumine fruerent'.
 qui male gaudebant de ignominia dñi sui. hac causa extinguit'
 in vi feria. vi hora. & renouat' circa hora nona. Inter q
 conuenit ut his horis hec recolant' quibus tunc gesta s'. Mox
 sequunt' orationes sollemnes ad hierasol's. Sollemnes dicuntur
 quia ab omnib; sollemniter debent caelebrari. Fit in eis
 mentio omiu' fidelium & infidelium. nec abre e quod pendente
 dño in cruce. et iudeis illi insultantib; p ipsis orauerit.
 Ex hoc & nos ad memoria reducamus. qd' quando aliquid moles
 te patimur aut ab inimicis psequimur. ad oratione ilico confu
 gere debemur. p periculis huius uite. & phereticis et paganis.
 & per om's alias orationes genu flectimus & p hunc habitu corporis.
 mentis humilitate attendamus. excepto quando p perfidis iu
 deis oramus. Illi eni genu flectebant dño opus bonu male
 operantes. quia illudendo hoc faciebant. Nos ad demonstnan
 du quia fugere debemus opera que simulando fiunt. uitamus
 genuflexione p iudeis. Deinde pontifex ueniens ante altare.
 siue ut in alio ordine legitur transiens in dextera parte eccl'e
 infra thronu. dt' orem'. et diacon' flectam' genua; tñ diacon' leuare.
 et pontifex dat oratione sic in sacramentario continet'. His finitis
 om's exeunt foras. ap' lico hoc agente. nos hora nona inchoam'.

Circa uesperum uero in omib; ecclis p̄b̄roꝝ . seu episcopoꝝ atq; cenobioru . p̄parat̄ crux ante altare . & sustentat̄ hinc inde aduobus acolitib; . Postea aut̄ ea in oratio . uen̄ pontifex solus . et adorata deosculat̄ cruce . deinde p̄b̄ri . et diacon̄ . et ceteri p̄ ordinem . deinde popu . Pontifex uero sedet in sede donec om̄s salutent . Ibi uero duo priores salutata cruce intrant in sacra riu et defer̄ corp̄ dñi qđ p̄ndie remansit . ponentes illud in patena . et subdiacon̄ tenet̄ ante ipsos calice cū uino n̄ consecrato . & alter subdiacon̄ patenā cū supradicto corpore dñi . a quib; accipiunt p̄b̄ri patenā et calice et ponent sup altare nudatu ; pontifex uero sedet dū salutat̄ popu cruce . Salutante eni pontifice p̄us seu populo . cantat̄ antiph . Ecce lignū . I . Beati immacul . Al . Cruce tua . I . Dimiserat̄ nri . Al . Dū fabricator mund . Quando hanc cruce adoram . ome corp̄ nrm hereat terre . & ipsū que adoram quasi pendente in ea m̄te cernam uirtutemq; quā accepit ad i filio ipsa adoram . p̄ternimur corpore ante cruce . m̄te ante dñm . Veneram̄ curce p̄ qua redempti sum . & illū deprecamur qui redemit . Qui uero n̄ possunt habere de ligno dñi . salua fide adorant illā quā habent . De quib; uenerationib; q̄ueniunt . p̄ singul orationes supiores . beatus iho crisostem̄ int̄ c̄tra sic d̄t .
Cruce ecclie fundam̄tu . atq; orb̄ t̄re cautela . Crux annuntiatio ap̄toꝝ . glatio martyru . spes xp̄ianoꝝ . Crux ḡdiu sacerdotu . uirginu castitas . monachoꝝ abstinencia . Crux imp̄ . philosoph̄ . & regnu magnificentia . seu destructio supboꝝ . Crux egrotantiu medicus . nauigantiu gubernator . atq; periclitantiu portus . Crux insensatorum

sapientia . atq; libertas seruatoru . Crux scandalu iudeox . atq; pditio
 impioru . Crux templox destructio . & repulsio idoloru . Qua salutata .
 et reposita in loco suo . ueniat pontifex ante altare et dicat . pceptis
 salutaribus moniti . Pater noster . libera nos . Cum uero dixerint am .
 sumit de pane sco et ponit in calicem filendo ; Pax dñi n dicit . quia n
 sequunt oscula circumstantiu . Scificatur aut uinu n csecratu . pscifi
 catum pane ; tunc comunicant omf cu silentio . et expletas uniuersa ;
 De hac aut comunicacione utru debeat fieri supra relatu e . Deniq; petente
 hodie corpus dñi ioseph fero . et aspicientibus mulierib; usq; sepulto .
 reuertentes emer aromata et unguenta . & sabbato sequente ppter man
 datu siluerunt . parantesque aromata mane ut ungerent corpus dñi
 uener . Indie parasceue ideo n cantat missa . quia ipsa die dñs ihs xpc
 se ipsum obtulit hostia do patri . p nobis . & ipsa oblatio sufficit ad salute
 credentiu . Tenebre ideo luminum extinctione figurantur . quia
 tunc uera lux mundi occubuit . et tenebre totu mundu operuer .
 Quod uero ipso die pannus scinditur . hoc portendere uidetur .
 quod et pictura in parietibus expressa . uidelicet ut sep recolamus
 dñm . p nob passu . et uestimta eius fuisse diuisa . n immerito uno
 die et duabus noctib; dñs in sepulchro iacuit . quia uidelicet lucem
 suae simple mortis . tenebris duple nrx mortis adiunxit . Ad nos
 quippe uenit . qui in morte sps carnisq; et anime tenebam . Vnam ad
 nos sua idest carnis morte detulit . et duas nostras quas recepit soluit ;
 Si eni utramq; susceperet . nos anulla liberaret . sed una misericorditer

accepit. & iusto utramquamq; dāpnauit. Simplam suā duplae nr̄y con-
tulit. & duplam nostrā moriens subegit.

**Questio cur natalicia scōrum in laetitia. parasceuen uero
in tristitia celebremus.** Questionem atua dilectione mihi ppositam.
eo difficilius aggredior elucidandā. quo hanc nec in patris scriptis
expositā hactenus repperi. nec magistorū traditione percepi. sed
nec ab ullo questā audiui. Unde totiens te rogante distuli. quia nec
tibi nec cuiquā aliquid dicere uolui qđ non euidenti ratione. aut
scripturarū auctoritate possem probare. Quid autē mihi exinde
uideatur. uua uoce ut cumque tibi n̄isus sū explanare. ut sic me subducere
ab hac scrupulositate; Cū enī dicat salomon. Altiora tene scrutaris
& cetera. Uereor illa appetere. ad q̄ tenuitas ingenioli mei non
ualet assumere. Modulum enim suum unumquemque considerare
prudēt̄ nos admonet lyricus dicens. E quodam p̄dire tenus.
sed n̄ datur ultra. Cum ergo hui rei audientia tibi sufficere dixisse.
causatus es fragilem esse humanae m̄tis memoriam. Nec audita diu
retinere et ob hoc litteras esse repetas quibus oblita q̄ incuriam.
possit recuperare per diligentiam. Et ideo acri institisti. ut hec
tibi qualicumque stilo literis mandata contradiderem. Siquid ergo
in eptum p̄cesserit. n̄ meae temeritati. sed tua iustius imputabit̄
importunitati. Quamquam haut scio utrū nā quod sentio uorbis ualeā
explicare. Queris igitur cū scōz dies quibus de hoc seculo migraue-
runt sollempniter et cum magna exultatione caelebremus.

36

adeo ut in ipsis abstinentiae aliquantulum rigore laxato paululum remissius uiuamus. Cur diem passionis xpi quo de hoc mundo per mortem transit. sic euanglm testatur magna afflictione. et carnis maceratione. cordisq; oratione iubeamur celebrare. quae ut ais oportu erat tanto sublimius. tantoq; festiuus. immo alacrius excolere. quanto constat xpm scoꝝ omniu meritu transcendere. Quod ut autumo recte diceretur. iustaeque dies illa cunctis festiuitatib; sollemnior haberetur. ac iocundius celebraretur. Si xps ut purus homo per temporalem mortem ad eam glam transisset. qua antea nuqua habuisset. Iure eni ei glꝛ congauderemus. q; eum per mortem cꝛsecutu fuisse sciremus. At uero cu scimus xpm di filiu ante oma sc̃la semper existeret glorioſu. eiusq; glam sicut nec minui. ita nec augeri posse. eundem tamen p̃na redemptione tantu se humiliasse. ut non solum nostrꝝ carnis mortuini dignaretur assumere. ueru etia qui erat immortalis in sua natura mori dignaretur in nostra. In qua morte plus humiliatus uidetꝛ qua exaltatus. & qui nulla sui necessitate sed benigna et spontanea uoluntate. Nec p̃ se ut pote qui morti nil debuit sed p̃ nobis qui morti eramus obnoxii sustinuit. Iustu e ut hu p̃ quibus passus e impassibilis. cu omi huius tempore sc̃li tu p̃cipue indie suꝝ passionis ei copatiantur; p̃ se dolenti condoleant. p̃ se tristanti tristitiae uicem rependant. Amore p̃ se morientis. In hac potissimum die ab omni carnis delectatione semetipsos comortificent. Si enim iuxta apostolum uno aliquo dolente membro.

condolent reliqua. Quanto magis summo patiente membro. idest capite.
quo reguntur omnia membra. compati debent illa q̄ ab eo regunt membra.
Xpi autē membra esse credentes in eu. ipsumq; caput om̄iu in se credentium.
nullus ignorat fidelium. Sicut econtra iniqui membra sunt diaboli.
Inter q̄ praecipuum locum tenent iudex persecutores xpi. quos luce
clarius c̄tat inuidioso gauisus fuisse in morte xpi. Sic econtra aptos
qui sunt p̄cipua membra xpi amoralibiter contristatos de iniusta
necē xpi. Quod si nos inter membra xpi. l̄ ultimos c̄fidimus deputari.
Debemus cū sublimiorib; membris illius in passione capitis nostri c̄tristari.
Ne si in hac die corporali laetitiae uolucronus uacare.
non cum apostolis xpm amare. sed cū iudex uideamur ei morti insultare.
Atq; ideo qd̄ consequens ē. n̄ inter membra xpi qui nolumus imitari. sed
potius inter membra diaboli quibus uidemur c̄letari meream̄ iure quod
absit c̄putari. Tristemur ergo in morte xpi cū aptis. ut mereamur
in resurrectione eius gaudere cū illis. Doleamus exultantib; iniquis
ut postmodū gaudeamus lugentib; illis. Iudex naq; sic in eius morte
gauisi. ita p̄bantur in eius resurrectione tristari; Ecce ut potui pau
cis enucleaui. cur diem passionis xpi in afflictione carnis et c̄tritione
cordis conueniat caelebrari. quamuis uerba non subpeditauerint
quibus quod sentio exprimere ualeo. Res nunc p̄m̄ facundia
linguae dño largiente sufficerit. itidem breuiter expedire. Cur
sc̄or̄ dies quib; ab hoc seculo transeunt. summis laudib; & magna reco
lamus alacritate. Vbi primū recolendū censeo om̄s xpianos

in xpo fratres esse. ipso dno cunctis in se credentib; sic prestante. Patrem nolite uocare uobis sup terram. Unus est eni pat ur. omf autem uos fratres estis. Omf itaq qui iam de hoc mundo recesserunt. siue qui futuri sunt usque ad fine seculi credentes in xpo. frs ex ueraciter constat. ut pote una baptisma tis regeneratione in xpo renatos. unius matris eccetae uberibus educatos. unius fidei uinculo tamquam dulcissime fraternitatis affinitate conexos. ad unam eandemque caelestis regni hereditate ab eodem pssimo patre do. pia adoptione uocatos.

Debemus itaque omia quae nobis acciderint. fraterno affectu inuicem communicare id est et in aduersis pariter contristari. & in prosperis communiter congratulari; Notum autem habet omf qui uere xpianus est scos cum ab hac corruptibili uita decedunt. ad meliorem id est incorruptibilem & interminabilem transmigrare. scilicet de tenebris ad lucem perpetuam. de merore ad gaudium sempiternu. de seruitute ad regnum. unde et mos ecclesiasticus obtinuit dies illos non funebres. sed natalios appellare.

de labore ad
regem pennem.
De carcere ad
libertatem.

Iure enim nasci dicuntur. qui de pressuris huius mundi tamqua de angustis cuiusdam artissimi uentris ad illam spaciosissima & lucidissima caelestis habitationis emittuntur. aplitudinem.

Si ergo nos eoru fratres esse psumimus quos ita glorificatos aspiciamus. dignu e ut eoru felicitati congratulemur. & eoru laetitiae conlaetemur. fratru nostroru glie congaudeamus eorumq triumphis

quibus per diuinū auxilium diabolū uicerunt & fecerunt dignis laudibus
celestes eorum natales debita alacritate ueneremur. Nam si eos lugu-
briter aut cum merore transigamus. dulci redarguemur errore. quia
uidemur aut non credere eos ad gloriam transisse et ideo quasi mor-
tuos lugere. aut si scimus eos felicitati donatos & non congratulemur
glorie eorum inuidere conuincimur; et cum antiquos natalicia sua uel
suorum affinium quibus in hanc miseram effusam uita tanta alacritate
inuenimus celebrasse. ut in his etiam omni corpore uoluptati licenter
opera darent. quanta nos spiritali hilaritate sanctorum patrum natalicia
conuenit celebrare. qui iam ad miseriam nascuntur. sed
de miseris ad gaudia transiunt sine fine possidenda. Non nos
corporalibus illecebris resoluentes. ut faciebant pagani. uerum
canticis spiritalibus hymnisque celestibus in christo tripudiantes ut christiani.
Quamuis non denegemus etiam corporaliter aliquantulum
remissius quam ceteris esse uiuendum propter quosdam ut reor hebeciores
qui nihil putant esse festiui nisi quod uiderunt corporali delec-
tatione mellitu. Sane est quia sanctos eosdem ad hanc quam diximus felici-
tatem per afflictione non ignoramus peruenisse temporale. Necessum est ut sic
eorum eterne congaudemus laetitiae. sic temporali quoque illorum
compatiamur angustiae quatinus per omnia eorum sequentes uestigia. ad
eadem illis intercedentibus mereamur pertingere gaudia. ad quod
signandum precedentibus eadem natalicia diebus quas uulgo uigilias
eorum appellamus solito parcius uescentes. eadem sollempnia

debitis ieiuniorum obsequiis & maceratione carnis deuote preuenimus.
 ut per pridianam purificationis abstinentiam dignis celebremus sequentis
 festi laetitiam. Unde & officii missae earundem uigiliarum festiuissimum
 sinu alleluaticum melos intermittimus sicut ieiuniorum diebus. nisi forte
 dominica dies fuerit qua nullo tempore ieiunare. sed semper festiuam
 esse dominice resurrectionis auctoritas cogit. Quod utrumque & pre-
 cedentem totius ecclesie scilicet afflictioni compassione et sequentem
 de eorum gloria exultationem. dominus in euangelio sub specie mulieris parabo-
 lice designat. cum ea parturiente asserit tristari. cum autem pepererit
 inmensum gratulari. Qua enim parturire dicimus ante partum anxiam.
 parere autem partum effundere. uere mulier per quam sancta figuratur
 ecclesia. cum parturit dicitur dolore. quia cum filios suos quos fide concepit
 ante quam in eterna patriat uitam diuersis tribulationibus ab impiis
 imponi conspiciat. tamquam difficultate patiendi angustiata magnis
 doloribus ingemiscit. Cum uero eos quos ita parturierat de huius
 mundi angustiis ad celeste pepererit regnum. dici non potest
 quantum de felicissimo filiorum partu tripudiat. Quod primitiua
 ecclesia quidem persecutionis tempore historialiter agebat. sed ea
 que nunc est a christo pace iam reddita. pia emulatione spiritualiter rep-
 sentat. Preteritos igitur parturitionis eius dolores in uigiliis sanctorum
 ieiunius. & afflictione carnis imitemur. sequente uero ei ex
 alacritate ipsius iocunditate festiuitatis emulamur. Importunitati
 tuę dulcissime fili & sinon ut debui. ut potui tam facere satis

infirmit. quāquā difficultate questionis cogente uerbosior forsitan exiit;

SABBATO SĒO. UIGILIA PASCHAE.

Sabbati paschalis ueneratio hinc celebrat̄. eo quod ipso die dñs in sepulchro quieuit. unde hebraice requies. siue qđ eo die mundo pfecto req̄ euit. Hic aut̄ dies inter mortē xpi et resurrectionē medius est. significans quandam requiem animarū ab omni labore post mortem. p̄ qđ transitus per resurrectionē carnis ad illā uitā q̄ xpc dñs sua resurrectione premonstrare dignatus ē. et quia in tanta ueneratione ab omnibus xpianis excolitur. seu qđ usq; ad medium noctis uigiliae extenduntur. sc̄s ieronimus ita docet. Traditio ap̄toꝝ ē t̄ iudeoꝝ xpm media nocte uenturū in similitudine egyptii temporis. quando pascha celebratū ē. Unde reor & traditionē ap̄licā p̄manisse. ut die uigiliarū p̄sche ante noctis mediū populos dimitti n̄ liceat. expectantes aduentū xpi. Postquā uero illud temp̄ transierit. securitate p̄sumpta festū cunctis agere diem. Manifestat et hoc benedictio cerei. Hęc nox ē. et in oratione missę. Dñs qui hanc sacratissimā noctē. et t̄q; in romana etenim eccl̄a infra urbem mane primo sabbati. uenit archidiacon̄ in aeccl̄am & fundit ceram in uase mundo & miscet in ea oleum. inde benedicit cerā. et ex ea fundit similitudine agnorum. et seruat eos in loco mundo. In octauis pasche dantur ipsi agni ab archidiacono post missas in eccl̄a et communione populo. et ex eis faciunt in domib; suis accendi incensū & ad fumigandum in domib; p̄ quacūq; eis necessitate

euenerit. Similiter in suburbanis ciuitatibus de oleo fatiunt.

Agni quos romani faciunt. agni p nobis factu immolandu designant.
 Omib; eni rebus xpc nob admemoria frequentius reducendum est.
 Quib; scs gregorius oleu instituit quando misteria paschalis agni
 referauit. Quod anobis cereus benedicatur. Iosimus papa instituit.
 significat enim dnm qui pcedebat filios israhel in columna ignis.
 Cera humanitatem xpi designat. Mel quippe incera e. diuinitas
 in humanitate. Concordat cereus hic in significatione cu coluna
 ignis q illuminabat populu isrlt in nocte. ut illud in ipsa bene
 dictione. Sed iam colune huius pcoma nouimus. Coluna illa xpm
 signifi cabat. Illa coluna pcedebat filios isrlt. nra coluna id cereus
 pcedit catecuminos nros. Lum ipsius xpm significat. quo & pscns
 nox illustrat gra scilicet resurrectionis. & catecumini ad baptisnu uen
 turi. Qd adiacono benedicat. more seqm romanu. in eo eni archidi
 acon confic agnos. Qui cereus per viii dies neophitora pcedit
 pontifice. qui e caput populi. quia coluna ignis pcessit populu usq
 ad tra rypmissionis. Ipso die hora. vii. pcedunt omf ad eccliam & de
 portatur lum ab epo siue abbate psequente eu populo sic supra
 ut illuminant vii parados. Cereus uero q benedicend e ia debet esse
 pparat in medio ecclie. egregato hinc inde omi clero sui potio. Deind
 ueniens archidiacon fac cruce meo. & illuminat illu de nouo igne
 atq copleatur ab eo bened cerei. Prima quasi in modu legentis ita.
 f xultet ia anglica turba celoꝝ. et rtiq. Secda decantanda e in modu

oleu
cereg

Exultet
anglica

præstationis. Cereus benedictus. ilico illuminantur ab eodem alii cerei. duo.
Cereus autem dicitur figurata hominis habentes. Cereus qui nouo igne accenditur. nouam
xpi doctrinam siue gratiam in nouo testamento. nouamque gratiam qua nox
dominica illustrat designat. Duo qui illuminantur ab eo. doctrinam
apostolorum quibus dicitur. Vos estis lux mundi. Quod etiam catecuminos præcedunt
ad baptismum. signis hoc quod columna ignis præcedebat filios israel
ante qua mare rubrum transirent. ibi etiam figuratiuè initium sumpsi
baptismus. *10. xpi baptis* Baptizauit inquit moyses in nube et in mari.
Habuit ergo mare forma baptismi nubes spiritus sancti. manna uero
panis uitæ. Deinde uero baptizauit iohannes in penitentiâ. Post hunc
christus perfectum baptizauit baptismum hoc est in spiritu sancto et igne. Tria etiam
genera sunt baptismi. Primum quo sordes peccatorum per lauacrum abluuntur.
Secundum quo quis sanguine suo per martirium baptizatur. quo etiam christus bapti-
zari dignatus est. Tertium lauacrum. quibus dedit et inuicit misericordiam
consecuti sunt. Denique in baptismo. ^{trium} VII gradus sunt. tres in descensu.
propter tria quoque renuntiamus. tres alii in ascensu. propter tria quoque est fitum.
Septimum uero quod quartus. similis filio hominis. extinguens fornacem esse
ignis. Lectiones itaque quatuor quæ sequuntur ante baptismum cum canticis
seu orationibus ad instructionem catecuminoꝝ atque neophitorum
pertinent. Quod uero nuntiantur in capite ut alibi legitur. sicuti est.
legitur lib. genesis. siue exodi. & cetera per ordine. Hæc ratio est. dicit paulus.
Sapientibus et insipientibus debitor sum. Catecumini insipientibus comparantur.
ideo eis lectæ dissimilit pronuntiantur. ut reducantur ad memoriã

cecitas cordis eoru qui nondū cognoscunt ciues celestis hierusalem.
 Frustra eis pronuntiatur auctor incognitus. q̄b; firmissima auctoritas
 potest uilesceat p̄ ignorantia. Ante quā enī legantur. Lect̄. accipiunt
 duo notari sup̄ scriptos cereos accensos. et tenent illos unus in dextro
 cornu altaris alit̄ in sinistro usq; ad fontes. Deindē ascendit lector ad legendū
 absq; p̄nuntiatione. Lectio. i. ex libro geneleos. ita incipiat. In principio
 creauit d̄s celū et t̄ra. Sequitur oratio absq; salutatione. D̄s qui mira
 bilis. Lectio. ii. Ex libro exodi. Factū est in uigilia. Cantica.

Cantemus d̄no. OR. D̄s cui antiqua miracula. Lect̄. iiii. esay. ph.
 Adphendent. vii. mulieres. Cant̄. uinea facta ē. OR. D̄s qui nos adge
 lebrandū. Lect̄. iiii. esay. ph. Hec ē hereditas. Cantic. Adtende caelū.

OR. D̄s qui p̄ctam tuā. De psalmo xli. Cant̄. Sicut ceruus. OR. Concede q̄s
 Alia orat̄. in eodem psalmo. xli. Om̄ps sempit̄ns d̄s. Finis lectionibus.
 descendū ē ad baptilandū. Qua hora baptismus hodie debeat
 celebrari siue pentecost̄. uel quid sacerdotes neophitis p̄dicent.
 hic parūp intimandū ē. Primo paganus ut catecuminus fiat.

Accedens ad baptismū renuntiet maligno sp̄ui et om̄ibus
 dampnolis eius pompis. Exsufflatur etiā ut fugato diabolo. xpo
 d̄no pareatur introitus. Exorcilatur. id̄ coniuat̄ malignus sp̄s.
 ut exeat. et recedat dans locū d̄o uero. Catecuminus audiens
 siue auditor salem accipit. ut putrida et fluxa eī peccata.
 sapientiae sale diuino munere mundent̄. Deindē simboli apli ei
 traditur ei fides. ut uacua domus et aprisco habitatore derelicta.

fide ornatur. et p̄paret habitatio dō. Fiunt scrutinia ut exploretur
sepius an post renuntiatio nē satanę sacra uerba date fidei radicatus
corde fixerint. Tangunt et nates. ut quamdiu sp̄m narib; trahat.
in fide accepta perduret. Pectus quoq; eodem oleo perungitur.
ut signo sc̄e crucis diaboli claudatur ingressus. Signantur et scapulae.
ut undique muniatur. Item inpectoris unctione signatur
fidei firmitas. et operum honorū perseuerantia. Deid̄ sc̄e trinitatis
trina submersione baptizatur. et recte homo qui ad imaginem sc̄e
trinitatis ē conditus. p̄ inuocatione sc̄e trinitatis ad eandem
renouatur imaginem. et qui tercio gradu peccati. i. consensu cecidit
inmortem. tercio eleuatus de fonte. per grām surgat ad uitam.
Deind̄ albis induitur uestimtis. p̄ grām regenerationis. et castitate
uitę et angelicis splendoris decore. Tunc sacro chrismate caput
perungitur. et mystico tegitur uelamine. ut intellegat se diadema
regni & sacerdotii dignitate portare. iuxta apostolum. Uos estis
genus electū regale et sacerdotale offerentes uosmet ipsos dō uiu
ostiam sc̄am et dō placentē. Si corpore et sanguine dom̄ico confir
matur ut illius capitis sit membrū qui p̄ eo passus ē et resurrexit.
Nouissime per impositione manus a summo sacerdote septiformis
gr̄e sp̄m accepit ut roboretur p̄ sp̄m sc̄m ad predicandum aliis.
qui fuit in baptismo p̄ grām uitę donatus eternę. Hodie autem
hora nona baptismus celebratur sicut in pentecoste. ea de causa.
quia angelus dñi uenit ad corneliū hora nona adnuntians ei quod

orationes eius ac elemosine ascenderint in conspectu dñi. qui mox misit
 ad petru et p̄m̄ituit sacramentu baptismi. Sed et hoc decentissimu e
 ut quia hora nona auctor uite emisit sp̄m. eadem hora nona
 eccl̄a sc̄a percipiat sem̄ baptismi. Quod uero n̄ liceat p̄ter hodie.
 & pentecostes generaliter baptismu celebrari. sc̄s leo papa satis dene
 gat. nisi forte infirmitas int̄ fuerit. Neq; hoc omittendu e qd̄ romani
 infra .xl. sex scrutinia celebrant. et hodie .vii. In isto septenario
 intellegunt̄ vii dona sp̄s sc̄i in baptisate data. Post hora denique
 quarta sabb̄ p̄parant̄ ad eccl̄am q̄ baptizandi s̄ simul cū patrinis et
 matrinis. et ordinant̄ ab acolito masculi ad dextera. femine uero
 ad sinistra. et tunc qui possunt reddunt oratione dominica et
 simbolu. siue patrinis p̄p̄sis atq; matrinis eorū q̄ eos suscepturi sunt.
 Deind̄ fac̄ p̄br̄ cū pollice in frontib; eorū signu crucis dicendo in nomi
 ne patris et filii et sp̄s sc̄i. Post hoc ponit manu sup̄ capita eorum.
 & dicit oratione ad catecuminu faciend̄. Om̄ps sempit̄ne d̄s. Hic iuxta
 sem̄ greḡ. reddunt simbolu et oratione dominica. aut patrinis p̄p̄sis.
 Post hoc sequunt̄ orationes. in sabbato sc̄o ad catezilandum infante.
 inde uero tangit eis nares et aures de sp̄ito. & dicit ad aure dextera
 Effeta. quod e. ad aperire. in odore suauitatis. Ad sinistra Tu aut
 effugare diabole. ad p̄p̄inqualit̄ em̄ iudiciu di. Postea uero tangit
 ei pectus et int̄ scapulas de oleo exorcizato crucem faciend̄
 cū pollice. et uocato nomine ei dicit. Abrenuntias satane.
 R. Abrenuntio; Et omib; operib; ei. R. Abrenuntio; Et omnibus

pompis ei. *Re.* Abrenuntio. In d̄ sequitur simbolu. huc scdm̄ august.
secuntur lectiones & cantica. His expletis p̄cedit pontifex ad
fontes benedicendos cū om̄i decore. p̄sequente eū clero seu populo.
P̄cedit etiā benedict̄ cereus siue duo cerei illi quos tenent notari.
abeodem scilicet illuminati. & ampula cū oleo et balsamo in
magna reuerentia. Nā et illi duo cerei p̄cedunt ubiq̄ pontifice
usq̄ in octab̄ pasche. Tunc ad fontes canunt Lætanas ter tan
tūmodo repetendo. Quib; finitis ante fontes et facto silentio.
stante sacerdote seq̄t̄ benedictio fontis. Om̄ps sempit̄ne d̄s. et r̄lq̄.
Seq̄t̄ consecratio fontis in modū p̄fationis decantanda. D̄s q̄ inuisi
bilis. Adinuationē uero sp̄s sc̄i quē sacerdos celsa uoce p̄clamat.
id alto m̄tis affectu. deponit̄ cereus benedict̄ in aqua siue illi
q̄ abeo illuminati s̄. ad demonstrandā scilicet p̄sentia sp̄s sc̄i.
sacerdote ita dicente. Descendat in hanc plenitudinē fontis.
Fonte benedictio. accip̄ pontifex crisma cū oleo mixto in uase
ab archidiacono. et aspergit̄ per mediū fontis in modū crucis.
Tunc pontifex aspergit̄ cū manu de ipsa aqua sup̄ populu. quo
facto. accip̄ popl̄ de ipsa aqua in uasculis ad aspergendū in
domibus suis siue agris. Deindē tenente patris infante aquo
suscipiente m̄rogat eū sacerdos ita. Quis uocaris. *Re.* ille. et
seq̄r sacerdos. Credis in d̄m patre. *Re.* Credo. Et in ihm̄ xpm̄ filiū
eū unicū d̄m̄ nr̄m natū et passū. *Re.* Credo. Credi in sp̄m̄ sc̄m
sc̄am̄ eccl̄am. *c. f. c. r. c. c. Re.* Credo. Deinde baptizat eū sacer

36

dos sub trina mersione tantum . scām trinitatē semel inuocata . ita
dicens . Et ego baptizo te in nomine patris . et mergat semel .
et filii . et mergat iterum . et sp̄s sc̄i . et mergat tertio . Ut autē
a fonte exierit . faciat p̄br signū crucis de crismate cū pollice
in uertice eius . dicens hanc orat . D̄s om̄ps pat̄ dñi nr̄i ih̄u xp̄i .
Tunc suscipiatur ab ipso aquo suscipiendus ē . Postea uestit̄ infans
uestimentis suis . Si uero ep̄s adē statī confirmari eū oportet cris
mate . et postea communicare . et si ep̄s deē . cōmunicetur a p̄bro
dicente ita . Corp̄ dñi nr̄i ih̄u xp̄i . custodiat te inuita aeterna .
Amen . Quod autē aliq̄ pat̄ri solent a fonte extrahere suos fi
lios . n̄ legit̄ in ordinibus . De hac re ap̄ romanos ita agit̄ . Post
quā pontifex baptizauerit . t̄ quibus iusserit ipse . leuant ipsos
infantes in manib; et offer̄ eos uni de p̄bris . Ipse fac̄ ū cruce
de crismate cū pollice in uertice eorū dicens . D̄s om̄ps pater
dñi nr̄i ih̄u xp̄i . ut sup̄ . Qua finita . s̄ parati eos q̄ suscepturi
s̄ cū linteis in manib; suis . Deinde accipiunt ipsos a pontifice
t̄ adiacombus q̄ eos baptizauer̄ . Postquā uero uestiti fuerint .
deportant̄ ante pontificē ad confirmandū . Quib; dat singu
lis stola candidā . x̄ismale . et x̄ . sindos et sic uestiuntur .
Et postq̄ induiti fuerint . dat pontifex super eos orationē im
posita scilicet manu sup̄ capita eorū . cū inuocatione septifor
mis gr̄e sp̄s sc̄i . or̄ . Om̄ps semp̄t̄ d̄s qui regeneraū nos . Hac
finita . fac̄ cruce cū crismate cū pollice in singulorū frontib; ita

37

mitte . usq; uita mereatur aeternam . ℞ . Postquam eum catrachaueris . benedixit
aquam his uerbis . Exorcizo te creatura aquae in nomine dñi nri ihu
xpi filii dei uiui et sps sci . si quod fantasma . usq; in remissione omnium
peccatorum in nomine dñi nri ihu xpi qui uenturus est iudicare
uiuos et mortuos et seculum per ignem . Baptizas eum et linis de
crismate in cerebro . et dicis illi . N . Baptizo te in nomine patris .
et filii . et sps sci . Postea tangis eum de crismate in capite . et dicis
hanc orationem . Deus omnipotens . Communicas et confirmas
eum ut supra . Finito etiam supra dicto baptismo in sabbato sc̄o .
fiunt letaniae ex iussu pontificis ante altare . Primo . ^{terg.} vii . ^{ne.} ^{v.} et
iii . Quia fiunt letaniae circa baptisterii consecrationem . in
tercessionibus sanctorum p renascentibus ita enim inchoantur .
Stat primicerius unus in dextro choro et dicit cum ipso Kyrie et .
et resp̄ . sed i ceteris cum sinistro choro . Kyrie et . usq; quat . Deinde
Xpe et usq; ter . id sunt vii uices repetite . Vnde et vii dicunt . hoc
ordine fiunt . ^{ne.} ^{v.} et iii . Post hoc xpe audinos usq; vii . et sic por
dine in ter uallo facto sequunt letaniae . ^{ne.} ^{v.} . ^{v.} . repetit . his finitis .
pulsant signa ad missa publica . Na ministri ita debent ee pparati
ante ostium sacrarii . ut cu cantor dixerit accendite . absq; mora
p cedant usq; ad altare . Sequuntur letaniae terg . Kyrie et . et
reliq . usq; filii dei te rog . Tunc egredit pontifex de sacrario cum
ingenti decore . et predicta cereostata ante illu cum timiama
terus . et cu dixerit scola agnus di . dicat cantor excelsa uoce .

accendite. Tunc primum illuminantur omnes cerei neophytorum
quos manibus tenent. demonstrante hoc quod per illū agnū qui tol-
lit peccata mundi unusquisq. lumen accipere debeat. Quod
uero ab imperitis extinguuntur in consecratione fontis quando illi
maiores illuminati deponuntur. nil auctoritatis est. Sine lu-
mine enim sunt usq. ad hanc horam. qua ceterę cereae illuminantur
a ecclesiae. Ea uidelicet causa ut prius accipiant impositionem
manus epi. et sic eos credamus illuminari spū scō. atq. sicut glo-
ria resurrectionis illustrata est. nox in qua celebramus missam.
ita illustretur ex lumine cereorum. Sequitur agnus dei. Ea uero
que sequuntur tam diu debent morose repeti. ut ministri queant
p. cedere. Sequitur xpe audinos. Kyrie eleison. His expletis. dicit
pontifex. Gloria in excelsis deo. Ex decretalibus innocenti papae.
diximus sabbato missam non celebrari. Quod ita esse comperimus
ex officio quod totā noctem illustrat futuram. ut in prima oratione
missę. Deus qui hanc sacratissimam noctē. et cetera. Nota uoce
ministerorum ad neophyos usq. ad euangeliū. ut illud. Si conresur-
rexistis cum xpo. Cantatur prius alleluia. quod ē ebreum ppter
primatū huius lingue. Hinc tractus latine. Quod aut ante euan-
geliū non portatur nisi timiama tantū. possunt intellegi aromata
illa que mulieres ante lucem ad unguendū dñm detulerunt. Quod
aut post euanglīm non cantatur off. et cantores tempore sacrificii
sileni. ad memoriā reducitur sacrificiū. seu silentiū mulierum.

Ipse enim tunc tantummodo ungenta attulerunt. *Ses. ses. ses.*
 quod est angelorum cantus. ideo cantatur quia angeli non tacerunt
 de eius resurrectione. Iterum uice mulierum reticent cantores
 agnus dei. quia quando interrogauit maria hortolanum. *Dne.*
 si tu sustulisti eum dicte mihi. Magis credebat illum furto sub
 latum. quam tollere peccata mundi. Ac propterea audiuit uolens
 eum tangere. *Noli me tangere.* Sacerdos qui est uicarius christi.
 implet suum officium. Sequitur ad complendum oratio. Postquam
 omnes communicauerint. dicit diaconus. *ite missa est. R. Deo gratias.*
 In hac nocte de uespertinali sinaxi, apud Romanos nil agitur. neque
 ante missam nec post missam. quia secundum Augustinum. et alios doc
 tores istud sabbatum non habet uesperam. **DE DIE SCS PASCHAE.**

Die sancto paschae in introitu porta prophetarum presentat se christe
 in ecclesia patri suo dicens. *Resurrexi.* Oratio prima monstrat
 aditum regni caelestis apertum nobis esse per capitis nostri resurrectionem.
 Epistola ammonet nos separari a uitis contra quas certauimus per qua
 dragesimales dies. Responsorium monstrat quantum letari
 oporteat eos qui purgantur a uitis. In antiphona ostenditur. in quo
 sit totius causa letitiae. Eodem die ad sanctum iohannem. Congre
 gatur maturius uniuersus gradus ecclesiasticus in ecclesia
 maiore. in loco qui uocatur crucifixio. ibique in choro scola.
Kyrieleyson. et eo concentu perueniunt usque ad altare. Post hoc
 in choro antiphona ad psalmum. *Dixit dominus. Inde confitebor cum alleluia.*

Pasche

et beatus uir cū alla. Quo finito. sequitur alla pascha nrm cū uersu
 epulem. Inde melodia. Inde euangeliū scdm romanos. A. Cito euntes.
 V. Ecce p̄cedit. Itē A. Et respicientes. In hac epdomad̄ n̄ seq̄tur k̄ p̄riet p̄
 euanglm̄. sed sacerdos dicit orationē. Qua finita. descendunt ad fon
 tes cū ant. In die resurrectionis. Sequitur. P̄. Laudate pueri dñm cū alla.
 Inde alleluia. Dñs regnauit decore. V. Parata sedes tua. Itē. V. Eleuauer̄.
 Inde melodia. Ind̄ euanglm̄. A. Venit maria. Sequit̄ oratio. Ind̄ uadunt
 ad sc̄m ioh̄ ad fontes. seu ad uest̄ cum ant. Lapide. Sequit̄. P̄. In exi
 tu israhel cū alla. Quo finito. sequit̄ alleluia. Venite exultem̄. V. Pre
 occupem̄. Itē. V. hodie si uocē ei. Ind̄ melodia. In euangelio ant. Itē
 nuntiate. V. Ibi eū uidebitis. Itē ant. Nolite ex pauescere. Seq̄t̄ oratio.
 Qua finita. pergunt ad cruce cū ant. Vidi aquā. Ibiq̄ canunt iterū. P̄.
 In exitu. et alla. Venite exultem̄ ut sup̄. A. in euangto. Preceda uos. et seq̄t̄
 oratio sacerdotis. his finitis. et eulogis acceptis. reuertitur unusquisq̄
 ad titulū suū. ut ibidē uespera celebret. Ipsi enim super psalmum
 tantū modo alla dicunt. et ante euanglm̄ resp̄. haec dies sine uersu.
 Haec ratio p̄ totā ebd̄ seruat̄ usq̄ in domnic̄ p̄ albas. alleluia et antiphon̄
 mutatis tantū singul̄ diebus. psalmos uero eosdem canunt.

DE OCTO DIEBUS NEOFITORŪ. & de sabbato quando albas deponunt.

Hodie albati qui in sabbato sc̄o baptizati fuerunt. uestib. albis
 exuuntur. Albati aut̄ p̄pter uestes albas uulgo appellant̄. Sicut
 vii. dies pertinent ad uetus testamentū p̄t̄ sabb. ita octo dies ad
 nouū p̄t̄ ^{uu} resurrectionis die. A sabbato ad sabbatum por

39

tantur albe uestes que nobis speciem pstant quales esse debeam in nouo
testamento. et qualia corpora recepturi in viii. die. in qua pstantari nos
oportet ante deum cu ipso pignore qd accepimus in baptismo. Alba
aut uestimenta albarum. opera iustoru munda et candida omi te
pore. Quod uero in sabbato exuunt ipsa uestimenta. hi signif qd anima
cuiuscunq. fidelis migrans e corpore. inueniet sabbatu. i. requie. et uesti
mta sua hic dimittat. ide corp ut recipiat illud rtru in nouissima die.
O cto dies neophitoru. cursu presentis uitae monstrant. Sic eni hebra
icus ille popls transito mari rubro. coluna ignis noctu sibi pcedente
p ome iter terraru remissionis triumphans de hosab. introit. ita nri
baptizati extinctis peccatis pteritis ducunt cotidie ad aecclam co
lumna cerei illuminata precedente eos. Vnde intelligitur ad nullos
alios usus in quiblibet locis eam debere accendi. nisi in recordatione
luminis spssei du itur ad aecclam. O cto dies neophitoru distingunt^r
aceteris. i. viii. primo concinit. O cto officia q fiunt in comemo
ratione neophitoru distingunt^r aceteris sequentib. usq. in pente costen.
P rimu habet duas laudes. ide att confitemini. et trac laudate d.
viii. duas similit. i. duo att haec dies. et laudate pueri d. Qd n fit
in ullo alio sabbato usq. in pentecosten. vi media hnt resp. et att.
I mmemoria itaq. prime uitae qua habuit ada pmo canitur att. et
quia n fuit sempiterna. Tract^r sequitur humiliore lingua. ut hu
militas posterioris uitae recordetur. In recordatione u potissime
restauracionis. i. ultime reqei q redditur in vii die. et pficit^r in viii.

in octaua die et octauo officio . duo alleluia canunt. Primū q̄a uita
reddit. scdm̄ q̄ sempiterna. Similit̄ in dominicis dieb; duo att̄ ter
minantur usq; in pentecosten . ii . sunt unde anima in vii die . i . in
reque laudet d̄m . unū de p̄cepta gloria . alterā de p̄cipienda in
resurrectione . Homo aut̄ in resurrectione constabit ex corpore
et anima . et quia resurrectio dominica p̄cessit in octaua die .
quod futurū ē in resurrectione . Hoc agimus per dominicos dies usq;
pentecosten . i . ut mens et corpus laudet d̄m . per singulos dies unū
att̄ celebrat̄ . At media sex officia paschalis ep̄ domadē respons̄
tenent . et att̄ . Sicut septenarius numer̄ req̄em significat . ita
vi . opera . et in hac uita bonis operibus insistentū ē . & a di laude
n̄ cessandū . In fine uersū respons̄ haec dies . p̄ posterus ordo est .
Benedictus qui uenit p̄ponit̄ in . v̄ . feria uersū lapidē que reph̄aue
runt . q̄ ē in ordine prior psalmi . Sed sexta feria cantat̄ . quia
inter ceteros p̄cipue sonat de passione d̄ni que facta ē vi . fr̄ . In
illa reph̄auerunt iudei d̄m̄ aedificantes . in illa factus ē in caput
anguli . Qd̄ aut̄ semel agitur baptismus . signif̄ quia x̄pc semel
p̄ nobis mortuus ē . In quo baptismo . ii . p̄actiones fieri n̄ dubium
est . Primū uidelicet abrenuntiare diabolo et pompisei . secundo
credere in m̄ysteriū sc̄ḡ et indiuiduē trinitatis . Paruuli autē
alio p̄fitente fidem illoꝝ . idcirco baptizantur . quia adhuc
loqui uel credere nequeunt . Qui si prius quā regenerent̄ tran
sierint . p̄cul dubio a regno x̄pi alieni existunt . Patrimi ū

670

illoꝝ p̄uidere debent . ut cū ad intelligibile ætatē p̄uenerint .
fide et bonis morib; instruant . seu orationē dominicā et simbolū
eos instanter erudiant . Qd̄ sine glexerint . norint se rationē p̄ eis
reddituros ante d̄m quoz̄ fideiussores extiterunt . Quanto aut̄
tēpore generalit̄ ab ecclesia celebrat̄ aduent̄ sp̄s sc̄i āpostolos sup̄ .
tanto tēpore debet seruari unctio x̄rismat̄is apud unūqueq; qui
accipit manus impositionē . et non inmerito : q̄m sp̄s sc̄s in vii . mu
lieribus . i . vii . uirtutibus uenit ad hospite suum . Dominicē p̄ albas
. i . in octauis pasche . danda est cera benedicta p̄ missam ad suffu
migandū scilicet in domib; suis . seu ponendū in agris . t̄ uineis p̄ p̄t̄
illusiones diabolicas . siue contra fulgura t̄ tonitrua .

R DE LAETANIA MAIORE .

romana consuetudo unū diem idē vii kt̄ mai interponit . que
uocat in laetania maiore non in ieiunio . Laetania aut̄ gr̄ . latine
deprecatio t̄ rogatio d̄r̄ . inde et rogationes . Potest enī serena mens .
et aliena uoluntate mala p̄cari deū . quauis manducet sobrie .
Co . enī tēpore id̄ vii kt̄ mai solent inimici cōmouere bellū ad
uers̄ uicina regna . hinc reor̄ caute hoc cē p̄uisū . t̄ quia tunc
om̄a in quodā p̄fectu sunt . Messes pullulant . arborei fructus
ex flore p̄deunt . uineę et oliuę suis arboribus erumpunt . ani
malia campos tondent . Quō necessaria haec sunt nr̄is usibus .
petendū est ut adno conseruent̄ . Tres aut̄ dies rogationū qui
caelebrantur ante ascensionē d̄ni iuxta more gallicanę aeccl̄e .

constituit sc̄s mamertius uienensis ep̄s. ob incursionem scilicet malarū
bestiarū que tunc tēporis grauissime afficiebant populum dñi.
Que consuetudo apud nos usq; hodie p diuersis calamitatibus deuo
tissime recolitur. **DE VIGILIA PENTECOSTES.**

In vigilia pentecostes ita agitur. sicut in sabbato sc̄o paschae.
Antequā enim descendatur ad fontes ad baptizandū. legitur lectio.
prima. Temptauit d̄s. OR. Deus qui in abrahā. Lectio. ij. Scripsit
moyses. CANT. Adtende caelū. OR. Deus qui nobis. Lectio. iij. Adp
hendent. CANT. Vinea facta ē. OR. Deus qui nos. Lect. iij. Audisit.
OR. Deus in cōmutabilis. CANT. Sicut ceruus. OR. Concede q̄s. Finis
lectionibus descendendū ē ad fontes cū sc̄o crismate et ceteris in mag
na reuerentia. decantando lactamam. His expletis. baptizan
dum est sicut in uigilia paschae. Post ascensum uero fontis. ingre
diendū ē ad missā publicā ad sc̄m ioh̄. In primis fiunt lactamā
ternę petendo. et cū dixerint agnus dei. dicatur excelsa uoce. Accen
dite. Accensis omib; luminibus. pcedit pontifex cū omi ornatu
usq; ad altare. et dic̄ gl̄a in excelsis deo. et pagitur missa in ordine suo.

DE IEIUNIIS TEMPORUM QUATTUOR.

Quattuor sunt tēpora anni. id̄ uer. estas. autumnus. et hiems. haec
tēpora solent nos p delectamenta sua reuocare ab amore caritatis.
in quibus oportet nos ieiunare. & iam si uenerit infra pentecosten
quando celebratur festiuitas vii formis sp̄s. ut illud dominicum.
Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus. et tunc ieiunabunt.

544

De his augustinus. Quauis ordinatio non fiat. necessarium tamen est nostre
religionis. iiii. temporum ieiunia celebrare. De eodem ieiunio dicit
leo papa in omelias. Ut ieiunium celebretur in largitione sacerdotum
ordinum. ecclesie primitiue mos optinuit. Ut illud. Miserean-
ti illis dno et ieiunantibus dixit sps scs. Separate mihi saulu et bar-
naban in opus. et ret. Tunc ieiunantes et orantes imponentesq. eis man-
di miserunt illos. Isto die id iiii. fr. leguntur duę lectiones. Quia hi
q. ad sacru ordine transeunt. debent ammoneri ut habeant notitia
legis et pphetarum. Quarta eni aetate lex et prophetia uiguerunt.
et dauid bellicosissimus q. interpretatur manu fortis. in eade aetate go-
liat. i. humilitas supbiam pstravit. Contra que soluit id diabolū
debent in humilitate dimicare. qui ad sacros ordines pueuntur.
Quinta fr deē officium et missa. ideo debes cantare de dominic pentecostes.
fr vi. una tantu ^{legit} lect. quia lex et pphete in uno euangelio
recapitulantur. qd legitur in vi. etate mundi. Sabbato in xii. lection.
Lectiones xii. ppter xii. lectores dicunt. quia ab antiquis romanis
bis legebantur. i. gr̄ et latine. Sex eni tantummodo sunt. nisi fal-
lor. duas ob causas. Vna quia aderam gr̄. qb. ignota erat lin-
gua latina. Aderam et latini qb. incognita erat greca. Altera
causa propter unanimitatem utriusq. populi. Qui mos apud con-
stantinopolim usq. hodie seruetur. Nec ab re ē quod in unoquoq.
ieiunio tres dies sunt. quia unūqdq. tepus tres menses habet. p uno
quoq. mense singuli dies ieiunio consecrantur. Et cur in sabbato

potissimum hoc consecratio celebretur. Augustinus scribit ad ianuariū
ita. Sabb. comendatū ē priori populo motio corporaliter celebren-
dū. ut figura esset significationis in requie sp̄s sc̄i. Scriptum est.
S̄cificauit deus diem septimum. et quia caritas dei diffusa ē. in cor-
dibus nr̄is per sp̄m sc̄m. commemorata ē sc̄ificatio in vii die. Ipi
ū consecratio qui ē uicarius aptoz. immo et xpi fit in dominica.
quia eo die per donum sp̄s sc̄i dignatus ē illustrare corda aposto-
lorum. Sabbato igitur. iiii. leguntur lect̄. quando benedictio
largitur. quia quatuor sunt ordines benedicientiū deū. ut illud
dauid. Domus isrl̄ benedicite dñm. id israheliticus popl̄s. Dom̄
aaron. i. p̄lati. Domus leui. i. ministri dei. Quattiment dñm
de ceteris nationib;. In istis lectionibus imbuunt̄ ordinandi ad
exempla sc̄oz. iiii. ordinū patrum. Proxima lectio ordinationi
decamino ignis legit̄. quia non potest homo rite ad consecra-
tionē accedere. nisi prius transeat p̄ fornacē. et ibi benedicit
dñm. Ut illud. Vasa figuli. p̄bat fornax. et ret̄. Quapp̄
debent transire p̄ fornacē qđ sonat lect̄ quinta ut sic p̄bati
accedere ad sacru mysterium ualeant. sicut legit̄ in vi lec-
tione. Scientes qđ tribulatio patientiā operat̄. et ret̄. Dere-
sponsorus n̄ est. necesse aliud dicere. qđ singulis lectionib;
responsoria singula respondeant. Grauitatē quā debet sa-
cratus seruare. tractus monstrat. ne forte in superbiā elatus
incidat in laqueum diaboli. Tractus em̄ semp in causa humi

47
litatis pontar. Per singulas orationes debemus mentis humilitatem.
p genu flexionem ostendere. excepto infra pentecosten. In sola de
camino ignis non flectamus genua. quando nabochodonosor com
pellebat populu adorare statua qua fecerat. ut separata sit nra
oratio que est ad unum ueru dnm. ab errore gentium. Oratio post
comdnionem super poplm n̄ habet. quia istud officiu frequent
circa nocte dominica solet finire in qua minime genu flectitur.

Quare tres misse in natiuitate sci iohannis baptiste celebrentur.

Ideo tres misse celebrantur in festiuitate beati iohannis. quia
tribus insignibus triumphis excellent refulsit. Ad hoc enim
uenit ut uiam dno p pararet exemplo suae conuersationis. qui
triumphus celebrat in uigilia eiusdem. Per misterium baptismi
claruit insignis. huius mysterii triumphus in prima missa re
colitur. Nazareus permansit ex utero matris. hoc donu reco
latur in die. *De sollempnitate omnium scorum.*

Scriptu est in gestis pontificalibus qd scilicet bonifacius papa quan
dam domum romę partheon nomine. que erat consecrata in honore
omiu demonioru eliminatis omibus spurciis. sacrauerit aec
clesiam scie dei genitricis omium q. scorum. Unde constitutu est
ut plebs uniuersa per totu orbem in kt nouembris sicut in die na
talis dni ad aeccliam in honore omiu scorum ad missaru sollempnia
conuenire studeat. Illud attendentes ut quicquid fragilitas
per ignorantiam aut negligentiam in sollempnitatibus scorum

minus plene per egisset . in hac sancta obseruatione solueretur .

Quatuor coronatorum nomina haec sunt . Seuerus . Victorinus .
Seuerianus . et carporus . Quorum nomina et dies nat̄ p̄ incuriam
neglectus minime reperiri poterat . Ideo statutū ē ut in eorum
a ecclesia . v̄ . scōrū qui in missa recitantur natalis celebraretur . i . Clau
du . Nicoftrati . Simpliciu . Simphoriani . atq . Castori . ut istas
eorum quoq . memoria pariter fieret . Postea uero eoz nomina
reuelata sunt . sollempnitas tamen ut statuta fuerat in alioz
scōz nomine celebris permansit . **ORDO AD UISITANDŪ**

Infirmum . seu unguendum . ex niceno concilio .
Iacobus ap̄t̄s dixit . Infirmatur quis in uobis inducat p̄bros et o
rent super eū ungentes eum oleo in nomine dñi . et oratio fidei
saluabit in firmū . et si in peccatis sit dimittentur ei . Quod n̄ ē
dubium de fidelibus aegrotantibus accipi t̄ intellegi debere
qui scō oleo perungi possunt . qđ ab ep̄o confectū ē . non solum
sacerdotibus sed om̄ib . uti xp̄ianis in sua aut suoz necessitate
ad unguendum . Nam idcirco presbiteris concessū ē . qđ ep̄i occu
pationibus aliis impediti ad om̄s languidos ire non possunt .
Ceterū si ep̄s potest aut dignū dicit a se uisitandū et benedicendū
et tangendū x̄rismate . sine cunctatione potest cuius est ipsum
crisma conficere . Nam poenitentibus istud fundi non potest .
quia genus est sacramenti . Quibus aut̄ reliqua sacramenta
negant̄ . quomodo unū gen̄ putatur ēē concedendū . hac aucto

43

ritate p̄ mulgata quotienscumq; fidelis infirmatur. Ingressiunt̄ fr̄s
ad aegrotū cū aqua benedicta. et cū cereis siue in censo ante oleū
sc̄m et peragunt om̄a sicut in sacramentorum libro continetur.
QUOD NON SIT poenitentia neganda in extremis. ex decreto papae
leonis. Ita ergo talium necessitati auxiliandū ē. ut nec ratio illis
penitentiae nec cōmunionis gr̄a denegetur. Sic etiam amisso
uocis officio p̄ indicia integri sensus querere cōp̄bentur. Qd̄ si ita
egritudine fuerint adgrauati ut qd̄ paulo ante poscebant sub pr̄
sentia significare non possint. testimonia eis fidelium prodesse de
bebunt. simul tamen et poenitentiae et reconciliationis beneficiū
consequantur. **De communione non neganda.**

DE HIS qui ad exitum ueniunt etiam lex antiqua regularis q;
seruabitur. Ita ut si quis egreditur de corpore ultimo et necessario
uiatico minime priuetur. Quod si desperatus. et consecutus cōmu
nionem oblationis q; factus particeps iterū conualuerit. sit inter
eos qui communionem orationis tantum modo consecuntur.

Generaliter aut̄ om̄i exitu posito et poscenti sibi communionis gr̄a
tiam tribui. episcopus pbabiliter ex oblatione dare debere. Horū
uero causa qui sine cōmunionem sunt defuncti. dei iudicio reseruan
da est in cuius manu fuit. ut talium obitus usq; ad communionis re
medium differatur. Nos aut̄ quibus uiuentibus n̄ cōmunicauimus.
mortuis cōmunicare n̄ possumus. Ex decreto celestini pp̄ de eadem
re. Vera ergo ad dñm conuersio in ultimis positorum mente po

testati est estimanda quam tempore. ppter hoc dno taliter asserente. Cu
ergo conuersus ingemueris. tunc saluus eris. Cu ergo dns sit cordis in
spector quouis tempore non e deneganda poenitentia postulanti.
cum illi se obliget iudici cui omnia nouerit reuelari. Post istas sacra
tissimas diffinitiones quando aliquis xpianus articulum moras
per senserit imminere. primitus renouet confessionem suam cum
puritate ac omni fiducia. Deinde distribuatur omnia quae pos
sident. Post hoc dimittat omnibus qui in se peccauerunt. et conciliet^{re}.

Tunc postulet missas et oblationes seu communionem sanctam. Qua
percepta etiam si ipso die comedit. mutet habitum in cilicio et ci
nere. seu uiliori indumento. et tunc ingrediantur frs cu omi gra
uitate. uel ceteri fideles cu aqua benedicta. et cruce. et cu cereis.
seu incenso. dicentes. Kyrie eleison. xpe eleison. ter repetendo.

Post hoc dicat sacerdos ad uita aeterna resuscitet eum dns et mi
seratus sit nri. Tunc canendi sunt. vii. psalmi penitentiales cu leta
nis. p ut tempus permiserit. Interi legant^r passiones domne ante
cu. seu alie sacre scripture. His finitis. seqt^r ant. Antequa nascerer. p.

Dni est terra. cu repeticione et dr ter kyrie et. ut supra. Deind sacerdos.

In sinu abraham collo cet eam dns. et miser^r sit nri. Sequunt^r orat^o
ad comendanda animam. **ORDO DEFUNCTORUM.**

Oe his ita augustin^{us}. in libro de cura gerenda p mortuis et in libro
ciuitatis dei. Qui facit inquit exequias mortuorum. ob amore illiu
facit qui pmisit corpora resurrectura. Neq. enim contempnen

44

da sunt & abicienda corpora defunctorum maxime fidelium quibus
tam organis & uasis adorna opera bona usus est spiritus sanctus. Unde & antiquorum
fidelium funera officiosa pietate curata sunt & exequiis celebratae
ac sepulture puse. Ipsique cum uiuerent de sepeliendis seu trans
ferendis suis corporibus filii mandauerunt. & tobius sepeliendo mor
tuos dominus promeruisse commendat. Ipse dominus die tertio resurrecturus
religiose mulieris bonum opus predicat predicandum. & ioseph qui eum sepeliuit
mirum conlaudat. Ac ideo sic pro mortuis defunctis certare debemus.
quatin possint participes fieri eorum quos christus a lautrif reuocauit
infernium. Simili etiam modo celebrantur nullis diebus quando christus
descendit ad inferna in quibus & creditur mortuus. Denique in aliquibus
locis generaliter pro omnibus defunctis omni tempore. excepto pentecostes
& festis diebus oratur in officio uespertinali & matutinali. in aliquibus
cotidie per missa celebratur. In kalendis etiam diebus seu anniuersariis
per octiduum psalmos & lecturam & responsis simili modo officia pro soluuntur;
Et ideo iuxta augustinum nisi permittende supplicationes pro fratribus
mortuorum. quas faciendas pro omnibus christianis fidelibus etiam tacitis
nomnibus quorundam sub generali commemoratione suscipit ecclesia.
ut quibus ista desunt parentes aut filii aut qualescumque persone cog
nati & amici ab una eis exhibeat matre comuni. Si autem deessent
iste supplicationes que fiunt recta et pia fide pro mortuis. puto quod
nil prodesset fratribus eorum si quamlibet locis sanctis ex anima corpore
ponerent. Qua propter rite celebrantur illi tres dies generaliter

ab omib; infra xxx^{ta} q' uocant^r tertius^{us}. vii. atq; xxx. De tercio
enī die seu. vii^{mo}. ita habetur in libro numerū. Qui tetigerit cadauer
hominis. & p̄t hoc fuerit immundus. vii dieb; aspergat^r aqua lustrati
onis. die tertia. & vii. et sic mundabit^r. Inmunditia h̄ p̄ pactu ca
daueris animā polluta significat opib; mortuis. et quia neglexit
cultū dī. incogitatione. inuita. & intellectu. humilit̄ cōfitendo offe
rimus sacrificiū dō tertia die. quatin̄ ab his peccatis purgetur.
In expiatione ū diei terci cōmendati defuncti possumus ad memo
riā reducere tertiā diem resurrectionis dñi in qua deuotius est
generalit̄ supplicandū. De vii ū die habemus auctoritatē in libro
genesios. Mortuo etenī iacob in egypto. & translato a ioseph
trans iordanen cū comitatu maximo. celebrauer̄ ibidem exequias
cū planctu magno. & fecer̄ vii dies. et alibi; Luctus mortui
vii. dierū facti aut̄ om̄s dies uite eius. Quod aut̄ apud aliquos
nonus dies celebratur et uocabat^r nouendial. auḡ in libro questionū
redarguit. maxime cū nullus scōx hoc fecisse p̄batur cū sit
consuetudo gentilium. Sane vii^m dies auctoritatē in scripturis
habet. Qui vii^{us} numerus p̄t sabb. sacramtū precipue quietis
iudiciū ē. Unde merito mortuis tāquā requiescentib; exhibetur.
De tricesima die scriptū ē in libro numerorū. Om̄s aut̄ multitudo uident̄
occubuisse aaron fleuit sup̄ eo xxx^{ta} dieb; & moysen fleuerunt
filii isrl̄ in campestrib; moab xxx^{ta} dieb; Dauid & filii isrl̄ ieru
nauer̄ p̄ saul & plauerunt eū planctu maximo; Et in libro sapientie

de tercio vii. atq. xxx die. Fili immortuū pduc lacrimas ;
 Et post pauca . Propt delatura aut amare . fer luctum illius uno
 die . et iterū . Fac luctū scdm meritū ei unodie . t ii. ppter detrac
 tiones . Vbi primo dix ppter delatula uno die ferre luctū . & postea
 ppter detractionē . uno t duob; tres dies introduxit inluctum ;
 Qua ppter et nos pualde carissimis ieiunare seu elemosinas facere .
 atq. interius p eorū reatib; flere debemus . ut qd illi in uita
 debuer facere et n fecer . saltim nos p illis cū di auxilio adimple
 amus . Interea dicunt aliq si pōnib; xpianis licitū sit missas
 celebrare . Hinc aug . Neq. negandū ē defunctorum animas pie
 tate suorum uiuentium releuari cū pro illis sacrificiū mediatori
 offertur . t elemosine in ecclā fiunt . Sed eis aut profunt . q̄ cū uiue
 rent h sibi . ut postea pdesse possent meruerunt . Est enī quidā
 uiuendi modus nec tam bonus ut nrequirat ista post mortē . nec tā
 mal ut ei non psint ista post mortem . Est uero talis in bono ut is
 hec non requirat . & rursus talis in malo . ut nec his ualeat
 cū ab hac uita transierit adiuuari . Qua propt oportet pōnibus
 regeneratis ista facere . ut nullus eorum pretermittatur ad quos hec
 beneficia possint & debeant peruenire . Presertim cum quidam ab
 hostibus captus uinculisq. ferreis mancipatus . aquodam seruo di
 scilicet germano suo ut putabatur mortuus celebratis pro eo
 cotidie missis more mortuorum . sepissime uincula soluerent
 aqub; postea absolutus est . Sed et hoc notandū quia qd misse

mortuorū absq; g̃ta et alta seu pacis osculo celebrant. qđ ē indicium
 laetitiae. Ad imitationē agūt officiorū quę agunt in morte dñi. Potest
 hoc addisci in omelia origenis quinta libri leuitici ubi dicit. Sacrificiū
 p peccato non fit in oleo. Dicit enī. Non superponit ei oleum cū iam
 p peccato ē. Quod ergo p peccato ē. nec oleum lætitię. nec tui suau
 tatis imponit. ac ideo absq; g̃ta et alleluia celebrat. quasi sine oleo
 & ture. Romani in uespertinis seu uigiliis atq; matutinis defunctorū.
 tres tantummodo psalmos recitant. scilicet obsepulturā triduanā
 dñi; At hi qui p nouenarium numerū sicuti ē in kat darū dieb;
 seu annuersariorū recolunt. figurant illa officia nocturnalīa
 quę in passione dñi rite celebrant. Annuersaria dies ideo repetit
 defunctis. quō nescimus qualiter corp; causa habeat in alia uita.

ITĒ BREUITER. DE. III. VII. ET. XXX. DIE. DEFUNCTIS.

Tertia dies specialiter p animę absolute celebrat. quia uidelicet
 triplicis est nature. Irascibilis. concupiscibilis. et rationalis.
 & quia ingenio uiget intellectu & memoria. Ppter hoc igitur
 sacrificiū die tertia pagit. ut siquid temulentum ex carnis coha
 bitatione contraxit obliteret. & scē trinitatis similitudo
 reparetur. Dies septim; nihilominus officis deputat eisdem.
 ut anima suo corpori reconciliet. septenarius nāq; numer; ternario
 constat. et quaternario. & ternarius animę tribuit. Quaternarius
 corpori deputatur. ppt. iiii. notissimos quib; constat humores;
 I fit ergo quasi quada rixa corporis et animę quę carne illicente

eamq; suis illecebris attrahente peccavit. Ut ergo anima suo corpori
 pacificetur. holocaustu ^{vi} die pagitur. ad hoc forte pertinet qd
 in libro ecclesiastico dicitur. Luctus mortui. ^{vii} dies. Luctus aut
 fati omis dies uite eius. Hec de tertia die & ^{vii} auctoritativus
 quaedam brevier diximus. Ceterum in dialogoru libris legimus
 beatu ^{ss} precepisse diebus ^{xxx} continuis pro quoda monacho
 nomine iusto. sibiq; necessario medico. que ipse scelus ob rei peculiaris
 dampnaverat. missas & orationes p celebrari. Quibus expletis
 diuina reuelatione manifestatu e. communionem scorumq;
 societatem redditam. Haec ergo salutifera moleuit cfortudo. ut
^{xxx} dies defunctoru deuotis frequententur officis. Possimus etia
 & hic aliquid auctoritatis adhibere. Nam aaron primu sacerdotu
^{xxx} diebus legitur fleuisse populus. Sunt qui dicunt hoc agi pp
 fectione trecentarij numeri. Nam dñs ^{xxx} annoru aetate bap
 tizatus e. & dauid ^{xxx} annorum regni suscepit gubernaculu. Primu
 etia homine in ^{xxx} annor etate creatu doctores asser. & nra corpo
 ra in msura aetatis plenitudinis xpi. credimus. & speram resur
 rectora. Multaq; extant alia huius rei misteria. Celebrat ergo
 dies ^{xxx} ut manna incorruptionis renouet iuuentus. et corpus
 qd in humilitate sepultu fuerat resurgat in gla. configuratu corpi
 claritatis xpi. **DE GRADIBVS ECCLESIASTICIS**
Cleros gr. Latine dr fors. t hereditas dñi. qui ergo ad clericat ordine
 puenit. di hereditas esse debet. quia hoc debet sep preuidere

ut dñm possideat. & ipse adño possideat. ut possit dicere cū psalmista.
Dñs pars hereditatis meę. Legimus in ueteri testamto. dñm
dixisse ad moysen. Filius leui n̄ dabis hereditate. Ego enim ero
hereditas illorū. In d̄ clericus dicitur eo qđ de sorte di. & hereditate
sunt. Si regularit̄ uiuant. si aut̄ n̄ uiuant regularit̄ sicut maxime
clerici qui totū laicalem habitū sequunt̄. cingentes arma et
cetera facientes q̄ ordo canonic̄ prohibet. illi tales n̄ s̄ clerici.
Quid ergo sum? A cefali. id̄ sine capite religionis. Canon gr̄. latine
regula. eo qđ recto tramite ducant hominē ad celestē patriam.
& in d̄ canonic̄ regularis eo qđ regularit̄ debeat uiuere. id̄
recte in sc̄a eccl̄a. Ostiarius ab ostio eccl̄e d̄r qđ ita debet
preuidere ne ullomodo paganus ingrediatur eccl̄am quia suo in
trotu polluit eā. Debet etiam custodire ea q̄ intra eccl̄am
sunt. ut salua sint. Lector d̄r alegendo. eo qđ ministerium
legendi habet in eccl̄a. Acolitus gr̄. latine ceriferarius id̄
cereum ferens. Illox̄ officiu ē ut deportent cereos quando
legitur eugl̄m in aeccl̄esia. Et qđ necesse est tunc lucē rēpr̄ale
in esse cū dies sit & satis uideatur. ut demonstretur quod de
tenebris infidelitatis uenimus ad lucē fidei. Exorcismus gr̄. latine
d̄r sermo adiurationis. siue increpationis. et in d̄ exorcista
adiutor. Illox̄ officiu ē ut ponant manus sup̄ demoniacos.
& p̄ inuocationē nominis di repellant demones ab eis
dicentes. Adiuu te immunde sp̄s per dñm patrē. et filium.

47

& spm scm. ut recedat ab hoc famulo di; Istud ministerium ut canones
dicunt. Nemo debet usurpare n̄ qui idem officium habent. aut p̄br
aut diaconus. aut subdiacon. aut exorcista. Subdiaconus subminister.
eo quod subdiacono fit. id̄ sub ministerio. Illius officium est
ut ministret diacono. id̄ deferat ei linteum super quod consecrandū
est corpus et sanguis dñi. Deferat ei patenam cum oblatis et calicē
in quo uinum & aqua habeatur. quia delatere dñi processit
sanguis et aqua. Diaconus gr̄. hebraice leutes. Latine assumpt.
t minister interpretatur. Assumptus. quia assumitur. id̄ eligitur ad
seruitium altaris. Minister. quia ministrat presbitero. ponit lin
teum in altare. ponit panem et calicem. quae nec mittendi nec
auferendi habet potestatem p̄br si diacony adfuerunt. Sicut
p̄bro officium consecrandi competit. ita diacono ministrandi;
P̄br gr̄. Latine senior d̄r. non p̄pter senectutem. s̄ p̄pter dignitatem.
Honorem. & sapientiam. quia quicūq; presbit̄ e. sapiens esse debet.
ut intellegat ea quae legit. Intellegat orationes quas dic. et diuturnis tē
poribus et nocturnis. intellegat ea quae cantat in missa. Vere dignū
et iustū est. Te igitur. et pater n̄r. & cetera id̄ omnia cū simbolo.
Adam uixit annis ^{tas} dccc. xxx. Noe ^{tas} dccc. et nemo illorum
appellatus est senex. Abraham uero qui ad cōparationē illorum
ppaucum uixit tēpus. Annis uidelicet. c l. x. v. appellatus est
senex. Quare. quia sapientior illis fuit; Sacerd̄ gr̄. Lat̄ d̄r.
sacrum claus. id̄ scm sacrificiū offerens dō. t̄ps. gr̄. Lat̄ d̄r sup intendens.

Et pi. super. Scope. Intendere. Hinc episcopus super intendens.
id est super uidens. quia ipse debet superuidere uitam subiectorum suorum
qualiter credant. qualiter uiuant. qualiter dei precepta custodiant.
A niquis temporibus in singulis ciuitatibus erant turres altissimae
constructae. Vnaqueque ciuitas habebat suam turrim. in qua stabat
speculator assiduis ut a longe posset aspiciere si exercitus ueniret
ex aliqua parte. Si uideret exercitum uenientem. nuntiabat
statim regi. et preparabantur omnes ad bellum contra hostem
illum. Speculatoris similitudine illius gerit modo episcopus. quia
sicut ille stabat in altitudine turris. sic episcopus et presbiter debent con-
sistere in altitudine uirtutum. Sicut enim illa turris ceteras
domos excellebat. sic episcopi et presbiteri debent excellere uitam
subiectorum. Et sicut ille speculator nuntiabat aduentum
hostis ut se preuiderent ciues. sic episcopi et presbiteri debent annunti-
are populis sibi subiectis aduentum nequissimi hostis diaboli.
ut se preuideant ne eius laqueo capiantur. Speculatores anima-
rum dedit deus episcopos et presbiteros. iuxta quod ipse dicit ad ezechielem
propheta. Fili hominis. speculatorem dedi te domui israel.
Antistes quasi ante stans id est ante aram. Unde quidam antistas dicere
uolunt. Melius tamen dicitur a uerbo antisto antistas. quod significat
eminere. et super excello. eo quod uniuersum populum digni-
tate. et honore super eminent. Pontifex quasi pontem faciens.
eo quod pontem id est uiam aliis prebere debeat uerbo

48

& ex emplo. unde homines transeant ad patria celestium. Pons autē
est tabulatum. quod fit super aquas.

QUALITER EPISCOPUS ORDINETUR IN ROMANA ECCLESIA.

Cum ep̄s civitatis fuerit defunctus eligitur alius a clero seu populo.
fitq̄ decretū ab illis et veniunt ad ap̄ticū cu suo electo deferen
tes secum suggestionem. hoc ē rogatorias litteras ut eis conse
cret ep̄iscopū. Tunc pontifex iubet cum inquiri de quatuor
capitulis canonicis. hoc est de ar sano quita. panculla dō sacrata. p̄ qua
drupedibus aut si coniugem habuit ex alio viro. quod grece d̄r
deuterogamia. & si de his inculpabilis inuentus fuerit. iurat
archidiacono super quatuor euḡtā. deinde confirmat sup corpus
beati petri de his inculpabilē se fore. Similit̄ p̄bri & diaconi.

Post hoc residente pontifice. et adstante uniuerso clero in̄rogat
eos qui illum adduxer̄ de conuersatione sua. s̄uē quot annos
in unoquoq̄ gradu ministrauit. Deinde interrogat cum si est
de ipsa ec̄c̄ta. Aut de alia. et si de alia est. in̄rogat utru habeat
dimissoria ab ep̄o suo. que ostensa recitatur in mediū. Quo
facto. subiungit pontifex. Quid uobis ē placuit de eo. R.

Castitas. benignitas. hospitalitas. et om̄a bona que s̄ dō accepta.

Et pontifex. Videte fratres ne aliqua p̄missione fecisset uob̄. Scim̄
quod symoniacū est et c̄tra canones. Illis respondentib; Absit anob̄.

Introducatur electus ante pontificē p̄strato s̄o in terra. Cui ap̄ticus.
Protegat nos d̄ns; Et tunc interrogat de suis ordinibus

atq; instruit de canonica auctoritate. et dicit. Quonia in te bona cūe
uunt. hodie abstinebis. & crastina dō uiuante consecraberis.
Et tunc egreditur foras. Alio uero die q̄ ē dominica procedit
pontifex in eccliam cum omī ornatu. prestolante eo uniuerso clero
atq; populo. Quia uero indominica ordinatur. & reliqui ministri in
sabbato. supra scriptū ē. Ingreffente aplice in secretarium. Inchoat
scola ad introitū. AN. In ordinatione pontificis completo
introitu. non dī tunc KYRIEL. s. mox die aplice orationem.
Cantantibus. R̄ G. Egreditur archidiaconus cū subdiaconibus
& acolitīs. et induit electū dalmaticā. seu alia. et introducit eū.
et dicit pontifex. Clerus uniuersus et plebs consentiens
ciuitatis cū adiacentibus suis eleger̄ sibi illū p̄br̄m t̄ diaconum
ep̄m sibi consecrari. Oremus itaq; nos pro eodem uiro. ut dī et dñs nr̄.
tribuat ei cathedram episcopalem ad regendam eccliam suā
et plebem uniuersam. Deinde inchoat scola. KYRIEL cū letania.
prostrato domino aplice in terram ante altare cum ipso electo
et episcopis ac sacerdotibus; finitis letaniis. surgunt. et benedic̄
eū. Illud uero qd̄ duo ep̄i tenent euanḡoz codicem sup̄ caput eī.
et uno fundente super benedictionem. reliqui qui adsunt ep̄i.
manibus suis super caput eius. tangunt. non reperitur in auc
toritate ueteri. neq; noua. sed neq; in romana traditione.
Sed et hoc sciendum quia reliqui ministri. p̄ antiph̄ ad introitum
et orationē. tunc ordinantur. Episcopi uero p̄ respons̄ cantatum;

49

Quod autem aliqui p̄ eugl̄m consecrant ep̄m. n̄ dicit ullus ordo. Adcom-
municandū uero porrigit ei pontifex formatam atq; sacram oblationē.
Quam accipiens communicat super altare. cetera uero reseruat sibi
adcommunicandū usque ad dies xl; Postmodum ex precepto
ap̄lici communicat omnē populum. Qualis aut̄ esset antiquus cōsecra-
tio ep̄iscopoz. ostendit ieronimus in ept̄a ad eugl̄m. Alexandrie
inquit. Amarco eugl̄a usque ad etradam. & dionisiū ep̄os. p̄bri
semp̄ unum ex se electū. & in excelsiori gradu constitutū. t̄ collocatū
ep̄iscopū nominabant. Quomodo si exercitus impetorem facit
& diaconi eligant ex se quem industriū nouerint. et archidiaconū
uocent. Archidiaconus eandem cōsecrationem habet quā & ceteri
diaconi. s. electione fr̄m p̄ponit. Ite ieronimus sup̄ ept̄a ad titū. Ante
quā scismata in religione fierent. et diceret̄ in populis ego sū pauli &
cetera. Cōmuni p̄braz cōsilio eccl̄a regebat̄. Postquā ū unūquisq; quos
baptizabat suos cō dicebat. n̄ xpi. in toto orbe decretū ē ut unū de p̄bri
electus. super poneretur ceteris ad quē om̄is cura eccl̄e pertineret. &
scismatum semina tollerentur. Cur tribus t̄ unū ep̄is ep̄s ordinetur.
ḡg docet. Tales inquit conueniant qui t̄ in p̄fectu ordinati ep̄scopi
gaudeant. t̄ per eī custodiā omnipotentī dō p̄ces effundant. Quare
p̄hibitū sit unū hoc facere. innocentiū p̄p̄ monstrat de in ceteralibus
cap̄ viii. Ne unū ep̄m ordinare presumat. ne furtiuum b̄ficiū
p̄stitū uideatur. Auḡs in libro de quantitate anime orati uersū
de sapiente p̄tulit. fortis et in se ip̄so totus. cetera atq; rotundus;

Hinc sequitur et recte. Nam neq. in animo bono quicquam inuenies quod
magis sibi ex omni parte consentiat. neq. in planis figuris q. circulu.
Superiore parte capitis rasorio renouamus. cu. foris sollicitudine
superfluas cogitationes reseramus. In inferiore parte coronam
portamus capillor. cu. ea q. scdm mundu. necessario gubernanda s.
cum ratione concorditer coequamus.

Quo d. significanti. VESTIMENTA ECCLESIE.

Sandalia dicuntur solea. est aut. gen. calciamenti quo induunt ministri
ecclesie. Subterius quidem solea. munens pedes a terra. superius
uero nihil operimenti hinc patet. quo iussis apli adiuo indui.

Significat aut. ministrum uerbi di. n. debere tremis incubere. sed
potius celestib. militare. nec pdicatione sua nulli occultare.

Post sandalia in eccle. uestimtis sequit. sup. humerale. qd. fit ex lino
purissimo. P. lino. ex terra sinit. et p. multos labores ad candi
ditate. p. ducitur. designat corpus humanu. qd. ex terra est.

Sicut ergo lino. p. multos labores ad candorem. perducitur.
ita corpus humanu. multis calamitatib. attritu. candidu. et puru.
ee. debet ab omni sord. peccator. Post seqt. podetis. que uulgo
alba di. Significat aut. p. seuerantia. in bona actione.

Hinc ioseph. in t. fr. suos talare tunica. habuisse. describitur.

Tunica usq. ad talu. e. opus bonu. usq. ad summatione. In talo em.
finis e. corporis. Ille g. bene inchoat. q. rectitudine boni opis
usq. ad fine. debite. p. duc. actionis. Qui em. perseuerauerit usq.

infine . h . f . u . e . r . Deinde sequitur Lona . q̄a cingulū d̄r . qua restringitur
poderis . nelaxe ppedes diffluit . q̄ que designat discretio om̄i u
virtutū . virtutes enī sine discretione . non virtutes sed uitia sunt .

Nā virtutes in quodā meditullio sunt confectę . Sequitur orariū . Orariū
id sc̄ola d̄r eo qđ oratorib; id̄ p̄dicatoribus c̄cedat . Ammonet illum
qui illo induit̄ ut memor sit sub iugo xpi . qđ bene et suauē ē ēē
se c̄stitutū . Dalmatica que sequitur ob hoc d̄r . eo qđ in dalmatia sit repta .

✓ sus autem dalmaticorum abeato siluestro pp̄ institutus est .
Nam antea colobus utebantur . Colobū ū ē uestis simanicis .

Significat aut̄ in eo qđ ē sine manicis . unūqueq; fidelem exercitum esse
debere ad bōra op̄ra exercenda . Cū ḡ nudatas brachiorum
culparetur . ut diximus abeato siluestro dalmaticarum repertus est usus .

Est autē uestimētū in modum crucis . monens indutōre suū crucifixum esse
debere mōdo iuxta apostolum . Mihi mundus crucifixus est .
et ego mundo . Habet etiam in sinistra parte fimbrias . q̄ fimbrias que
sinistra parte gestantur presens uita fugatur q̄ diuersis curis habundat .
p dexteram que fimbriis caret . futura uita exprimitur . in qua
nullae curae sollicitant animas sanctorū . In consutulis etiam est quia
in ec̄ta . t̄ in corde unius cuiusq; fidelis nulla debet esse scissura .
sed indiscissa fidei integritas . Item . Dalmaticas siluester pp̄ instituit .

q̄ sinistrum latus habet fimbrias . quia actu t̄ uita sollicita est .
et turbatur erga plurima . Ad dextrū latus non habet . q̄a c̄tepla
tua in se nihil sinistrum habet . Largitas brachiorum . largitate .

et hilaritatem datoris significat. Diaconus qui non ē indutus dalma-
tica casucula circumcinctus legit. ut expedite possit ministrare.
t quia ipsius ē ire ad comitatum ppter instantes necessitates.

Mapula q̄ in sinistra parte gestatur qua pituitas oculorū et narium
detergim̄. p̄sentem uitā designat. in qua sup̄fluos humores patimur.

Casula q̄ sup̄ om̄ia indumta ponitur. significat caritatem q̄ alias uir-
tutes excellit. De qua apl̄i cōmemoratis q̄b; dā uirtutib; ait. Maior

aut̄ eorū ē caritas. Palliū archiep̄orū sup̄ om̄ia indumenta est. ut

lamina in fronte pontificis. Palliū autē nihil ē aliud nisi discretio

int̄ archiep̄m & eius suffraganeos. Palliū significat torquem q̄

solebant legitime certantes accipere. Hoc erat etiam illa lamina

ut dixi quā sūmus pontifex circa tempora ferebat. in qua

scriptū erat nomen dī tetagramaton. id̄ quatuor litterarū ioh̄. he.

uau. & h. Est aut̄ interpretatio. Ioh̄ principiu. he. ista. Uau. uita.

Et h. passio. id̄ iste ē principiu passionis uite. Passi igit̄ sunt multi

ante xpm. s; nemo eorū p̄ suā passionē hominib; uitā attulit.

Xpc uero cui sanguis in cruce fusus ē p̄ totius mundi redemptionē.

humano generi attulit uitā. Scdm̄ aliū doctore. Ioh̄ principium.

He. ista. uauet̄ hech. uita int̄ptat̄. Quod ita potest coniungi.

Iste ē et uita principiu xpc. Vocabatur hoc nom̄ sem̄ dñi ut est;

f̄ecer̄ lamina id̄ sacrauer. scripser̄q; in ea sem̄ dñi. qd̄ interpretatur

in effabile. N̄ qd̄ dari. sed qd̄ diffiniri ut ē minime possit. Stephan̄

natione romanus ex patre ioh̄io ut legit̄ in gestis pontificalibus

1
constituit sacerdotib; leuitisq; uestes factas in usu cottidiano non uti nisi
in ecclā. hinc ieronimus in libro xiiii super ezechielem. Porro religio
alterū habitum habet in ministerio. alterū in usu uitae communi.
Sudario solemus tergere pituita oculorū et nariū atq; superflua salua
decurrente plabra. Significat studiu mundane cogitationis. In manu
sinistra portatur. ut ostendat intemporalī uita tedium nos pati
supflui amoris. Varietas scandaliorū. uarietate signific ministeriorū.
Ep̄i & sacerdotis. pene unū officiu est. At q̄ nomine & honore discernunt.
eni et uarietate scandalioꝝ ut uisib; nr̄is error auferatur. Ep̄s haliē
ligaturā in scandalis. q̄ n̄ habet p̄br. Ep̄i ē huc illucq; discurrere
p̄ parochiā. ne forte cadant scandalia de pedib; ligata s̄. Prebr
q̄ domi hostias immolat. sublimius incedit. Diacon̄ quia dissimilis ē
ep̄o in suo officio. n̄ ē necesse ut habeat dissimilia scandalia. et
ipse ligaturā habet. quia suū ē ire ad comitatu. Subdiacon̄ q̄ in ad
utorio diaconi ē. et pene in eodē officio. necesse ē ut habeat dissimilia
scandalia ne forte diacon̄ estimet. Scandalia hoc significant
quia p̄dicator neq; celestia debet abscondere. neq; terrenis inhiare.
Signoꝝ usus aucteri testamto sumptus ē. In libro numerorū dix̄ dñs
morsi. Fac tibi duas tubas argenteas ductiles quib; euocate
possis multitudinē. Officiū missę addidit celestinus pp̄.
& constituit ut psalmi dauid. cl. ante sacrificiū spallerentur
antiphonatim ex omib;. Quod antea n̄ fiebat. n̄ tantū epla pauli reci
tabat. & sc̄m euḡm. & sic missa celebrabat. Quod ita intellegimus

quia ex omnibus psalmis exciperet antiphonas que psallerentur
in officio missae. Nam antea inchoabatur missa a lectione.
qui mos adhuc retinet in iugla pasce et pentecostes. Precedens pom-
fex in persona xpi ducit secum pph. id est diaconum qui adnuntiant
ex euglo futuram uitam. et sapiens. id est subdiaconum qui sciunt
uasa dñi disponere. & quid primo ferendum sit. quod potari. & scribas.
id est acolytos qui accendunt corda fidelium ex scriptura.
Precedit in turibulo timiana. quod significat corpus plenum odore
bono. Postquam presentatus est ecclesie. inclinatus stat in exemplum
humilitatis xpi in qua factus est obediens patri usque ad mortem.
In ipsa elevatione. dat pacem ministris qui dextra leuaque sunt
ipse est pax nostra per quam reconciliamur deo. Tandem pacem
offert cantoribus qui retro stant. ut illud. Pacem meam do uobis.
pacem relinquo uobis. Presentibus dat. absentibus relinquit. hoc est
quod solemus dicere. inquit episcopus cantori. Qui mutat laudem
de ueteri in nouam. & incipit trinitatem domini laudare et dicit. Gloria
patri. Diaconi quasi chorus aptorum stant cum eo humiliati & dicunt.
Domine doce nos orare. Inde iussim duo diaconi alterutrosecus uadunt
osculari latera altaris. Quo osculato. demonstrat pax que eis
commendauit dominus dicens. In qua cumque domum intraueritis primum
dicite. Pax huic domui. Altare corda electorum significat.
Deinde in memoria passionis xpi dicunt cantores uersu de psal-
terio. Psalterium inferius percutitur. superius reboat. et passio xpi

57
ab inferiori parte h̄t p̄cussurā. a superiore dulcedine resurrec-
tionis. Hinc osculat̄ euḡtm̄ in quo duo populi ad pacē redeunt.
Deinde transit ad dexteram altaris. Liquet om̄ib; qđ semper xp̄c
egit dexterā uitā postquā resurrexit. Diaconi postea stant in
ordine. ut illud. Siquis uult post me uenire. et cetā. C̄p̄o ascenden-
te ad sedem cereostata mutant̄ de locis suis in ordinē unius lineae
usq; ad altare. Per cereostata significant̄ dona gr̄arū. p̄ q̄ illumi-
natur aec̄ta. Unius lineae positio. unitas ē sp̄s̄s̄i in singlis donis.
Potest et simpliciter intellegi dispositio cereorū. expeditus cursus
circa altare ministrandi. Telesphorus natione gr̄c̄ ex anacortia.
constituit ut ymnus diceretur angelic̄ ante sacrificium. Sym-
machus p̄ telesphorū. xl v. constituit ut om̄i die dominico &
natalit̄is mart̄yrū. i. ymnus cantaret̄. Ad orientem oramus.
ut ad monetur animus ad naturā excellentiorē se conūtere. i. ad
d̄m. Post laborē et opus ministerii. pontifex ascendit sedem.
in memoriā ascensionis dominicę. et sedent cū eo qb; p̄misit.
Sedebitis super sedes xii. Per eos qui sedent. demonstrantur mēbra
xp̄i in pace quiescentia. Per eos qui stant. in certamine posita. Can-
tor sine aliqua necessitate tenet tabulas. p̄pt̄ illud. Laudent
nomen eius in choro. et reliq;. Hęc iubilatio quā sequentiā uocant.
illud tēpus significat. quando n̄ erit necessaria locutio uerborū.
si sola cogitatione mens menti monstrabit qđ retinet in se. Anas-
tasius p̄p̄ instituit ut quotiens cūq; euḡtm̄ legitur. sacerdotes

non sederent . si circumstarent . Diaconus portet euangeliū in sinistro
brachio . p̄ quod significatur temporalis uita ubi predicari euangeliū
necesse ē . Duo cerei qui portantur ante eugtm . legem et p̄ph̄ de
signant precessisse aduentum x̄pi . Turibulum opinionem uirtutū
de x̄po p̄cedentem . Cantores more leuitarum qui omnia necessa
ria tabernaculi p̄uidebant . q̄r aquā ad fontē et seruant eam co
opertam usq; ad tempus sacrificii . et tunc eam mundā offer̄ . Sixt^{us}
p̄p̄ constituit adiectionē illam primeuo ymno . i . sc̄ . sc̄ . sc̄ . et c̄ .

Augustinus in libro de ciuitate dī . viii . Sacrificiū q̄ uisibile . inuisibi
lis sacrificii sacramentū . i . sacru signū est . Ab his p̄sonis dantur
oscula mutuo in ecclesia q̄ nulli trullationē libidinosē suggesti
onis cogunt excitare . Sergius p̄p̄ constituit ut tēpore confracti
onis dominici corporis . Agnus dei a clero et populo decantatur .

*De particu
la oblatę
que rema
net in altari*

Triforme ē corpus x̄pi . Corum scilicet qui gustauerunt mortē et
morituri sunt . Primū scilicet sc̄m et immaculatū qđ sup̄tū ē ex
maria . Alterū qđ ambulat in terra . tertium qđ iacet in sepulchris .

Per particulam oblatę missę in calice . ostenditur corpus x̄pi qđ iam
surrexit a mortuis . Per commestā a sacerdote t̄ a poplo . ambulans
ad huc super terrā . P̄ relictam in altari usq; ad finē missę . iacens
in sepulchris usq; ad finē sc̄ti . **Of .** Vir erat in terra . Verba isto

De off .

*Vir erat in
terra .*

Qui continent̄ in offertorio . Verba iob egroti et dolentis con
tinent̄ in uersib; . Egrotus cui anhelit̄ n̄ est sanus . neq; fortis . solet
uerba imperfecta sepius repetere . Officiū auctor ut affectanter

53

nobis ad memoriam reduceret egrotante iob . repetit sepius uerba
more egroti . In offertorio ut dixi non sunt uerba repetita . quia is
tonicus scribens istorum non ygrotabat .

INCIPIT BREVIS EXPOSITIO MISSAE .

Celebratio missae in comemoratione passionis xpi pagit . Sic em
ipse pcepit aptis tradens eis corp et sanguine suu . hoc facite in
mea comemoratione . h est in memoria passionis meae . Taqua di
ceret . Qd pura salute passus su ad memoria reuocate . et purox
salute eadem perferre curate . Hanc petrus aptis pm omiu antio
chia dicit celebrasse . Inqua tres tantu modo orationes initio fidei
pferebant . incipientes ab eoloco ubi dr . Hanc igitur oblatio
nem . Missa aut dicitur quasi transmissa . t quasi transmissio . eo
qd ppt fidelis de suis meritis n psumens . preces et oblationes quas
deo omipotendi offerre desiderat p ministeriu et oratione sa
cerdotis ad dm transmittat . que mediatore int se et illu ee cog
noscat . confidens p eius oratione atq . intercessione amalis omib .
liberari . atq . creatori suo reconciliari . et in omib . corroborari .
uel missa ut isidorus dicit . dicta est ab emitendo . Tempore eni
quo sacerdos incipit consecrare corp dmi . cu dicendu e adiacono p
eugtm . Siquis catecumini est pcedat foras . et quia tunc emittunt
catecumini ab ecclia q n debent int ee sacris misteris . eo quod
ndu sint pfecti . Siue alio modo potest dici missa . eo quod nos
mittat ad dm . Ideo aut n ab aptica . t eugtica lectione quod ma

ius esse constat eadem missa in choat. sed potius canendo et psallendo.
quatinus dulcedo suauitatis corda audientium prius demulceat.
et sic post modulatione suauis cantalene in spiritalibus rebus
populi per conpunctione mentis intentus salutaris uerba euangeli
ardentius affectu suscipiat. Quod autem populi dominico die.
siue sollempnitatum ad ecclesiam confluit. ad imitatione israelitici
populi creditur fieri. Qui temporibus statutis ad templum domini conflue
bat. et vi diebus operans. vii ab omni opere seruii requiescere
iubebatur non tam a meditatione legis. Sic autem apostolus. Moyses
habet in singulis ciuitatibus qui eum per singula sabbata predicent
in sinagogis. Unde et canticum moysi. per omne sabbatum in ecclesia re
citate mos ecclesiasticus consuevit. Et quod illi faciebant in sab
batum qui per modum apud illos in diebus ebdomadis habebatur. Quoniam in
ipso requieuit deus ab operibus suis. nos propter reuerentiam dominice
resurrectionis die dominica agere curamus. Necessarium est enim ut
populi dei eo die quo dominus resurrexit. a ruralibus uagantibus operibus.
instruantur quomodo per totam ebdomadam spiritaliter deo uiuere debeat.
et qui per totam ebdomadam curam corporis morturi indefinenter
egit. eo die curam anime in perpetuum uicture agere curet. Pri
mo omnium dicitur. ante ad introitum. Antiphona ex grecis. interpretatur uox
recipere in latinum. Duobus alternatim psallentibus ordine co
mutato. siue de uno ad unum. Quod genus psallendi. inuenies
grecis traduntur. Quare ideo ad introitum dicitur. quia per hanc introimus

ad officiū diuinū . sicut p̄ introitū hosti ad secreta dom̄ . Deinde
 imponitur . Gl̄a patri . et filio . et sp̄i s̄c̄o . Quę uerba ad di
 uisionē psalmoz qui p̄us in differentē canebant̄ . beat̄ hieronim̄
 damaso p̄p̄ petente coposuit . Sed cū nequaquā id sufficeret .
 p̄ dicto aptico iterū suggerente addidit ad huc . Sicut erat
 in p̄ncipio . et cetera . Et hoc ad nutū diaconi ait cantor sic et
 Kyrieleyson . quia ad hoc in ministeriū admittitur ut offi
 ciū integre pagi possit . Qm̄ p̄rbt sine diacono nom̄ h̄t . of
 ficiū n̄ h̄t . Induit diacon̄ dalmaticā in similitudinē crucis .
 ut q̄ minister uerbi xp̄i passionē illiū ad memoriā reuocans .
 sic xp̄c crucifixus ē p̄ salute mundi . ita et minister uerbi ipsius
 semetipsū uitis et concupiscentis crucifigere non obliuiscatur .
 p̄ amore redemptoris . Quod eadē uestis candiditatem habet .
 ostendit ministrū xp̄i candorem castitatis mente simul et cor
 pore habere debere . qui auctoritatē euangelium predicandi
 in ecclesia retinet . Habet et coccineas uirgulas sanguinē xp̄i
 pro salute mundi effusū declarantes . Procedentibus ad altare
 ministris . in medio eorum propter debitum honorem . euan
 gelium xp̄i defertur tamquā persona prepotens . p̄cedentib;
 ac sequentibus ministris constipata cū p̄cedit in publicum .
 Ceteri quoq; p̄cedentes euangeliū . demonstrant grām eugli
 mundū qui erat in tenebris peccatorū illuminatum . Qd̄ aut̄
 eadem p̄cessio euangeli ab australi parte fit in plagam septen

trionalem . declarat dñm iūm xp̄m . qui uerbum salutis mundo in
tulit a parte meridiana ortū eē . Nam hierusalē in qua dñs iūc xp̄e p̄
mo uerbū salutis annuntiavit . in meridie h̄t bethleē a quo loco
ipse saluator uenit . sicut scriptū ē . Deus ab austro ueniet . Canto
re incipiente k̄yrriet . collocantur cerei in ordine a parte australi
in septentrionē ab acolito . Ostendente h̄i facto qđ miserus sit dñs om̄ps
mundo in meridie et septentrione . Ideo aut̄ k̄yrriet . et latini gr̄ .
et gr̄i latine p̄fer̄ . q̄ et illoꝝ quedā greca honestius quā latina . et
qđā latina melius quā greca sonant . et ut unū ei pptm nos eē osten
dam̄ . unūq; dñm . utrūq; popl̄m credere . k̄yrrie . dñe . elej̄son .
miserere . Xp̄e elej̄son . i . xp̄e q̄ unct̄ es n̄ oleo uisibili . s̄i plenitudine
diuinitatis . miserere . Nā ch̄r̄ma d̄r unctio . Incipit deinde sa
c̄dos . Gloria in excelsis dō . Ymnū in natiuitate saluatoris ab anglis
de cantatū . s̄i ab eato ylaro pictauiensi postea auctū . et consum
matū . Et h̄i ipsū ad imitationē angloꝝ ut ostendam̄ nos eundē
dñm colere in tr̄is . quē et angli uenerant̄ in c̄lis . Postea dicit sac̄dos .
Dñs uob̄ cū . Salutans popl̄m et orans ut dñs sit cū eis sic dignatus ē
dicere p̄pheta . Inhabitabo in illis . et r̄t . Et qđ saluator dixit
discip̄t̄ suis . et in illis om̄ib; fidelib; . ecce ego uobiscū sū . et c̄c̄ .
Qui salutationis sermo . n̄ humano arbitrio cōposit̄ . s̄i ex diuine
scripturę auctoritate p̄bat̄ sūpt̄ . ubi frequēt̄ . et singularit̄ . et plu
ralit̄ posit̄ legit̄ . Singularit̄ . sic ait angls ad beatā mariā . Aue
grā plena dñs tecū . et sicut ad gedeonē similit̄ angls salutando

dixit. Dñs tecū uirorū fortissime. Pluraliter autē sicut in libro ruth
legitur. booz salutando dixisse messoribus suis. Dñs uobis cū. Et sic
in paralipomenon pph. adeo missus inuenitur salutasse asā regem
iuda cū exercitu suo uictores de plio reuertentes. Dñs uobis cū quia
fuitis cum dño. Ecclesia ḡ tam salubri salutatione sacerdotis accep
ta. et ipsa resalutando orat. et orando resalutat. postulans ut sicut
ille optauit dñm eē cum ipsis. ita sit et cū ipso dicens. et cū spū tuo.
. i. cū anima tua sit omps dñs. ut digne p nra salute eū exores. et
ñ dicit tecū. sed cū spū tuo. ut officium subsecuturū spiritualit
totū fieri intellegat. Et bene dñs cū spū hominis eē obtat. q̄ in spū
et mente rationali creatus ē homo ad imaginē et similitudinē dī. et
ibi ē capax diuine grāe et illuminationis. Sed et illa salutatio epis
copalis ad poplū qua dī. pax uobiscū siue pax uobis. similit̄ n̄
humano sensu inuenta. s̄ de scripturę sc̄e auctoritate sūptae
Nā et in ueteri testamento inuenitur dixisse angls danieli pphete.
Noli timere uir desiderioꝝ. Pax tibi. c̄fortare et esto robustus. et in
nouo. i. in euangto pene semp ita legit̄. dñm aptos salutasse di
cendo. Pax uob. Et eisdē aptis eandē salutationis formā cōm daut
dicens. In quācūq; ciuitatē aut domū intraueritis salutate eam
dicentes. Pax huic domui. Merito ḡ et aptoꝝ successores. i. eccle
siarū p̄sules ac salutatione utunt̄ domū dei salutantes. ubi om̄s
oportet filios esse pacis. ut salutatio pacis sup eos req̄escens. et
salutantibus et salutatis possit esse fructuosa. Deinde dic̄. Orem̄.

Inuitans populum secum ut simul orent. Quia propter adclinis debet esse
populus usquequo sacerdos incipiat dicere per omnia secula seculorum. Sequitur
collecta que dicta est a collectione eo quod ex auctoritate diuinarum
scripturarum sit collecta que in ecclesia leguntur. sic est illa de tribus
pueris. uel quod ex multis sermonibus una colligatur oratio. siue a col-
lectione et societate populi dicitur qui tunc in unum concurrentes colliguntur.
[deo autem in omnibus collectis interponitur per dominum nostrum Iesum Christum.
et cetera. ut omne quod datur a patre intellegamus per filium eius nos ac-
cipere cui hereditas sumus. Per ipsum ergo hostiam laudis atque orationis
offerimus qui per mortem reconciliati sumus cum inimici essemus. Dicens
uero sacerdos qui tecum uiuit et regnat. et cetera. Ammonet populum
ut credat filium dei uiuere et regnare sepe sine initio et sine termino.
et unam potestatem habere equaliter cum patre et spiritu sancto. atque unam substantiam.
Ammonitio est firmatio est orationis a populo. interpretatur enim uere siue fideliter. ta-
quam respondens populus dicat. Vere ita fideliter credimus sic dicitur filium
uidelicet dei ante omnia secula. et in presentia et in futuro regnare cum patre
et spiritu sancto. et regnum ac potestatem eius nullo fine concludi. Deinde sequi-
tur lectio apostolica ante euangelium. Non causa dignitatis. si ad morem
apostolorum quod ante dominum ibant sicut narrat euangelium. quos mittebat dominus
ante se binos et binos. Scriptura autem dicitur super missa eo quod super ueteri testam-
to et euangelium misse sint. Non causa dignitatis. si ut quisque euangelium
fuerit transgressus. sibi inueniat medicinam salutis. Incipiente
autem sub diacono apostolica lectione. uerso ordine ceteri transfe-

runtur ab oriente in occidentem. ut demonstretur uoce. et p̄p̄dicationē
 aptoꝝ totū mundū gr̄a fidei illuminatum. Non solum a meridie in
 septentrionē. sed etiam ab oriente in occidentē. N̄m̄ enī orientis et
 occidentis om̄ia clymata mundi cōphenduntur: eo qđ tot dieb; sol
 sua p̄sentia ea illufret sicut ibi. Venient ab oriente et occidente.
 Post modū cantat̄ respons̄. Respons̄ dictū qđ a capite repetatur.
 Deinde cantur att. qđ ex hebreo in latinū sonat. Laudate dñm. Nam
 allelu. dñr̄ laudate. ia. nomen dī est. Vnū ex decē nominib; qb; uocat̄
 dñs apud hebreos. Atta aut̄ primū in nouo testamento additū ē dicen
 te ioh̄ne. Audiui uocē de celo dicentiū. att. et quia hac uoce an
 glos in celo dñm laudare cognouim; . huiusmodi uoce laudationis
 creditū ē dñm delectari. Hoc quoq; ideo canim;. ut eundē deū nos
 colere in terra ostendam;. qui etiā colit̄ ab anglis in celo. Et h. ante
 lectionē euanḡlicā a cantore imponitur. ut laudet̄ ab om̄ib; cui;
 gr̄a saluantur om̄s. quasi dicit. Quia uerba euanḡli salutē confe
 rentia mox audituri estis. Laudate dñm cuius beneficio hanc gr̄am
 p̄cipere meruistis. Defert̄ euanḡtm̄ ad analogium p̄cedentib; cereis.
 ut ostendatur gr̄a ipsius mundū illuminatum. Verba euanḡli leuita
 p̄nuntiaturus. contra septentrionē faciem uertit. ut ostendat
 uerbum dei et annuntiationem sp̄s sc̄i contra eum dirigi qui sem
 per sp̄ui sc̄o contrarius existit. et in nullo ei communicat. Quos
 enī sp̄s sc̄s qui est deus ad fidem colligere desiderat. diabolus dis
 p̄gere ab unitate p̄ctē et integritate fidei laborat. Sicut enim

per austrū quentus ē calid et leniter flat. sp̄s sc̄s designatur. q̄ corda
q̄ tangit ad amorē dilectionis inflamat. Ita paquilonem qui et
durus et frigidus ē diabolus intellegit̄ qui eos quos posset ab amore
caritatis atq; dilectionis torpentes. et frigidos reddit. Qd̄ em̄ per
aquilonē diabolus designet̄. ostendit p̄ p̄h̄ dicens. O lucifer q̄ dicebas
in corde tuo. sedebo in laterib; aquilonis. et ret. Crucē in
fronte ponit diacon̄ ad nuntiatur̄ uerba ut̄. ut ostendat se
illū discipulū eē. qui crucē p̄ totū mundi salute sustinuit. Deinde
in pectore. ut om̄is uana et immunda cogitatio ab eius corde pellat̄.
Salutat et popl̄m dicens. Dñs uobiscū. quatin̄ corda illoꝝ amunda
nis cogitationibus dñs emundet. et ad suscipienda uerba salutifera
aperire dignetur. Ad cuius salutationē popl̄s crucē in frontib; ponit.
ut a malis cogitationib; corda sua emundet. ut ad intellegenda
uerba salutis pura maneant. Dicit diacon̄. Sequent̄ sc̄i euangl̄i sc̄dm
matheū. eo qd̄ p̄p̄cedentia euangl̄i sequant̄ illa. Vnde quando in
tū alicui euangl̄i legit̄. n̄ dicit sequentia. s; in tū. Id circo aut̄
sc̄dm matheū. aut marcū. aut lucā. t; ioh̄. ut sciat̄ sc̄dm que euangl̄i.
lectio illa legat̄. Potest et ita intellegi qd̄ dr̄. sequentia. ut ea
que sequunt̄ p̄ salutationē in illa lectione sc̄dm illū euangl̄istā cōtine
ant̄. Hinc seq̄r euangl̄m qd̄ de greco in latinū sonat bonū nuntiū.
et qd̄ est melius. nuntiū q̄ istud. Poenitentia agit. app̄p̄inquat
enī regnū celoꝝ. et cet̄. Qui in euangl̄o dicunt̄ de incarnatione
filii dei. et de ei; miraculis. p̄dicatione. et resurrectione. atq;

ascensione. De gta qq̄ electorū. et damnatione reprobōrū. ¶ Lecto
 eugto. nerū se signo crucis poplī munire festinat. ut qđ ex diuinis
 eloquiis ad salutē p̄cepit. sigillo crucis signatū atq; munitum p̄
 maneat. ne amentab; eorū diabolica fraude euacuari ualeat. Post
 recitatū eugtm. nerū sac̄dos poplīm salutāt. orans in cordib; eorū
 uerba salutis q̄ p̄cepit ad nō confirmari. et inuitat illū secū parit̄
 ad orationē dicens. Oremus. Sed licet apud nos tē collecta inter
 eugtm et offerendā n̄ dicatur. ap̄ grecos tam̄ dicit̄. Ita aut̄ potest
 intellegi scđm qđ ap̄ nos fit. ut om̄is poplīs oblatione insistere
 iubetur dū oblat̄ intentionē suā offerunt quatin̄ illoz oblatio ac
 cepta sit ad nō. Deinde seq̄t̄ off. q̄ inde h̄ nom̄ accep̄ qđ tē poplīs
 sua munera offerat. Sequunt̄ uers̄ aut̄ tendo dicta qđ in off̄ reuer
 tant̄ dū repetitur off̄. Suscip̄ interim sacerdos a poplo oblatam.
 ut ipse qui ē int̄ d̄m et ipsū poplīm mediator preces eoz et uota dō
 offerat. In qua oblatione aqua miscet̄ uino. Per uinū significat̄
 xp̄c. p̄ aquā aut̄ populis. Et si uinū offert̄ sine aqua. uidet̄ sig
 nificare qđ passio xp̄i nil p̄ fuerit generi humano. Si aut̄ aqua
 sine uino. uidet̄ significare saluare potuisse poplīm sine xp̄i
 passione. Vtrūq; ḡ miscetur simul. ut intellegat̄ passione xp̄i
 mundū saluatū. et sine ea mundū n̄ potuisse saluari. Qđ aut̄ sa
 cerdote oblationē suscipiente. cler̄ deo laudes interi p̄soluit.
 ad imitationē poplī isrl̄ scriptū ē. q̄ oblationes et uota cū laude
 modulationis dō offerre c̄sueuerat. P̄ oblationē pont̄ incensū sup

altare. dicente sacerdote. Dirigat oratio mea sic incensu. hoc e dicere.
Sicut incensu acceptu et gratu e in conspectu populi. ita fiat oratio
mea acceptabilis in conspectu tuo. Quibus expletis. conuertit se
sacerdos ad populu. postens ut uingant preces suas precibus eius
et mereat exaudiri p salute illoru. Hoc aut dictu e a sacdote
cu silentio. Orate p me frs. ut meu partiter et urm sacrificiu ac
ceptu sit dno. Adclinans q se populus orare debet ita. Dns sit
in corde tuo et in ore tuo. et suscipiat sem sacrificiu sibi accep
tu de ore tuo et de manibus tuis p nra omniu salute. Amen.
Vel hoc dicant oms. Exaudiat te dns in die tribulationis pteget
te nom dei iacob. et ceter. usq. ping fiat. Corporale cui sup po
nit corp dominicu. n aliud qua lineu ee oportet. qm ioseph
linteum mundu legitur amisse ubi corp dominicu inuoluit.
Na et linu puru germ e terre. et dns puru et ueru corp habuit n
similatu. Et linu p multos sudores puenit ad candore. ita ihe
xpc multis affectat passionibus migravit ab h seto. et ad candore
resurrectionis atq. immortalitatis pductus e. Ita q corpus
xpi in se recipere desiderat. p multos bonoru operu labores et
per castitate mentis et corporis debet se reddere mundu atq.
candidu. Quod ita plicari debet ut nec initiu nec finis appareat.
sic etia sudariu in sepulchro dnu inuentur. Sudariu e ligamen
tu capitis. Per caput diuinitas designat. q cap xpi ds. Inuolu
tio aut h significat. q xpc q in humanitate habuit initium

58
nascendo et sine moriendo . in diuinitate neutrum horum . si semper esse
habet . Dicit sacerdos collect . Huc usque prefatio id prolocutio et allo
cutio populi . Hinc sequitur exortatio . Sursum corda . hortatur enim sacerdos
populum tanquam dicat . In apostolicis et euangelicis preceptis sufficienter instru
ti et confirmati . corda uestra ad terram curis sursum ad deum erigite . ut
sacrificium quod deo offerendum in obtulistis digne offerre ualeat . Re
spondit populus habemus ad deum . Quasi dicat . Corda uestra ut precipis
erecta habemus ad deum . ut suscipere dignetur uotum uestrum . Hortatur
iterum . Gratias agamus simul ego et uos domino deo uestro . subaudi de omnibus
bonis ab illo prestitis . Respondit populus et affirmat dicens . Dignum et iustum est . si ut
illi gratias agamus domino deo uestro . Hanc exortationem que sequitur . gelasius com
posuisse dicit . Affirmat sacerdos populi uoce . et conuertit se ad deum
patrem dicens . Vere dignum et iustum est . id est . sicut populus tuus respondit
est gratias agere . Dignum et iustum et equum . id ipsum est . Salutare . id est . salute
plenum . quoniam ad uestram corporis et anime salute pertinet si digne illum
laudemus . Post confessionem populi dignum esse et iustum ut deo gratias repen
dant . inmissis populo cui loquebatur . iam conuertit se sacerdos ad deum
patrem . et tanquam ad presentem incipit loqui dicens . Nos est gratias agere .
et hoc non ad horam . si semper . id est . omni tempore . et in personis . et in aduersis . ubique
id est in omni loco . Domine sancte que dominaris omnium que in celis sunt . et qui
terra . et que omnia tua sancta benedictione sanctificas ut sancta sint . Pater . gratias .
latinum dicitur genitor . Deus enim ineffabiliter genuit filium ante omnia secula .
Omnipotens dicitur deus . quia omnia potest que illi decet . Mentiri non potest . quia

ueritas ē. Mori n̄ potest. q̄ immortalis immo uitę ē. Mutari n̄ potest.
q̄ inmutabilis est. Om̄ps enī d̄r faciendo qđ uult. n̄ patiēdo
qđ non uult. Aetern̄ ē deus. quia nec initium habuit. nec t̄minum
habēbit. q̄ nec cepit nec desinit. Gr̄a autē quas debem̄ offerre p̄
dñm nr̄m iūm xp̄m offerendę s̄. q̄ ē mediator int̄ dñm et nos. et q̄
ē pontifex pontificū. Xpc̄. gr̄. lat̄ d̄r uniet̄. Vnctus ē dei filius.
scđm humanitatē n̄ oleo uisibili quo ungebant̄ reges et s̄c̄dotes.
uerū regē et s̄c̄dote p̄ figurantes dñm iūm xp̄m. s̄ plenitudine
diuinitatis et dono gr̄a qđ uisibili signat̄ unguento. q̄ bapti^ha
tos ungit eccl̄a. Xpc̄ n̄ tam tunc ē unct̄ spū sc̄o quando sup̄ eum
bapti^hatu sicut colūba descendit. Tē enī corp̄ suum. i. eccl̄am
p̄figurare dignatus ē in qua bapti^hati accipiunt sp̄m sc̄m. Scđm
m̄f̄tica unctione tunc unct̄ ē. quando ueniente ad maria uirgi
nē uterus eī replet̄ ē spū sc̄o. h̄ ē quando humana nat̄a sine ullis
p̄cedentibus bonorū operū meritis d̄o uero in utero uirginis
copulata ē. ita ut cū illo una fieret p̄sona. Vnde et ob hoc confi
tem̄ illū natū de spū sc̄o. et maria uirgine. Vnctione autē olei
designatur plenitudo sp̄s sc̄i. qm̄ sic oleo optimo corp̄ p̄fusū re
leuat illud. atq; recreans iocundi' reddit. sic et gr̄a sp̄s sc̄i cor qđ
repleuerit in amore et dilectione d̄i p̄fecte reparans. omnem
timorē et mesit̄iā quā p̄ peccatis p̄mo ētraxerat ab eo repellit.
et in caritatis p̄fectione ēfirmans. de spe uitę aet̄nę exultationis
gaudiū sub ministrat. Per quem xp̄m maiestatem tuam lau

dant angeli. quia p̄ illū xp̄m sunt creati. et n̄ solū angeli p̄ illū laudant
 d̄m patrē. uerū etiā ille uirtutes celoz q̄ sup̄ alias dominationē et
 potestate hnt̄. Hi ḡ tam beati et sublimet sp̄s p̄ xp̄m maiestātē dei
 laudant. sic ad eos c̄gratulando d̄r̄ in psalmo. Laudate d̄nm om̄s
 uirtutes eius. Adorant quoq; eandē diuinā maiestātē. sicut in ym
 no confessionis esd̄r̄ ad ipsū d̄m d̄r̄. Exerēt̄ celi t̄ adorant. Tre
 munt etiā. sicut per figurā de eis in libro iob d̄r̄. Colūne celi c̄tre
 mescunt. et pauent̄ ad nutū eius. Qui tam̄ tremor. ne eis penat̄ sit.
 n̄ timoris ē s̄ admirationis. Cū igit̄ in celestib; tanta sit deuotio
 laudantiū. ueneratio adorantiū. tremor admirantiū. c̄sideret̄ h̄
 homo cui dictū ē. Quid sup̄bit terra et cinis. et audiat aptm̄ mo
 nentē. Cū metu et amore et tremore. ur̄am ip̄soꝝ salutē opam̄ni.
 Celi quoq; q̄ p̄ xp̄m facti. tunc laudant deū patrē. q̄ndo nos puocant
 ad laudē ei'. Celoz quoq; uirtutes et seraphin c̄celebrant. i. in com
 mune c̄celebrant. concordī deuotione. et cōmuni gaudio laudant.
 Nā c̄celebritas ē c̄uent' p̄pti in laude. et celebrata dicim'. in celebri. i.
 frequentissimo conuentu acta. Ideo aut̄ d̄r̄. q̄ maiestātē socia. i.
 iuncta exultatione c̄celebrant. qm̄ sine intermissione laudantes
 uicissim de illo et de se in illo letant'. Hunc ḡ om̄iū creatore et
 rectore laudant et c̄celebrant celi. sic eū laudant sol et luna
 stelle et lumen. Vnd̄ in psalmo d̄r̄. Laudate eū sol et luna. et c̄c̄. usq;
 aque q̄ sup̄ celos s̄. In ymno aut̄ triū puerorū. ad laudem dei ele
 menta om̄ia puocant'. n̄ qd̄ elementa muta habeant sensū laudin

di. si q̄ cuncta bene cogitata laude parant. et impletur cor con-
sideratione creature ad eructandum ymnium creatori. Et q̄
longum fuit in ista gratiarum actione totos angelorum ordi-
nes qui in scripturis. viii. inueniuntur ponere singulacim.
post caelos ponuntur uirtutes. quo nomine om̄s celestes sp̄s
generaliter appellari solent. ut in psalmo. Dñs uirtutū ipse ē
rex gloriae. Et iterū. Verbo dñi celi firmati sunt. et sp̄u orisei
om̄s uirtus eorū. Ad ultimū ponunt seraphim. q̄ ē sum̄ ordo
angelicorū spirituu. et uere beata. q̄ singulari p̄pinq̄uitate cre-
atoris sui in cōparabili ardent amore. Vnde et ardentest in-
cedentes int̄p̄tantur. Sciendū aut̄ qd̄ cherubim et seraphim.
p̄ m. literā plata. iuxta p̄prietatē linguae hebreę masculinis
generis. et pluralis num̄ tantū. Si aut̄ p̄ n. lit̄ dicant̄ sic in
psalmis et ymnis et in presenti gr̄arū actione ponitur. greca de-
clinant̄ in neutrale gen̄ mutant̄ uelut cū dicim̄ lucida sidera.
speciosa nemora. iocunda litora. sic et beata seraphim neutro
genere et pluri num̄ accipiamus. Ut aut̄ ad solum patrem
dirigatur oratio. cū totius sc̄e trinitatis sicut una est diuinitas.
ita equalis honor et glorificatio debeatur. Id apostoli sancto
per eos ordinante sp̄u sanxerunt. ut qui multorū deorū errores
unius dei p̄dicatione nitebantur euellere. sub trinitatis sacra-
mento uni personę in sacrificiorum ritu supplicandum. esse
decernerent. ne qui unū deū predicabant. in pluralem diui

nitatis numerū incidisse arguerent. Et q̄a pat̄ et filius et sp̄s sc̄s
 unius deitatis. unius naturę. unius substantię. unius deniq; potes-
 tatis existunt. una ex eis p̄sona p̄p̄t unitatis misteriu retin-
 endū in sacrificio inuocaret̄. Nec alia debuit nisi que pri-
 ma ē inq; due ceterę naturalit̄ manentes existunt. Cū qui-
 b; et nr̄as uoces. et reliq;. Voces angeloz. sin laude c̄ditoris ip-
 sa ammiratio int̄imę c̄templationis. Quales ergo o poster-
 cę uoces nr̄as. quas in c̄spectu dī cū angelicis laudib; de peccam̄
 admitti id̄ intromitti. Utiq; tales uoces n̄ sūt in sono oris.
 sed in desiderio cordis. Voces aut̄ apud secretissimas aures dī
 faciunt uerba nr̄a sed desideria. et q̄a sup̄na ciuitas ex angelis
 et hōib; c̄stat. merito sc̄a c̄cta que illis socianda ē in celo. et cū
 illis in dī laudib; p̄mansura. iā nē ipsis uocib; dīm laudat in
 terris. quib; eū sc̄i anḡli laudant in celis. et h̄s n̄ sup̄ba p̄sum-
 ptione sed supplicii c̄fessione id̄ humili laude. sic desiderans
 maiestatem dī credere. et confiteri in mundo. sicut ab anḡlis
 uidet̄ et laudat̄ in celo. Hęc r̄ c̄fessio n̄ ē peccatis. laudis. et
 gratiarū actionis. Vna igit̄ confessione id̄ laude et gr̄arū ac-
 tione iā nē homines cū anḡlis sociant̄ laudantes de celestib;
 et terrestrib; taq; eū qui fecit celū et terrā dicentes. Sc̄s.
 sc̄s. sc̄s. dñs ds̄ saba oth̄ plens̄ celi et ter̄. Itē s̄ uoces anḡloz
 laudantiū in celis. Hunc ymnū gr̄e dī et isaias se audisse
 testat̄. et ioh̄s in apolyp̄si. Ergo n̄ humano arbitrio. sed

utriusq; scripture auctoritate con iuncta dicim̄ ter sc̄s. et se
mel dñs. ut ostendam̄ ompm̄ dñm̄ trinitate in personis h̄bere. et
unitate in substantia. Sabaot̄ unū ē ex xx noib; di apud he
breos. et int̄pretat̄ exercituū. siue uisitatū t̄ mltiarū. Dñs aut̄
sabaot̄. dñs omps̄ dr̄ q̄a oīs exercit̄ et mltit̄. uisitatesq; angloꝝ
illi seruiunt. Angelicos aut̄ sp̄s recte mltit̄a dicim̄. quia decer
tare eos c̄tra aeras potestates n̄ ignoram̄. Que tam̄ certam̄ n̄
labore sed imperio pagunt. q̄ qd̄ agendū c̄tra inmundos sp̄s ap
petunt. ex adiutorio cuncta regentis possunt. Et id̄ diuinita
te c̄i pleñt̄ celi et t̄ra. q̄ om̄a implet̄. iuxta qd̄ ipse dicit. Celi
et t̄ra ego impleo. Adiungunt̄ aut̄ huic ymno angloꝝ. supra ec̄c̄ḡtio
uerba turbarū laudantiū dñm̄ et regē nr̄m uenientē ierosolimā. atq;
dicentiū osanna in excelsis et t̄c̄q; Ita enī ex scriptura p̄phetica
et euangelica cōplet̄ plen̄ laudatio. cū p̄ laudē et gl̄am̄ sc̄e tri
nitatis adiungit̄ gratiarū actio de aduentu saluatoris. q̄ un
ex ipsa trinitate p̄ salute nr̄a homo fact̄ ē. et eandē salute
moriendo et resurgendo p̄fecit. Unde merito illi gr̄as agen
tes osanna dicim̄. id̄ salus in excelsis. Unde in psalmo. Dñi ē sal.
Recte q̄q; subiungit̄. benedict̄ quēnt̄ in noīe dñi. iuxta qd̄ ipse
ait in ec̄ḡtio. Ego ueni in noīe patris mei. Adsumunt aut̄
laudis uersiculū turbe de psalmo cxvii quē de dño et canta
tū mysticū ē. Qd̄ enī turbe dicunt osann̄. hoc ē qd̄ ibi dr̄.
O dñe saluum fac. O dñe p̄sperare. et statim eisdē uerbis subiungit̄.

91
bene dicitur quærit innoce dñi. Quæ uero subiungit osanna ihsaluf
siue salufica in excelsis. apte docet aduentu dñi in carne.
n̄ solū hūmā generis in terra. sed et angloꝝ in celis eē salutem.
q̄ dū nos redēpti ad supna pducim̄. eoz numer⁹ q̄ cadente
satana erat inminut⁹. implet⁹. Recte igit osanna in excel
sis in eā laude canit. cui tota incarnationis dispensatio. p̄ im
plenda gl̄a patris celestis apparuit.

Post has laudes et gr̄arū actiones. p̄ tanta gr̄a redēptionis n̄rę
q̄a in illo diuino misterio agit et cōm̄ dat. facto toti eccl̄ę
silentio. in quo cessante om̄i strepitu uerboꝝ sola ad dñm dirigat⁹
intentio. et deuotio cordiū. societas sibi om̄ium uotis et desi
deriis. incipit sacerdos orationē fundere qua ipsū mis
teriū dom̄i n̄i corporis et sanguinis cōsecrat⁹. Sic enī opostet. ut in illa
hora tā sacre et diuine actionis tota p̄ dñi gr̄am atrens cogita
tionē. m̄te separata. et cōcta cū sacerdote. et sacerdos cū cōcta
spiritali desiderio intr̄q̄ in sanctuariū dñi æt̄nū et sup̄nū.
et qm̄ sp̄s ē d̄s et eos qui adorant eū in sp̄u et ueritate opostet.
adorare. sic eundē patrē dñm deprecet. **DE TERTIO.**

Tertio clem̄tissime pat̄ et reliq̄. Idcirco ut fer̄ cōsuetudo uenit
in eccl̄a ut tacite ista obsecratio atq̄ cōsecratio a sacerdote cante
t̄. ne uerba tā sacra et ad tantū misterii p̄tinentia uilescerent.
dū pene om̄s p̄ usū ea retinentes p̄ uicos et plateas aliisq̄
in locis ubi n̄ conueḡr̄. ea decantarent. Unde fert̄ qd̄ ante qua

hec consuetudo inoleuissq; cū pastores ea decantarent in agro di
uinit̄ s̄ p̄culli. Dicit ḡ sacerdos. Supplices rogā q; petā. et hoc
p̄ ihm xpm̄ p̄ que om̄is supplicatio et petition̄a dirigi debet.
addm̄. tāq; puerū mediatorē et etnū sacerdotē q̄ sedq; ad
dexterā patris et int̄ pellat p̄ nob̄. Qd̄ aut̄ rogā et petat os
tendat uidelicet ut ea que offerunt̄ dona munera. sc̄a sacrifi
cia. accepta id̄ placita h̄beat et benedicat. Sacerdotū enī est
offerre et maiestātē dī inuocare. dī aut̄ dignant̄ suscipere.
et ea que offerunt̄ benedicere. Dicit ḡ. Ut accepta h̄beas et
benedicas. ac si supplicet̄ dicat. petim̄ ut hec ^{spu} supra tuo sacri
ces. atq; ore benedicas. ut qd̄ nr̄e humilitatis gerit̄ ministerio
tūc institutis impleat̄ effectū. Qd̄ aut̄ subiungit̄ hec dona.
hec munera. hec sc̄a sacrificia. n̄ aliud atq; aliud d̄r. s̄ res una
p̄ sui magnitudine diuersa appellatione laudat̄. Que enī di
uinis offerunt̄ altarib; et munera appellant̄ sic dñs. Si of
fers mun̄ tuū et retq; et dona t̄ sacrificia sicut ap̄ls de pontifice.
ut offerat̄ dona et sacrificia p̄ peccatis. Sed ut dictū ē sermo
nū repetitio. tanti sacram̄ti ē cōm̄datio et pie deuotionis ex
citatio. Quia hec s̄ uere sc̄a et illibata id̄ inuolūta et inē
taminata sacrificia que in ministerio dominici corporis of
ferunt̄. Uel illibata dicunt̄. id̄ t̄ n̄ p̄ gustata. s̄ integra ad huc
manentia. Libare enī sub uno sensu d̄r fundere. unde legi
m̄ qd̄ dauid libauit aquā dño sibi oblata id̄ fudit.

Sub alio sensu dicitur libare gustare unde prelibata res gustata. Reddit
aut causa sacerdos pro qua illa offerat sacrificia et dicit se imprimis
id principaliter prececa catholica. id uniuersali. Sic enim dignum
fuit ut inciperet sancta oblatio uidelicet prececa de toto orbe diffu-
sa quoniam unctis sanguine domini recepta. Quam pacificare digneris. ut
pace habeat ab hereticis & paganis. Ad unare quod dispersa est per paga-
nos. phereticorum dogmata. Id ipsum autem uidetur esse ad unare quod paci-
ficare. id ipsum custodire quod et regere. Pacificando namque ad unat.
cum omnium fidelium mentes unum efficit uoluntatis diffusa caritate per
spiritum sanctum. custodiendo regit cum in omnia pericula clementer ea gubernat
et regit. Quod uero per generale ecclesie commendatione adiungitur. unacum
famulo tuo pro patre nostro. ipsius ecclesiastici corporis unctis foetus
commendat. quod religionis cultum sic dominus instituit. ut in beatissimo
petro apostolorum summo principaliter collocaretur. atque ab ipso quasi quodam
capite dona sua uellet incorporare manare. Unde constat ab unum
si orbis comunione separatos esse sic beatus gelasius docet. quod qualibet
dissensione inter sacra misteria apostolici pontificis memoria secundum con-
suetudinem non frequentant. Papa autem secundum quosdam dicitur ammira-
bilis et coronatus. sed quod melius est. patrum. id est episcoporum.
Sequitur et antistes noster. Sicut enim uniuersalis ecclesie commemora-
tio propter unitatem societatis. et pacis coniungitur commemorationi apos-
tolici pontificis. ita dignum et religiosum est. ut singule ecclesie com-
memoratione suorum subiungant antistitem. probantes se per illam

oratione seruare cū eis unitatē sp̄s in uinculo pacis. Orto doxi
id recte gl̄e dicunt̄ eo qđ nullo errore deprauati. recte fidei con
fessionē dñi glorificent. Idem ergo catholicę et apticę fidei
cultores. Catholicę id̄ uniuersalis quā uniuersa ubiq. seruat
xctā. cūq. apostolicę quā toto mundo doctrina aptoꝝ
fundauit. Addit̄ p̄ xpm̄ dñm̄ nr̄m. quia alit̄ nec oratio ac
cte nec oblatio dō offerri potest. nisi p̄ unū mediatorē dī et
homnū. qđ ipse in euanḡio cōm̄dat dicens. quicqđ petieritis in
nomine meo hoc faciā. Quā petitionis formā in omni oratio
ne sua custodit xctā. Cū d̄r mem̄to dñe famuloꝝ famula
rūq. tuarū. et sic deinde subiungit̄ et om̄iū circū adstantiū.
Manifestū ē ^{qđ} quasi quidā locus sit ubi aliquib; sed specialit̄
nominatis etiā ceteroꝝ qui adsistunt in xctā cōmemoratio
ad iungat̄. in quo loco aut liberū ē sacerdoti quos delibe
rauerit pecualit̄ nominare. et nominatū dō cōm̄dare.
aut certe illud ab antiquis ē obseruatū. ut ibi offerentium
nomina recitarent̄. Prius ergo oblationes sunt cōmen
dandę. ac tunc nomina eoꝝ quoꝝ sunt edicenda ut int̄
sacra mysteria nominentur nominatim alia que pre
ter mit̄ tim̄. Quoꝝ tibi fides cognita est. et nota deuo
tio. id̄ quā recte credant. et quā deuote te diligant.
tu solus uides in conscientias eoꝝ. Qui tibi offerunt
et cetera. In quibus uerbis fidelit̄ considerandum est.

qđ tota ecclia dō offerat illud sacrificiū laudis. quia de omī
 multitudine circūstantiū dr̄. quib; offerunt. Id em̄ ad
 implet̄ pprie ministerio sacerdotū. hoc generalit̄ agit̄ fi
 de et deuotione cunctoꝝ. Sacrificiū dr̄ laudis. quia in
 laude illius offerit̄. Non em̄ nr̄a illi dam̄ sed sua reddim̄.
 X̄p̄e suisq; om̄ib; id ad se t̄ genere. t̄ familiaritate. t̄ qualib;.
 alia conditione. sub eīdē fidei p̄fessione p̄tinentib; tā uiue
 ntib; quā defunctis. et hoc qua spe faciant sub iungit̄.
 q̄ n̄ p̄ aliquo terreno appetitu. n̄ p̄ tēporali lucro. s̄ solū
 modo p̄ redēptione animarū suarū quia in ipso habem̄
 redēptionē p̄ sanguinē eī remissionē peccatoꝝ. Pro spe salu
 tis. id̄ p̄uita x̄t̄na que ē uera salus. Spe em̄ saluifacti sum̄.
 Nec solū p̄ salute x̄t̄na. sed etiā p̄ tēporali incolomitate. id̄ cor
 porali sanitate. Incolomitas em̄ dr̄ sanitas integritas.
 Utraq; em̄ sanitas ab illo ē et anime scilicet & corporis. de quo
 in psalmo canit̄. dñi est salus. Reddunt uota id̄ sacrificia.
 t̄ uota fidei. et pię deuotionis. Cōmunicantes. et cetera usq;
 & om̄iū scōꝝ. Sed qui offert. et om̄s circūstantes qui simul
 offerunt. dicit cōmunicare et memoriā uenerari beate
 dī genitricis et om̄iū scōꝝ. quia ut sacrificiū dō possit eē
 acceptū. non alibi hoc offertur nisi in cōmunionē et socie
 tate scōꝝ. et in eoz memorie ueneratione. taquam in uero
 templo dī quia in his uolunt omp̄s d̄s ecclē sue ē stare fun

damentū. Ideo sumus cōmunicantes eorū memorie tāquā filii
patrū et sectatores precedentū. Communicantes. idē parti
cipantes fidei illoꝝ. quia eandē fidē habem⁹ quā et illi ha
buerunt. Memoria uenerantes. idē cū pietate et humilita
te uestigia eorū sequentes. In hac autē cōmemoratione scōꝝ
beata dī genitrix primū ponit. p̄ quā et nos et illi meru
im⁹ auctore uite suscipere. et ei ungit cōmemoratio a
postoloꝝ et martyꝝ. n̄ solū eorū quibz nominatim expri
munt. sed et omiū quoꝝ nec numerū nec nomina scire possu
mus. p̄ fide sibi p̄cipuis p̄ie adherem⁹. etiā illis in hoꝝ cōmu
municatione copulatione. Quorū meritis et cetera. Propt̄
merita nāq. et int̄cessionēs iustoz dñs miseret. ut in omibz
sue p̄speris siue aduersis. p̄tationis ei muniam⁹ auxilio.
Sic et moyses p̄ populo peccante int̄cedens. patrū facit me
moria et ad eorū auxiliū petenti dī. ciuitatē hanc p̄p̄
t̄ me p̄tegā. et p̄p̄t dauid seruū meū. Nec dubitandū ē fi
deliū petitiones aspirantibz iustoz sciri. q̄ qui int̄ dī clari
tate uident. n̄ ē credendū quia sit aliqd̄ foris qd̄ ignorent.
Postulat ergo exacta suffragia martyꝝ. nec tam sacrificat
martyꝝ. sed uni dō et martyꝝ. et nr̄o. Ad qd̄ sacrificiū
sicut homines dī qui mundū in eī confessione uicerunt.
suo loco nominant. n̄ tam inuocant a sacerdote qui dī sa
cerdos est n̄ illoꝝ. Ipsū uero sacrificium corpus ē xpi. qd̄ non

offeri ipsis quia hoc sunt et ipsi. Hanc igitur oblationem serui-
 tutis nostrae quae dignum est ut seruus suo seruiat domino. Sed et eu-
 nete familiae tuae et reliqua. Et in his uerbis unitas ecclesie
 ostendit quando in illa oblatione communis seruitus accibe-
 t domino. tam a sacerdotibus quam a cuncta familia domini dei. Oratur
 itaque deus ut hanc oblationem quam illi soli debita seruitute defert
 ecclesia placat accipiat. et sic dies nostros quibus inter diuisa pericula
 uinum in sua pace disponat. finitoque huius mortalitatis cur-
 su ab eternae damnationis creptis in electorum suorum grege annume-
 rare dignetur. hanc quidem de oratione obsecratione. et consecratione.
 principaliter gelasius composuit. sed beatus gregorius addidit hunc
 uersiculum. atque ab aeterni usque per christum. huc usque obsecratio. hinc se-
 quitur consecratio. ita incipiens. Quam oblationem. et cetera. Oratur deus
 ut oblationem suis altaribus impositam. et tantis precibus commenda-
 tam ipse per uirtute spiritus sancti ita perfecta eucharistia accipiat. ut in
 omnibus sit adscripta. id est immobili firmitate perpetua. Sit quo-
 que rationalis. ut quamuis de simplicibus terrae frugibus sumpta be-
 nedictionis potentia efficiat corpus et sanguis filii dei. ut phunc-
 cybum et potum impleat in nobis quod ipse promisit. Sicut misit me
 ueniens pater. et ego uiuio propter patrem. et qui manducat propter me.
 et ipse uiuit; hoc corpus et hic sanguis non inspiciunt et sar-
 mentis colligunt. sed consecratione mysticus fit nobis non nas-
 citur. Et ille quidem panis et illud uinum per se inrationabile est.

sed orat sacerdos ut ab illo rationabiliter tractatum et ab omnipotente
deo consecratum. rationale fiat transcendendo in corpus filii dei.
Nobis id ad salutem nostram. Hoc autem quod sequitur quipridie. usque in
mea memoria faciatis. apostoli in usu habuerunt post domini ascen-
sionem. Unde ergo ecclesia iugiter sui memoriam redeptoris ce-
lebrat. ipse dominus apostolis et apostoli generaliter omnium ecclesiarum tradiderunt
in his uerbis sine quibus nulla lingua. nulla regio. nulla ciuitas.
nulla pars ecclesie potest consecrari. Hoc est sacramentum. quod apostolus
manifestat dicens. Ego accepi a domino. quod et tradidi uobis.
Quo dominus ihesus qua nocte tradebatur. accepit panem et reliqua
christi ergo uisitate et uerbis iste panis et calix ab initio esse
erant et sepe consecratur et consecrabitur. Ipse enim loquens per sacer-
dotes sua uerba celesti benedictione semetipsum corpus et sanguinem
suum perficit. Quod autem ait sumite et hoc omnes. communitio est uni-
tatis. ut per hoc mysterium christo participantes unum simus omnes
in illo sicut apostolus ait. unum panis. unum corpus multisumus.
Tanta autem ecclesie unitas in christo. ut unus quisque sit panis cor-
poris christi et unum calix sanguinis eius. Accipiens inquit hunc
preclarum calicem. I deo dicit hunc accepit. quia calix quem sacer-
dos catholicus sacrificat non est alius nisi ipse quem dominus apo-
stolis tradidit. Quia sicut diuinitas uerbi dei una est
que totum implat mundum. ita licet multis locis et in nu-
merabilibus diebus illud corpus consecretur. non sunt tamen mul-

ta cōpora xpi. neq. multi calices. s. unū corp^u xpi. et unū
 sanguis cū illo. qđ sup̄sit in utero uirginis. et qđ dedit aptus.
 Diuinitas enī uerbi repl̄ illud que ubiq. ē. et ē iungit et fa
 cit ut sic ipsa una ē. ita ē iungat̄ corpori xpi. et unū corp^u
 ei sit in ueritate. Unde anim aduertendū ē. qđ siue plus siue
 min^u quis inde p̄cipiat. om̄s equalit̄ corp^u xpi. integerr
 me sumunt. et generalit̄ om̄s et speculat̄ un^u quisq. Ideo aut̄
 sanguis xpi nouū testam̄tū ē. qđ noua dilectio qua usq.
 ad mortē in nouissimis sct̄q. tēporib; nos dilexit. et ideo
 sanguis ille noui et et̄n testam̄ti. qđ qđ a uetustate inno
 uat. ad hereditatē aeternā p̄ducit. Misteriū fidei ē. qđ cre
 dere debem^u qđ ibi salus nr̄a cōsistat. Puidens enī nob̄ de
 dit sacramētū salutis. ut qđ nos cotidie peccam^u. et il
 le iā mori n̄ potest. p̄ istud sacramētū corporis siue remis
 sionē cōsequam^u. Cotidie enī ipse comedit et bibit in ue
 ritate. et integer uiuisq. et in maculat̄ manus. Miste
 riū ē. qđ aliud uidet̄. et aliud intelligit̄. Qđ uidet̄ spe
 cie h̄bet corporale qđ intellegit̄ fructū h̄bet sp̄itale.
 Sed cū misteriū sit unde et corp^u et sanguis xpi dr̄. cōsu
 lens om̄ps d̄s in firmitati nr̄e qđ usū n̄ h̄bem^u comedere car
 nē crudā et sanguinē bibere. facit ut qđ in pristina ro
 maneant forma illa duo munera. et ē in ueritate corp^u xpi
 & sanguis ei sicut ipse dix̄. Sciendū uero qđ eundē calicē

sanguinis dominici nisi mixtū aqua offerri n̄ licet quia unū fuit
redemptionis nr̄e misterio cū ait Non bibā a modo de hoc ge
nimine utis. et reliq̄. Et de latere ei' aqua cū sanguine
uitis. de uera carnis ei' uite cū aqua & p̄ssū ostendit. hac
enī s̄t sacramta atcty. sine qb; ad uitā n̄ intrat. Illi ergo
panis et calicis oblatio. mostis xpi ē cōmemoratio. que
n̄ tā uerb̄ quā misteris pagit. p̄ que nr̄is m̄ tib; mors
illa p̄ciosa arcus cōmendat. P̄pter ea aut̄ itur ad
passionē. et p̄ resurrectionis et ascensionis gl̄am discessurus emundo.
hoc sacramtū ultimū discipulis tradidit. ut memoriā tantę carnis
Arcus cor mentib; infingeret. Unde et memores sum. et cetera. Idē ē
qd̄ dicit. hoc facite in meā cōmemorationē. Quid dignū t̄ salubriū
fieri potest. quā ut haec misteria frequentando memor sit eccl̄a beatę
passionis. que totius mundi peccata delet. Et quia n̄ solū mortuus
p̄ nob; p̄p̄t delicta nr̄a. s; etiā resurrexit p̄p̄t iustificationē nr̄am.
Ac si mortē nr̄am moriendo destruxit. et uitā resurgendo repa
rauit. Memores si mus resurrectionis quoq; ei' p̄ quā spoliavit in
fernū. Et qm̄ assumptus in celū uia nob; ascendendi patefecit. simus
memores etiā gl̄oriosę ascensionis. Ideo enim pretium redemp
tionis nr̄ae in sacramento dominici corporis et sanguinis celebra
mus. ut semper illud fideliter meditemur. qd̄ ait ap̄tl̄. empti enī
estis p̄tio magno. Memores igitur horum tā sacerdos quam plebs
fidelis. offerunt preclare idē precellenti et gl̄oriosae ma

iestati dei. non de suo s; de eius donis ac datis uere hostiam puram.
 hostiam sc̄am. hostiā inmaculatam. que trina repetitio tanti
 misterii est laudatio. Quā uero hostiā offert ecclesia nisi quā a
 dño acceptit. i. panem sc̄m uitae aeternae. et calicē salutis p̄petuae.
 in hoc pane uita aeterna ē. sicut ipse panis uiuus de se ipso ait.
 Ego sum panis uiuus. Qui manducat hunc panē. uiuet in aeternū.
 Et qđ iste sit panis corporis sui exponit. et panis quem ego da
 bo caro mea est p̄ mundi uitā. et calix salutis perpetuae. quia
 sanguis ille effusus est pro multis in remissione peccatorū. Supra
 quā propitio ac sereno. i. placabili uultu respicere digneris.
 et reliqua. Non quo uultus dī aliquando mutet. s; tunc sup nos
 serenat et illuminat uultū suū. quando declarat super nos mi
 sericordiam suam. Oratur itaq; deus ut placabilis sereno uul
 tu. i. declarata pietatis suae presentia. respiciat ecclesiae mu
 nera. et accepta. i. beneplacita habeat. sicut munera iusti pu
 eri sui abel. cuius fides et iustitia. et oblationis acceptio. et
 in lege commendatur. et in euangelio. et ep̄talis apostolorum.
 qui non aetate sed puritate et simplicitate puer dei dī. Et sicut
 sacrificium inquit patriarchae n̄ri abrahę. quod sacrificauit in
 oblatione unigeniti sui isaac offerens eum in holocaustum. qui est
 patriarcha non tantum israheliticę plebis sc̄dm carnē. s; etiam
 noster sc̄dm fidem. Adiungitur adhuc et quod tibi optulit sū
 mus sacerdos tuus melchisedec q̄ int̄p̄tat̄ rex iustitiae. cuius sacerdo

tuum et sacrificium tantū magnificatur ut de eo dicat apostolus.
ad similitudinem p̄ omnia filio dei manens sacerdos in aeternū. Quod
uero subiungitur sc̄m sacrificiū in maculatam hostiā. ad com-
plendā petitionē subiunctū est. Hoc autē d̄s oratur quia in
antiquis sacrificiis imago huius ueri sacrificii fuit. Nam et in
sacrificio abel de primogenitis ouium qđ sacrificio eam qđ
erat ex terrē fructibus prelatū est. noui testamenti terrenisope-
ribus ante ponitur. et in immolatione unici et dilecti filii abra-
hae. immolatio eius presignabatur. de quo dicit pater. Hic est
filius meus dilectus in quo mihi cōplacui. Et ap̄t̄. Qui unico
filio suo non peperit. et cetera. Sacrificiū quoq; melchisedec
tā uera erat significatio sacrificii xp̄i. ut inde p̄dictū sit. tu es
sacerdos in aeternū sc̄dm ordinem melchisedec. Supplices te-
rogam̄ om̄p̄s deus iube haec perferri. et cetera. Hec uerba tā pro-
funda quis cōprehendere sufficiat. quis inde digne aliquid lo-
quatur. magis ueneranda sunt quā discutienda. Beatus tam-
gregorius idoneus tanti sacramenta int̄pres. quodā loco de eis
tamquā de re ineffabili. pene ineffabiliter loquens. Quis
inquit fidelium habere dubium possit in ipsa immolationis
hora. ad sacerdotis uoce celos aperiri. in illo iūv xp̄i misterio
angelorum choros ad esse. summisima sociari. terrena caeles-
tibus iungi. unum quid ex inuisibilibus atq; inuisibilib; fieri. ~
Idem quoq; alibi. Vno inquit eodē tempore de momento et

in eodē rapitur ministerio angelorū consociandum corpori xp̄i.
 et ante oculos sacerdotis in altari uidetur. Beatus quoq; augustinus
 de eodem sublimi altari in conspectu diuinę maiestatis. sic
 ait. Ille solus accedit. qui ad istud securus accedit. Iluc inuenit
 uitā suam. qui isto discernit causam suam. Haec ex patrum uerbis
 posita sunt. nequis carnaliter estimet in caelis esse altare corpo
 reū. sed potius intellegam⁹ sublime altare dei rationale et intelle
 gibile esse in electa et rationali creatura. angelica scilicet et hu
 mana. quę in sc̄is angelis ex quo condita ē in contemplatione dei
 sublimata. et sibi inuicem p̄ xpm̄ unita uerum et sublime altare
 dei existat ex quo accipit sempiternū sacrificium laudis et hos
 tiam iubilationis. Ad cuius unitatē adiungitur nunc p̄ fidem.
 et in futuro p̄ diuinę contemplationis speciem om̄is multitudo
 hominū electorū. Fit ergo et in ista oblatione aliqd̄ ineffabile.
 ut per angelica ministeria tanquā de sublimi altari diuinę
 maiestati offeratur. cū adstantibus ministris celestibus. Xpc̄ ut
 oblata consecret ad esse credendus est. Vnde beatus ambrosius.
 Non dubites inquit ad sistere angelū. quando xpc̄ adsistit. xpc̄
 immolatur. Per hęc miseria corda fidelū om̄i benedictione
 celesti replet et grā. tribuens corporib; castimoniam. m̄tib; fidē.
 cogitationibus puritatē. Memento etiā dñe famulorū famula
 rūq; et cetā. O rat pia mater acc̄ta etiā p̄ defunctis suis et eos
 sacre oblationis intercessione cōmendat. certissime credens quia

sanguis ille preciosus qui p multas effusus e in remissione pecca-
toru . non solu ad salute uiuentiu . sed etia ad solutione ualeat
defunctoru . Precedunt em fideles de corpore exeuntes ad dnm .
si n pceduntur ab ecclia . quia pcedunt cu signo fidei . q aqua
et spu sco renati . quia xpi cruce signati . Dormiunt aut ta
qua uere in resurrectione suscitandi . in somno pacis quia
ab unitate aeclie et xpi . nec p hereses . nec p mortalia cri-
mina separati sunt . In quibus et si aliquando fuerunt . tam p
penitentia sanati . et p operatione ecclie . cui dictu e qd cuq
uolueris erit solutu reconciliati . et redemptionis misterio solu-
ati . utiq in pace obierunt . miserante illo qui n uult morte
peccatoris . et rta . Neq em prioru animu defunctoru separant
ab ecclia . Alioquin n ad altare fieret eoru memoria in conse-
cratione corporis xpi . Per illa g uerba qbus dr in somno pa-
cis . usus fuit antiquoru sicut etia usq hodie romana agit
ecclia . ut statim recitarent ex typicis . i . tabulis nomina defunc-
toru . atq ita p lectione nominu subiungerent uerba sequen-
tia . ipsis uidelicet quoru nomina memorant et ceteris omib
in xpo quiescentibus indulgeas locu refrigerii ubi n sentit
ardor penarum . et lucis de qua psalmista . Placea cora
deo in lumine . et ceta . Et pacis in qua scoe anime requi-
escunt . ut e illi aut sunt in pace . Nobis quoq peccatorib
et rta . Licet omi tepore peccatores nos ee ex corde cognoscere

88

debeamus. tunc quā maxime confitendum est cū in illo sacro mis-
terio celebratur remissionis grā indulgentia peccatorum.
et cū humilitate et contritione cordis dicendū deo. nobis q̄
q̄ peccatoribus non de ullis ^{nris}meritis. s; de multitudi-
ne misera-
tionum suarū sperantibus partē aliquā et societate donare
dignetur cū suis aptis et martirib; et omibus sc̄is. ut p̄mo-
dulo nro quib; nunc sociam̄ p̄ cōmunionē fidei quoz memo-
riā ueneramus. in quorū cōmunionē et unitate hęc mis-
teria agimus cū ipsis societate beatitudinis eterne in futuro acci-
piamus. Intra quorum consortiū ut dei nos pietas introducat pe-
timus ut n̄ nri meriti estimator. s; uenie sit largitor. ut quia
sc̄oz societati per meritū n̄ possumus. p̄ indulgentiā coniungam̄.
In fine autē orationis p̄ quem nobis hęc omia speranda et obtinen-
da sint sub iungitur. et statim conclusio totius consecrationis
sequitur dicendo. p̄ quem hęc omia. et cetera. usq; am̄. P̄ xpm̄ d̄s
pater haec omia n̄ solū in exordio creauit condendo. s; etiam
semp̄ creat p̄ pagando et reparando bona. quia omia adō
creata ualde bona. Creata et suis conspectib; oblata sc̄i ficit.
ut quę erant simplex creatura fiant sacramenta. Viuifi-
cat. ut sint misteria uitae. Benedicit. quia omi benedictione
celesti et grā accumulatur. Presta nobis per eundē secū sc̄ifi-
cantiē qui nobis de corpore ac sanguine suo tā salubrem
dedit refectionē. P̄ ipsū tamquā uerū mediatorē dei et

hominū cū ipso tamquā coequali . in ipso tamquā uere consubstan-
tiali omnis honor et gloria ē deo patri in unitate sp̄s sc̄i . qui ex
patre filio q̄ p̄cedens unitatē deitatis possidet cū patre et filio .
In sinuatur itaq̄ nobis in patre auctoritas . in filio natiuitas . in
sp̄u sc̄o patris filii q̄ cōmunitas . in tribus equalitas . p̄ om̄a secula
sc̄lox . Ita dicuntur sc̄ta sc̄lox . tamquā sc̄ta in sapientia dei fir-
ma stabilitate manentia . istorum quę cū tēpore transeunt
efficientia sc̄ta sc̄lox . Aut certe simplicit̄ sunt accipienda
sc̄ta sc̄lorū . uelut consequentia p̄cedentiū . ut continuata
sibi conexione copulemur quę dicunt̄ sc̄ta sc̄lox . donec pre-
sens qđ ex diuersis temporū sc̄tis contextit̄ p̄ueniat ad finē .
et succedat futurū sc̄tm qđ non habet finē . ubi d̄s uidebit̄ et
laudabit̄ sine fine . Amen aut̄ qđ ab om̄i ex̄cta respondet̄ . int̄-
p̄tatur uerū . Hoc ḡ ad tanta misterii cōsumationē . sicut et
in om̄i legitima oratione respondent fideles . et respondendo
quasi sub scribunt . Ad iungit aut̄ ad huc sacerdos et dicit .
Oremus . et orat̄ ecclesia cū sacerdote . n̄ uoce . sed corde . Silentū
est . et clamat pectus in auribus dei . Præceptis salutaribus . Hoc enim
p̄ceptū nobis ē salutare . i . ad salutē nr̄am p̄ficiens quo nos uni-
genitus filius per lauacrū regenerationis et sp̄m adoptionis dei
filios effectos dicere monuit . et non humana s̄ diuina sua in-
stitutiōne ut deo dicere audeamus pat̄ nr̄ in forma uis dicent̄ .
sic uos orabit̄ . pater nr̄ . et cetera . Diuina ḡ institutiōne in for-

mati non p̄sumptionis temeritate . sed obedientie pietate p̄sumim⁹
 dicere deo patri . pat̄ nr̄ qui es in celis . et ceta . Hec aut̄ obsecra
 tio oratio dominica uocat⁹ . q̄ eam dñs docuit . & adño oratio
 dominica . Discipuli rogauerunt dñm ut doceret eos qualiter
 orare deberent . Quibus dñs dixit . Non necesse ē ut multū
 loquamini in oratione q̄ d̄s om̄ps scit quid opus sit ante quā pe
 tatis eum . Tunc dixit illis . Cum oratis . dicite pat̄ nr̄ . Pat̄ dicit̄
 a patrandō . i . p̄ficiendo . Qui ergo patre uocat d̄m . talem se
 debet preparare . ut filius eius dignus sit uocari . Quod si iniuste
 uocat eum patre . p̄ ipsa inuocatione iniusta suppliciu recipiet .
 Sicut enī filius imitatur bonū patre . ut isaac imitatus ē abraham .
 et iacob isaac . sic nos qui d̄m patrem uocam⁹ . ut filii boni sc̄itate
 illius imitari debem⁹ . ut simus sc̄i et immaculati . iuxta quod ipse
 dicit . Sc̄i estote . quia ego sc̄s sum dñs deus ūr . Primū fuit deus
 om̄ps pat̄ iudeorū . iuxta quod ipse dicit p̄ p̄pheta . filius m̄s p̄mo
 gentis isrl̄ . et filios enutriui et exaltaui . ipsi autē speuerunt
 me . Sed quid factū est desit illorū pater ēē p̄pt̄ infidelitatem .
 nr̄ aut̄ p̄pt̄ suā misericordiam factus ē pater p̄ fidē et dilecti
 onē . cui supplicam⁹ cottidie dicentes pater nr̄ . Pater duobus
 modis d̄r . deus om̄ps . t̄ quia patrauit nos . i . creauit et cōpegit
 in utero matrū nr̄arū ex carne et anima . ex semine uiri et femine
 cū n̄ essemus . uel q̄ fecit nos renasci ex aqua et spū sc̄o cū per
 diti essemus . Prima natiuitas facit nos filios p̄uariationis . sc̄da

filios reconciliationis dimittendo nobis omnia peccata . et origina
lia et actualia . taliter est deus pater noster . Qui est in celis . Psalmista
dicente deo . si ascendero in celum tu illic es . si descendero in infer
num ad es . etiam si potuisset fieri ut haberem pennas et uolarem
in extremas terras illic te inuenire . Et dominus per prophetam . Celum et terram
ego implebo . Altior namque est celo . profundior abisso . latior terra .
longior mare . et si ubique per plenitudinem diuinitatis suae et non
per extensionem . quare specialiter dicit se esse in celis . Quia per celos
intelleguntur angeli et homines iusti in quibus maxime dominus
habitat iuxta quod scriptum est . anima iusti . sedes est sapientiae .
Pater noster qui es in celis . qui habitas in angelis . quorum habitacula sunt
celi et homines iusti . Sanctificetur nomen tuum . Nomen dei per se sanctum .
et quare nos dicimus sanctificetur nomen tuum . Quando renati sumus ex aqua
et spiritu sancto tempore baptismatis in nomine dei omnipotentis sumus
sanctificati dicente presbitero . baptizate in nomine patris et filii
et spiritus sancti . Ideo precamur ut illa sanctitas quae facta est in nobis tunc in bap
tismate per inuocationem nominis dei . illa per maneat in nobis ineter
num . ut non polluamur eam . si semper simus sancti . ut sicut tunc sancti effecti
sumus . ita in perpetuo sancti maneamus . taliter . Sanctificetur nomen tuum . Intelle
gat anobis quante sanctitatis sit nomen tuum . id est . sanctum habeatur in omnibus
operibus nostris . ut dum tuam sanctitatem recolimus . peccare timeamus . taliter .
Est modo aliquis christianus bonus . facit bona opera . Videt hoc
aliquis paganus . aut iudeus et dicit . benedictus dominus qui talem

seruu habet . sc̄ificatur n̄om̄ dei . i . laudat̄ p̄ illū bonū xp̄ianum .
 Contra malus . uidet eū paganus mala operari et dicit . certe ecce
 malus xp̄ianus . nos sumus meliores . nom̄ dei blasphematur p̄ illū .
 iuxta quod paulus dicit . Nom̄ dei per uos blasphemāt̄ in gentib̄ .
 Nos aut̄ p̄cam̄ ut sc̄ificet̄ nom̄ dī . i . laudetur et glorificet̄ in ope n̄ro .
 Quicquid boni agim̄ ad eius laudē refertur . quicquid mali ad eius
 contumeliam . Adueniat̄ regnū tuum . Deus omp̄s semp̄ regnat
 et in celo et in terra . et nos nescim̄ modo qualit̄ regnat . idcirco
 p̄cam̄ ut adueniat̄ regnū illius . Quod ē istud regnū dei . Aeterna
 beatitudo de qua dicitur ē electis . uenite benedicti patris mei .
 et cetera . Hoc regnū p̄cam̄ ut adueniat̄ . i . dies iudicii . Qui
 ergo hoc p̄cat̄ ut adueniat̄ dies iudicii . ualde debet preparatus
 esse . uel aliter . Deus omp̄s regnat in electis suis per spem . fidem .
 et caritatē . et p̄ cetera bona . Contra diabolus regnat p̄ luxu
 riam . per ebrietatē . odium . et cetera mala . Idcirco p̄cam̄ d̄m̄
 ut ipse regnet in nobis per iustitiā . n̄ diabolus p̄ peccatū . Fiat
 uoluntas tua sicut in celo et in terra . Sicut in celo . i . in angelis
 qui nunquā peccauerunt ē uoluntas tua bona . et illorum offi
 ciū acceptabile habes . sic fiat uoluntas tua in hominibus in
 terra . ut illorū seruitium placeat tibi . talit̄ . Per celū intelle
 gitur d̄ns ih̄c xp̄c . per terrā sc̄a eccl̄a . Scim̄ quia sicut uir a
 muliere . sic celū ē a terra . Ab ipso accipit̄ tr̄a omnē uber
 tatē . Sic et eccl̄esia sc̄a quicquid boni habet a uero suo xp̄o . p̄ci

pit iuxta qđ scriptū ē . Omne datū optimū et omne donum perfectū de sursum est . Fiat uoluntas tua sicut in celo . ad dñm patre dicitur . Sicut uoluntas tua ē in caelo . i . in xp̄o . ita fiat in terra . i . in ecclesia que est corpus eius . Vel sicut ē uoluntas tua in caelo . i . in hominibus iustis . ita fiat in terra . i . in peccatoribus . ut et ipsi ualeant tibi placere p̄ penitentiā . t̄ fiat uoluntas tua sicut in celo . hoc ē in mentibus nr̄is . ita fiat in terra hoc ē in corporibus .
Panē nr̄m cottidianū da nobis hodie . Pan grece . latine totū t̄ omne . et ab eo qđ ē pan . diriuat̄ panis . et ideo p̄ panē intellegere possum̄ omnia necessaria tam in cibo quam in potu . et uestimento om̄i q̄ subsidio tēporali . Panis cottidianus d̄r̄ . q̄ cottidie nobis ē necessarius . Panē nr̄m cottidianū . i . omnia que nobis sunt necessaria . tam ad uictū quā ad uestimentū tribue nob hodie . i . omni tempore uite nr̄e . t̄ alit̄ . Panē hic possum̄ intellegere corpus et sanguinē dñi . de quo ipse dicit alibi . Nisi manducauerit quis corpus . et reliq̄ . Precam̄ nāq̄ . ut det nob carnē et sanguinē suū ad sumendū . ut p̄ illud qđ uisibilit̄ sumimus . illud qđ n̄ uidemus in nobis suscipere possimus . i . dñm om̄i potentē iuxta qđ ipse dicit . Qui manducat carnē meā et bibit meū sanguinē . ipse in me manet . et ego in eo . Illud qđ dicitur hodie . non possumus generaliter referre ad corp̄ et sanguinē dñi . quia sunt tales qui non possunt cottidie cōmunicare . aut aliqua discordia contra pximū conmaculati .

70
aut nocturnali coinquinati pollutione . homines sunt . non pos
sunt semper esse parati . Contra sunt tales qui cottidie possunt co
municare . illis conuenit quod dñs dixit Zacheo . hodie in domo
tua oportet me manere . At ille suscepit eū gaudens in domū suā .
Quia illi tales cū gaudio debent corpus et sanguinē dñi sumere . Illi
uero qui cottidie non possunt comunicare . possunt dicere cū centuri
one . Dñe non sum dignus ut intres sub tectū meū hodie . intrabis alia
die . Sunt etiā tales qui nolentes a sua iniquitate recedere absta
nent se a corpore et sanguine dñi causa humilitatis . Talia p̄di
cans beatus augustinus dicit . Fr̄s . placet mihi humilitas ur̄a .
quia timetis accedere ad corpus et sanguinē dñi . si meliū eet
ut ab iniquitatib; ur̄is recederetis . et mundi effecti per penitentiā
corpus et sanguinē sumeratis . Quādiu non acceditis . non mihi
placet . Dicam et aliter . Panē nr̄m cottidianū . P̄ panē possum
accipere diuina eloquia . scientiā legis et p̄phetarū . psalmodi et
euangli . Panē nr̄m cottidianū danobis hodie . i . omni tēpore
uitę nr̄ę refice nos de doctrina sc̄arū scripturarū . q̄ sic corpo
reo cibo reficitur corpus . sic spiritali cibo reficitur anima ad
amorem et agnitionē illius . Et dimitte nobis debita nr̄a sic et
nos . d . d . n . Debita hic intelleguntur peccata . Duob; modis
sumus debitores dei . aut faciendo ea quę iussit fieri . aut faciendo
ea quę ipse prohibuit fieri . Ipse dicit in euanglo . Diliges dñm
dm̄ tuū ex toto corde . tota anima . tota uirtute . et pximū tuū

sicut te ipsum. Non diligimus dñm neq. pximū sic ipse p̄cepit. debi-
 tores sumus. i. peccatores. Ipse dicit. honora patrē tuū et matrē. ut
 sis longeuus super t̄ram. Non facim⁹ hoc. debitores sum⁹. i. peccatores.
 Hec sunt que dñs p̄cepit fieri. non occides. n̄ adulterabis. non fur-
 tū facies. n̄ piurabis. Nos facimus talia que dñs p̄hibuit fieri.
 debitores sum⁹. i. peccatores. Qui ergo tanta flagitia c̄tra dī p̄cep-
 ta comittim⁹. necessariū ē ergo ut si uolum⁹ ea nobis ad dño di-
 mitti. dimittam⁹ ex corde fr̄i in nobis peccanti. c̄tra que etiā
 dupliciter sum⁹ debitores. aut faciendo que dñs p̄hibuit fieri. uide-
 licet si flagellauerim⁹ eū iniuste. aut si sua absculerim⁹. aut n̄ fa-
 ciendo ea que dñs mandauit fieri. i. si n̄ dilexerim⁹ eū. et illud
 qđ in nos comittit n̄ dimiserim⁹. Si ergo indulserim⁹ ei. tunc uera-
 citer dicere poterim⁹ dō. dimitte nobis debita nr̄a. Et ē sens⁹.
 O d̄s omp̄s. sic dimittam⁹ his qui in nobis peccauerunt. ita dimitte.
 Si aut nos n̄ dimittam⁹ eis. nec ille dimittet nob̄ peccata q̄ contra
 illiū p̄cepta gessim⁹. q̄ ipse dicit. Si uos n̄ dimiseritis. nec
 pater uester dimittet uobis peccata ur̄a. Et ne nos inducat in
 tēptationē. Vna ē tēptatio q̄ p̄tinet ad p̄bationē. de q̄ dicit
 moyses ad popl̄m israheliticū. tēptat. i. p̄bat uos dñs d̄s ur̄. ut
 sciat si diligitis eū. Et psalmista. p̄ba me dñe et tēpta me.
 Hac tēptatione p̄bavit d̄s abrahā. et inuentus ē fidelis. Altera
 ē que p̄tinet ad deceptionē et perditionē. de q̄ iacob. ap̄t̄.
 D̄s nemine tēptat sub audis ad hoc ut pdat. hac tēptatione tēptat

77

diabolus ut decipiat et perdat. Et nos de hac temptatione precamur dominum
ut non permittat nos temptari supra id quod nostra fragilitas non potest sus-
ferre. In temptatione enim inducere deus dicitur quod a temptatione non
liberat. Tale quod de pharaone legimus. Induravit dominus cor pha-
raonis quod nihil est aliud nisi non emolliuit cor eius quod induratum
erat. Sed libera nos a malo. id est a diabolo et a penis inferni. et ab
omni aduersitate huius seculi. Amen signaculum est istius orationis.
sicut sigillum confirmatio est alicuius endiculi. quasi dicat deo
ille qui hanc orationem decantat. Certe uerum est quod actenus dixi.
si ego dimisero peccanti in me. tunc dimittes ea quae con-
tra preceptum tuum egi. si non dimisero. nec tu dimittes mihi.
Septem sunt petitiones in hac oratione. Tres pertinent ad animam
et uitam eternam. Quatuor sequentes ad corpus et presens tem-
pus. Sciificatio nominis dei. et regnum. et uoluntas eius bona in
electis. in futura uita perficitur. Panis autem et remissio pecca-
torum. et non induci in temptationem. et liberatio a diabolo et ab
omni aduersitate huius seculi. in presenti sunt nobis necessaria. quia
in futura uita non erit ulla fames. si sacietas aeterna electorum de
contemplatione dei omnipotentis. In hac autem panis necessarius
est et remissio. quia hic peccamus. et hic necesse est ut liberemur
a diaboli temptatione. et huius seculi tribulatione. In futuro nec
diabolus nocebit bonis. nec ulla aduersitas erit. Post ora-
tionem uero dominicam quam ad completionem tanti misterii

tota ad dñm fundit gēta . sequit̄ in conclusione eiusdem sacerdos et
dicit . Libera nos q̄s dñe . et reliqua . Mala p̄terita peccata n̄ra
transacta intelleguntur . quoz si actio iam cessauit . in nobis tam̄
reatus manet . nisi dei indulgentia deleatur . Mala ū p̄sentia
cottidiana peccata in animo . et accidentes sepe diuersi lan
guores et afflictiones in corpore . et extrinsecus irruentes in
numere calamitates . quę quotiens patim̄ . eius debemus im
plorare auxiliū . qui solus sua pietate et animas curat &
corpora . Futura mala quecumq; nobis accidere possunt . siue
p̄ tēptationes diaboli . siue p̄ miseriaſ seculi . Orat ḡ gēta ut qđ
in fine orationis dominicę dictū est libera nos a malo . ita nobis
per dī misericordiā prestetur ut liberem̄ ab om̄ib; malis . q; nob̄
in p̄terito acciderunt . uel in presenti accidunt . t̄ in futuro ac
cidere posse formidantur . Sequit̄ et int̄cedente p̄ nob̄ . et cet̄a .
usq; securi . Precepit dñs poplo israhel cū teneretur babilonica
seruitute . ut orarent p̄ pace ipsius ciuitatis . q̄ in pace inquit eī
erit pax ur̄a . et ap̄tl̄ hortatur fieri orationes p̄ om̄ib; hominib; .
p̄ regib; . et his qui in sublimitate sunt . ut quietā et tranquil
lā uitā agamus . Iuxta hanc formā populus fidelīū in huius
sc̄ti peregrinatione tamquā in babilone captiuus et sup̄nę pa
triae inspirans . orat etiā p̄ pace temporali ne impediatur a
spiritali . ut remotis p̄ dei pietatē om̄ib; aduersantib; quietā
et tranquillā uitā agat gēta . Hoc aut̄ paucissimis sed eminen

tissimis sc̄is nominatis exorat . ut intercedente imprimis dei genitrice
 per quā nobis salus exorta est . et beatis aptis petro et paulo atq;
 andrea impetrare mereamur . In qua postulatione n̄ ceteroz sc̄oz
 intercessio p̄termittitur . sed inistorum comemoratione omnium
 suffragia expetuntur . q̄ ita omnes sibi in deo uniti sunt . ita unū
 desiderant et rogant p̄ salute hominū . ut et in uno om̄s pariter
 habeantur . et in uno omnes pariter neglegant̄ . Quod aut̄ diē da
 pprius pacē in diebus nr̄is . iuxta exemplū ehechie . qui cum
 audisset appheta mala uenturę captiuitatis . respondit . Fiat
 pax et ueritas in diebus meis . futura dei iudicio reseruans . de
 p̄senti qđ ad suam et populi salutē pertinebat dep̄cans . Ita et
 ecclesia dep̄catur pacem in diebus nr̄is . qđ et post nos alii . et post
 ipsos alii usq; ad finē seculi similiter orabunt . Cur aut̄ ipsā pacē
 postulet subiungit . scilicet ut ope . i . auxilio et p̄tectione mi
 sericordię dei adiuti . quantū ad interiorē religionis deuotio
 nē pertinet simus semp̄ a peccato liberi . quantū ad exteriorē
 pacē simus etiam ab om̄i perturbatione securi . Sequitur qđ et
 in om̄ib; eccl̄asticis orationib; subiungi solet . per dñm nr̄m . et
 reliqua . Vnde iā supra dixim; . Hac oratione expleta . commis
 cens sacerdos dominicā oblationē ut calix dñi totā plenu
 dinē contineat sacramenti . tamquā per eiusdē misterii copu
 lationē . in precatur ecclesię pacē dicens . Pax dñi sit semp̄ uob
 cū . Cui tantū bonū etiā ecclesia inprecatur respondens illi . et

p

cū spū tuo. Pax dñi. ipsa ē pax xpi. que finē non habet. et est omnis
pię actionis perfectio. Vera autē pax unitatē facit. quō qui
adheret dño unus spl ē. In p̄cata igitur pace. incipiens a sacer
dote dat sibi mutuo omnis eccl̄a osculū pacis. ut omnibus uera
pace unitis fiat in eis locus dei sicut d̄r. Et factus ē in pace loc⁹
eius. et impleatur in eccl̄a qđ alibi d̄r. Deus in loco scō suo. d̄s
q̄ inhabitare facit unanimes in domo. Et hoc ex traditione
ap̄torū seruat eccl̄a. cui frequent̄ ab eis dicit̄. Salutate inuicem
in osculo scō. i. uero. pacifico. colūbino. n̄ ficto. non sub dolo.
quali utunt̄ qui loquuntur pacē cū pximo suo. mala autem
in cordib⁹ eorum sunt. Illi ḡ osculo scō salutant inuicē. q̄ non
diligunt uerbo neq. lingua. sed opere et ueritate. Inter hæc
cantatur ab om̄ib⁹ et cantando orat̄ dicentibus. Agnus dei q̄
tollis peccata. et reliqua. Nullus enī tollit peccata. nisi ille solus
cui nullum bonū hominis impossibile est. nullum malum in sa
nabile. Quomodo autem peccata mundi tollat. iohannes
in apocalipsi demonstrat. Qui dilexit nos inquit et lauit
nos a peccatis nostris in sanguine suo. Non solum lauit nos
a peccatis nr̄is in sanguine suo. quando ipsum sanguinē dedit
p̄ nobis in cruce. t̄ quando quisq. nr̄m in misterio sacre passio
nis illius baptismi aquis ablutus est. uerū etiam cottidie
tollit peccata mundi. lauat q. nos a peccatis nr̄is cottidi
anis in sanguine suo cum eiusdē beate passionis ad altare

memor. h̄c hæc
cum dei ymbus g
p̄ ueritate. m̄ d̄ d̄
nos sanguis q̄ qua
fidelium eodem tempore red
m̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
m̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
non d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
quando pot̄ tangit
quibus nullum n̄i h̄p̄
d̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
m̄ d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
anticoque et p̄ d̄ d̄
ē d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
FINIT. DI
Symbolum grece. l̄ d̄
quis dei induitur fide
creda p̄ d̄ d̄ d̄ d̄
quis qui qui cam
ad d̄ d̄ d̄ d̄ d̄
condita uerba in un

memoria replicatur. Post haec sumpta eucharistia .i. bona gra-
 tia. gratia enim dei p omibus gustavit morte. et celebrata
 gratiarum accione. respondetur ab omib. amen. Hec est em
 clara vox sanguinis xpi. qua sanguis iste exprimit ex ore
 fidelium eodem sanguine redemptorum. Finitis uero om-
 nibus adstanti et obseruanti populo absolutio datur in
 clamante diacono. Ite missa est. Missa ergo nihil aliud
 intellegitur quam dimissio .i. absolutio. qua celebratis omnib.
 tunc diaconus esse p nuntiat. cum populus a sollempni obserua-
 tione dimittitur. Vnde et missam catecuminoru canones dicit.
 quando post euangelii lectione incipiunt celebrari sacra mysteria.
 quibus nullum nisi baptizatum int esse licet. Tunc em clamante
 diacono. idem catecumini mittebantur foras. Missa g catecu-
 minoru fiebat ante accione sacramentoru. Missa fidelium fit p
 confectione et participatione eorunde sacramentoru. t missa
 e. i. directa. siue missa est. i. pfecta s. p uob oratio et oblatio.

FINIT. DE SYMBOLO.

Symbolum grece. latine conlatio siue signu t indicu. Indicu.
 quia ibi indicatur fides sancte trinitatis. qualiter debeat
 credi pater ingentus. filius genitus. sps scs ab utroq. procedens.
 Signum. quia quicumq. haec uerba profert. ostendit se ad dm
 uel ad numeru credentiu ptinere. Conlatio dicit conferentia. t
 conductio uerboru in unum facta. Beatus augustinus et maio

res nri tradunt . quia post qua apti acceperunt spm scm pfecturi
in omnem terram dixerunt bonu ee quia unum dm credebant .
unam fidem pdicarent . Duodecim apostoli fuerunt . xii uerba
coposuerunt . et denuntiauerunt non ea scripta habere in men
branulis . sed intabulis cordis retinere . quia corde creditur ad ius
titiam . ore aute confessio fit ad salutem . Credo in dm . Aliud
credo do . et aliud dm . et aliud in dm . Credo do dm esse . Credo
dm uera dicere . Credo in dm . i . credendo illum diligo . Patrem
omnipotentem . Pater relatiuum nomen est a filio . Pat dicitur
eo quod habeat filiu . Non eni potest dici pater nisi habeat filium .
neq . filius nisi habeat patre . Omnipotentem . Omips dicitur eo
qd omnia potest . Et quare dicitur omps . cu omia non possit . men
tiri non potest . quia ueritas est . Mori non potest . qz uita e . Mutari
non potest . quia immutabilis est . Sed sciendu quicquid quia illum
debet . potest . In ihm xpm filium eius . sub audis credo . huc nomen
e humanitatis assumpte a uerbo . Angelus imposuit ei hoc nomen
quando ad mariam uirginem uenit dicens . Ecce concipies . et pa
ries filium . usq . ipse eni saluu faciet populum suum a peccatis eoz .
huc hebraice . grece soter . latine saluator dicitur . Xpc grece .
hebraice messias . latine unctus . Non fuit autem unctus oleo
uisibili sicut patriarchae et pphetas . qui antiquis temporibus
oleo ungebantur . de quibus ipse dns dicit . nolite tangere xpos
meos . et cetera . sed oleo inuisibili . i . plenitudine sps sci . Vnde

palmista. Vnxit te d[omi]n[us] d[omi]n[us] tuus. o. l. p. p. tuis. Unicum. Unicus
 d[omi]n[us]. quia unicus est deo patri. et unicus est matri. q[ui] nec habuit pat[er]
 fili[um] ante illum. nec post. neq[ue] mat[er] similit[er]. D[omi]n[us] n[ost]r[us]. D[omi]n[us] n[ost]r[us] est.
 quia dominatur n[ost]r[is]. i. omib[us] creaturis uisibilibus et inuisibilibus.
 Qui conceptus est de sp[iritu] s[an]c[t]o. i. opere et ministerio sp[iritu]s s[an]c[t]i. Et si concep-
 tus est a sp[iritu] s[an]c[t]o. quare non dicitur filius sp[iritu]s s[an]c[t]i. Sed sciend[um] q[uo]d
 omne q[uo]d ab aliquo nascitur. eius filius appellat[ur]. Verbi gr[ati]a. om[n]es
 nos sumus regenerati ex aqua. et n[on] dicim[ur] filii aque. sed filii
 dei. Nascitur capillus ex capite. sed dicitur n[on] fili[us] capitis. Si-
 milit[er] nascitur unguis ex manu. sed n[on] dicit[ur] filius manus. Natus ex
 maria uirgine sec[un]d[um] carnem. quia beata maria uirgo fuit ante partu[m].
 et in partu. et post partu[m]. Beatus augustinus dicit ibi unam c[on]parati-
 onem. Est speculu[m] in aliqua domo. intrat aliquis in illam. umbra
 eius apparet in speculo. Quando ingreditur et egreditur. n[on]
 frangit illud speculu[m]. Similiter in d[omi]no in eundo et redeundo.
 uterus uirginalis integer permansit. Passus sub pontio pilato
 sec[un]d[um] humanitate[m]. quia lapidatus est. uirgis cesus est. sputus
 est et irrisus. multisq[ue] uerberibus afflictus. sed diuinitas illius
 impassibilis mansit. Demus inde c[on]paracionem. Incidit quis
 arborem. in qua radius solis stat. Arbor inciditur. tam[en] radi-
 us solis nihil ^{malu} patitur. Sic d[omi]n[us] i[n]c[arn]e sec[un]d[um] humanitatem passus
 est. sec[un]d[um] diuinitate[m] uero impassibilis mansit. Pontiu[m] pilatu[m]
 p[ro]p[ri]u[m] nomen e[st] pilati. In iudea erat princeps. sub tiberio

imperatore . qui pontius est dictus . uel a ponto regione . uel a ponto
insula in qua natus est . uel a familia ut quibusdam placet . Cru
cifixus . i . crucei ad fixus cum clauis . Multi dicunt quod nullam
iniuriam ibi sustinuerit dñs . Sicut enim quilibet homo xxxiii . et
semis annos habens iniuriam sustineret si crucifigeretur . ita filius
dei penam sustinuit . q̄ si non fecisset uera passio n̄ eēt . Mortuus
sectm̄ carne . unde in euangelio dicit̄ . inclinato capite emisit sp̄m .
Vnde et dñs nona emisit sp̄m . quia sexta hora fuerat crucifixus .
et recto ordine factum ē . ut qua hora homo de paradiso eiec
tus est . eadem illic restitueretur . Et sepultus . Sepultus a ioseph et
amehodemo sicut legimus . quia in sepulchro nouo sepeliuit
eum qđ exciderat in petra . Descendit ad inferna in anima sola .
Quare . ut electos qui ibi detinebantur iniuste ppter originale
peccatū liberaret . et ad celos reduceret . Vnde d̄r p̄phetam .
O mors ero mors tua . morsus tuus ero inferne . M omordit dñs
infernū . quia inde partem abstulit . et partē reliquit . Sexta
enī feria crucifixus est . sabbato quieuit in sepulchro . die
dominico resurrexit a mortuis sicut predixerat . unde dicit̄
ad patrē exurgam diluculo . Ascendit ad celos quadrage
simo die resurrectionis suae . Nam p̄ quadraginta dies con
uersatus est cū discipulis suis . et manducauit cū illis sic legim̄
partē piscis assi et fauum mellis . Bibit etiā cū illis sic petrus
dixit . nobis qui manducauim̄ et bibimus cū illo post quā

76
resurrexit a mortuis. Quare manducauit cum illis post resurrectione.
non ut cibo corporali indigeret: sed ut demonstraret uerum corpus
sumpsisse de sepulchro non factitium. Cibus autem ille deficiebat
uirtute diuinitatis illius ne post modum esset: sicut uerbi gra.
gutta que deficit animo calore ignis. Sedet ad dexteram di
patris omnipotentis. Sedet quia habitat in magnitudine patris
maiestatis feliciter. Inde .i. decelis. uenturus iudicare uiuos
& mortuos. Viuos qui tunc uiui reperientur: quia iste mundus ple
nus erit hominibus. Mortuos qui corpore mortui erunt: uel
uiuos iustos. mortuos peccatores. Credo in spm scm. Sanctum
dicit. Ad distinctionem maligni. inque nullus debet credere. Scam
aeccliam catholicam. subaudi credo. Ecclesia grece. latine cgrega
tio fidelium. Hoc distat in congregatione et conuocatione. qa
conuocatio fit de fidelibus. congregatio uero non solum de fide
libus. sed etiam de infidelibus. et de animalibus et de lapidibus;
Katoles. grece. uniuersalis latine. quia sca ecclia p uniuersu
orbem dilatata est. Scorum comunionem. i. societatem. quia
unum dm credunt. uno baptismo sunt renati. uno spu sco
c firmati. & ad unam uitam eternam transire merebuntur. Re
missione peccatorum credo ee in aecclia. primu p baptismu. de
inde p martiriu. demum p elemosina. post modum p orationem.
et cetera bona opera. Carnis resurrectionem credo. quia in hac
carne in qua ne sumus in die iudicii resurgemus. Sed quid restat:

uita eterna. i. uita sine termino. Hoc distat int̄ aeternū et p
petuum. et temporale. qđ aeternū ē quod n̄ habuit int̄itū. nec
finē habebit. ut d̄s. Perpetuū. quod int̄itū sed finē n̄ habebit.
ut sunt homines et angeli. Qui. i. homines scilicet morant̄ corpo
re. in anima immortales erunt. Temporale ē quod utrūq. habet.
et int̄itū et finē. ut sunt animalia. & bestie. **Explicit. De sacrif**

**stibus
cerdotalib.**

Oignitas aetclēstiaci ordinis ab ipso aaron primo ordinib. & :
sacerdote causas et originē ducit. Primū autē d̄r quantum
ad ordinationē. Nā fuerunt ante eū alii sacerdotes ut melchise
dech sacerdos d̄i excelsi qui dō panē et unum offerens. noui
hoc est euangelici sacrificii modum qualitatemq. signauit.
Abraham quoq. isaac et iacob. et multi ante ut abel et
noe dō hostias obtulisse leguntur. Sed nullus eorum ordi
natus uel consecratus in sacerdotium. neque sacrif et mis
ticis uestibus indutus fuisse preuenitur nisi aaron. qui
primus iubente d̄no oleo sancto inunctus. et sacerdotali
bus uestibus decoratus ē. Tradunt autē hebrei. qđ ante
aaron primogeniti essent sacerdotes. Deniq. melchisedech
autumant fuisse. sem primogenitū. noe sacerdotem d̄i
excelsi. Ex omnibus enī tribubus isrl̄ elegit d̄ns tribum leui.
et ex hac tribu elegit aaron summū pontificē. filios uero eū.
minoris gradus sacerdotes quos pr̄bros appellamus. Ceteros
uero in eadem tribu generali uocabulo leuitas nuncupant.

77
diuersis gradibus ex ministris ex ministris delegatos. Qui
da enim ex ipsis erant hostiarum. et hi erant in primo & infen
ore gradu. In secundo lectores. in tertio exorciste. in quarto
acoli. in quinto subdiaconi. in sexto diaconi. in septimo pres
biteri. in summo excellentiore gradu episcopi siue pontifices
constituti erant. hi octo erant gradus diuini ministerii. De quib.
fortassis iezechiel ppheta ministeria templi uisione dicit. et in
octo gradibus ascensus eius. Nunc dicendum de singulis. et qua
id officii haberent breuiter intinandum. Hostiarii erant. qui et edi
turi & ianitores uocabantur. Hi ut in libro paralipomenon legitur.
erant super exedras et thesauros domus domini. & per girum morabantur
incustodis suis. obseruabant ut nullus immundus templum dei
intraret. Lectores erant qui exorcismis. i. adiurationibus. a salo
mone compositis demones ab energuminis effugabant. quales
leguntur in actibus apulo fuisse septem filius ceue. Acoliti erant
qui in tabernaculo dei lucernis accendendis perant. iuxta quod
in exodo legitur. Precepi filiis israel ut afferant tibi oleum de
arboribus oliuarum purissimum piloque contusum. &cetera. Hi obseque
bantur in omnibus ceteris superioribus unde acoliti. i. obsequentes uoca
bantur. Accolitus enim grece. latine sequor dicitur. Hunc in ecclesia
cerosferarii dicuntur a ferendis cereis. sed tunc non hoc dici nomine
poterant. quia nec mel nec cera intro ferebatur in sacrificio domini.
Subdiaconi erant quos natineos uocabantur. qui subleuitis erant

subseruientes et obsecundantes illis. unde et nathinei. i. hanzles. t. mhu
militate seruientes uocabantur. Existorū numero fuit nathaniel.
qui ad nō ^{in euanglō} summa laude declaratur. ipsū esse dei filium et regē
israhel cōfessus ē. Super sunt tres superiores gradus. leuitarū.
prespiterorū. episcoporū. siue pontificū. Leuitarū ordo ab
ipsa tribu leui exordium sūpsit et nomen. Interpretant autē
assūpti. quia p omib; tribubus assūpti erant. & seruitio dñi de
putati. Et quauis ceteri minoris ordinis de tribu leui essent.
specialiter tamē hic ordo subprespiteris leuitarū dicebatur.
qui p ordinationē aaron & filiorum ei consecrabant. exca
bantes semp in templo dñi. ipsi gestabant arcā. & taberna
culū. et uictimarū adipē sacerdotib; offeriebant. Septimus
ordo sacerdotū. uel prespiterorū. filii scilicet aaron quib; sa
crificia et holocausta. atq; omnis templi dī cultus commissus
erat & traditus. quorū erat discernere inter p fanū et sc̄m.
inter immundū et mundū. & quicunq; secūm legē mundan
das. t. immundicie adiudicandus erat. illorū iudicio mundus
t. immundus decernebat. Interpretat autē p spiter senior. qui eli
gebant etate parit et morū grauitate pfecti. quia in ordi
dis mores magis et sapientia appbat. quā etates. Hos sequeba
tur octauus ordo pontificū. qui et principes uocabant sacer
dotū. Sup om̄s enī sacerdotes t prespiteros anis ē stitutus
erat pontifex. ceteris om̄ib; excellentior. et uelut in sum

ma religionis arce locatus. ad que ceteri respicerent.
 eiusque iudicium decretumque seruarent. Sciendum autem quia
 primo unus pontifex iubente domino est constitutus. Quo de
 cedente. filius eius eleazar sacerdotium suscepit. Et hoc mortuo.
 filius eius finees sacerdotum successor extitit. Sic usque ad tempora
 dauid unus post unum extiterunt pontificatus heredes. Dauid
 ergo cum cogitasset aedificare templum domino. et diuini cultus
 uellet augere. conuocata omni filiorum aaron progenie. et illos
 scilicet qui de eleazar. et eos qui de thamar stirpe descen
 derant. diuisit eos in partes. xxiiii. Ac de singulis singulos ponti
 fices elegit. Caeteros uero qui in partibus erant sacerdotum mino
 ris. qui nunc presbiteratus dicitur officio fungi precepit. Qui ponti
 fices singuli cum sibi subiectis sacerdotibus per octiduum ministrabant
 dies. hoc est a sabbato usque in sabbatum. Cuiusmodi omnes sacerdotali
 gradu essent aequales. unus tamen in eis qui dignior uideretur.
 speciali reuerentia preminens. summi sacerdotis nomen habere.
 Ipse quoque rex dauid primus delegauit. qui psalmos in templo
 domini modulata uoce cantantes animos populi et sublimitate
 qua dicebant. et suauitate uocis qua dicebant oblectarent.
 Haec de octo gradibus diximus. qui ueteris legis tempore obser
 uantissime custodiebantur. quos in nouo testamento suscepit
 ecclesia. tanto melius. quanto et uerius. quia illis omnia
 in figura contingebant. Quos quia notissimi sunt. &

quā id singulis conueniat . quā idue eis in sua ordinatione tradat
frequentissimo usu scitur ab omnibus breuit̄ eos cōmemorasse
sufficiat . hostiarii sunt in ecclia quibz tradite sunt clauēs &
cōmissa cura custodiendę ac tenuendę ecclesie . Lectores s̄
quibz traditus ē cōdex apicū diuinorū . ut distincte ad in
tellegendū diuinas lectiones p̄nuntiando populo placeant .
Ex op̄eiste quibus data ē potestas ciciendorū demonū . n̄ ad
iurationibz salomonis . sed inuocatione dī om̄ipotentis et p̄
cibus sanctis . Accoliti qui nunc ceroferrari dicunt̄ . q̄ cereos
deferunt ante diaconē quando legendū ē euangl̄m n̄ ad fu
gandas tenebras p̄sertim cū sol indie rutilat . fuit signū leti
tię sit . & ut sub tipo corporalis luminis lux illa in memoria
habeat̄ de qua dicit̄ . Erat lux uera que inluminat om̄nē hom̄
nē uenientē in hunc mundū . Subdiaconi q̄ grece x̄podiaconi
d̄nt̄ . ut ipso nomine claret subdiaconibz c̄stituti sunt . eis que
officiis subseruiunt que circa altare agunt̄ . Temp̄r uero
sacrificii apparent in facie pontificis t̄ presbiteri parati ad
nutū iubentis . pacto sacrificio . misteria corporis & sanguinis
d̄ni . que sup̄federunt adiacono colligenda t̄ deportenda susci
piunt . Diaconi . i . ministri ab ap̄tis ordinati leguntur . in
ter quos primus martir̄ stephanus uelut sidus eximū ruti
lauit . Alii semp̄ presto eē debent episcopo t̄ presbitero sacra
misteria celebranti . Ad ipsos pertinet ut oblata apo

pulis super altare consecranda disponant. et p factis misteris calicem
sacro sanguinis dñi fidelibus propinont. Presbiteri idest seniores
non tantum aetate quantum moribus et sapientia. hi potestate
habent cate^ha^handi. bapti^handi. in firmos benedicti olei
inguine perungendi. His quoq. concessum est. officiu pre
dicandi in ecclesia. Super his sunt epi sicut loco et dignitate.
sic scitatis et eruditionis singularitate conspicui. quib. solis est
potestas sacru crisma conficere. eoq. bapti^hatoru frontes sig
nari. et per manus inpositione spm scm illis tribuere. habent
potestate ligandi et soluendi. Per ipsos quoq. publica populi
absolutio in die cens dñi sollempni more peragit. Sciendum
aut qd prius ecclesie temporib. etia prbri epi uocant. si post
modu utili satis p uisione constitutum e. ut hoc nom solis pon
tificib. tribuat. quoru maioris gradus excellentia crescat.
et minor ordo mensure suae limite recognoscat. sitq. differen
tia in uocabulis sicut precellior locus honoris. Nunc dicendu
de singulis uestibus quibus sacerdos. t reliqui ordines in ue
teri testamento utebantur. Erant aut octo species uestium sa
cerdotalium. i. tunica linea fricta. Tunica iacinctina. Sup hume
rale. Rationale. Cidarit. Balteum. Lamina aurca in fronte pon
tificis. et feminalia linea. His omibus pontifex tempore sacri
ficiu induebatur. Ceteris uero minoris gradus sacerdotibus so
lis quatuor uti licebat. i. tunica linea fricta. Cidari. Balteo.

et feminalibus. Reliqua uero quatuor . tantum summi pontificis
erant. Nunc de singulis explanamus. Tunica linea erat uestis
interior . quam camisiam dicimus . uel supparum . Haec fricta
dicitur . quoniam adhaerebat corpori . et ita erat frictis mancis .
ut nulla ei omnino ruga inesset . sicut solent milites habere
tunicas lineas . sic aptas membris . ut expedita sint dengen-
do iaculo . tenendo clipeo . librando gladio . qualem et
ioab habuisse legitur . frictam ad mensuram corporis
sui . per quam nunc sacerdotes . t. clerici albas habent. Tunica
tota iacinctina exterior nullum q. alium colorem recipiens
usq. ad pedes descendens sicut et linea . Vnde et utraq. gr̄
poderis . i. talinis uocabatur . habens similitudinē malorum
granatorum aureorū . et tintinnabula aurea . Erat autē si-
ne mancis ad colobiorum similitudinē . et ideo unde manū
educerentur aperta erat . P tunica iacinctina nri pontifices
p̄mo colobus utebantur . Et autē colobiu uestis sine mancis .
Sed quia nudatas brachiorum displicebat . colobia in dalmati-
cas commutata sunt . Hae duę uestes . i. tunica bissina fricta .
et tunica iacinctina . balteo astrictę erant . quod erat cingu-
li genus ex bisso retorta iacincto . purpura ac uermicillo
opere plumari . in similitudine pellis colubri . latitudinis
quatuor digitorum . Pro balteo nunc honarū quas roma-
nas appellant usus receptus est . Sup humerale qđ hebrai

ce ephot dicitur. sic uocatum qd humeros obnuberet. cuius
 contextus de omnibus coloribus erat. magnitudinis cubitalis.
 id est usq. ad cingulum per tingens. amplectens omnem
 locum pectoris et ad manus eiciendas hinc inde apertum.
 cui uestimento locus uacuuus in medio pectore dimittebatur
 magnitudine palmi ubi inferebatur rationale qd hebraice
 dicitur effim. et grece logion. Habebat aut sup humerale in
 utroq. humero singulos lapides onichinos. et in singulis lapi
 dib. erant sculpta sena xii. patriarcharu nomina. habent
 eni ne ministri arctis sup humerale qd amictu uocant. qd hume
 ros amictunt qdo ad altare ministrant. Rationale qd hebraice
 effim. gr logion dr. opere polimito factu erat iuxta textura
 super humeralis. i. eisdem coloribus. factam erat quadrangulum
 habens mensuram palmi in longitudinem et latitudinem. Erant
 in eo iiii. ordines lapidum. terni per singulos uersus. distributi.
 sculpti erant singulis xii. patriarcharu nomibus. Erant aut
 catenule auree. et uncini aurei. necnon et aurei anuli tamqua
 in iiii. summitatibus rationalis. quam et in summitatib. sup humera
 lis que catenule inferebant. iungebant q. rationale et super hu
 merale superius. inferius uero uittis iacinctanis sibi neccebantur.
 P rationale nunc sumi pontifices quos archi epos dicim. pallio
 utunt. qd a sca romana sede aptico dante suscipim. Tiara
 genus erat uestis pilleolum uidelicet rotundum quasi sphaera

media sit diuisa . et ut pars una ponat̄ in capite . ita ut modice uer-
ticis medietatē excedat . habens uittas quae conuolutę sepius co-
nectuntur ne facile dilabantur . et hoc quidē minorū erat sac̄do-
tū . Sumus autē pontifex preter pilleū habebat coronā auream
triplicēq; sup̄ quā a media fronte surgebat quasi calam' quidā
aureus similis herbe quę hebraice acano . gr̄ autē hios quae
apud nos dr̄ latine calidata . Percircuitū uero habebat flores simi-
les flori plantaginis ab occipio usq; ad utrumq; tēpus . In fronte
uero erat locus patens ubi inferebatur lamina aurea quę uii . lte
ris nomen habebat dī inscriptū . huius comodi uestis n̄ habetur
in romana eccl̄a uel in nr̄is regionib; . Non enim moris est ut p̄ il-
leati diuina misteria celebrent . Apud grecos autē habetur qui
pilleos . i . cuphas gestant in capite dum adsistunt altaribus .
Lamina aurea in fronte pontificis in qua scm̄ dño siue sc̄i dñi sculp-
tum habebatur . ornāmētū erat cet̄is sacratius indumentis .
Scm̄ autē dño qđ ibi sculptū erat . nomen erat scm̄ et uenerabile
dei qđ p̄ uii . literas scribebatur . scilicet . ioh . eh . uau . et h . et
dicebatur ineffabile non qđ dici non possit . s; qđ nec diffiniri et
cōprehendi sensu ullius creature ut digne deo aliquid dici possit .
Ligabatur autē uitta iacinctina super t̄iam . ut totam ponti-
ficalis ornatus pulchritudinem dei uocabulum coronaret . ac p̄-
tegeret . neq; hanc ornamenti speciem xp̄i ab illis accepit ecc-
lesia . Octauū . i . nouissimum ornāmētū feminalia linea . quib;

operiebant carne turpitudinis sue: arenibus usque ad femi-
 nalia. siue ut usitatus femoralia cū ad sacrificandū accede-
 bant. Huiusmodi habitus ita notus ē in nr̄is regionibz, ut ex-
 eo gallia braccata cognominata sit. Cōprehensū breuit̄ quibz
 uestibz ornarent̄ sacerdotes & ministri tēpli dī mosaice legis
 tēporibz, & quasi adinstar illorū reuelata eugl̄i gr̄a suscepe-
 rit eccl̄a. Sunt tam̄ alia que apud illos n̄ habent̄. ut stola. scan-
 dalia. & sudariū qđ addetergendū sudore in manu gestari
 mos ē. qđ usitato noīe fanone nominamus. Verū quia om̄a illo
 tēpore figuris & enigmatibz, obumbrabant̄. conuenit ut quid
 illa uestim̄ta mystice significauerint. quo ue nunc modo spe-
 cialit̄ in eccl̄a uenerant̄. n̄ uerbatim s̄ capitulatim ostendam̄.

Vestim̄ta illa que in sc̄is officis portanda erant. typus erat sc̄arū
 uirtutū. unde & sc̄a dicebant̄. Ad hec facienda n̄ tam diuerse.
 quā speciose species sumebant̄. Aurū uidelicet. qđ ē splendor
 sapientiē diuinę. cui uingebat̄ iacynthus qui ē ^{color} celeste
 uidelicet desiderū. Purpura apponebat̄ que sanguinis im-
 tat̄ colorē. ut p̄ duo ^{genera} martiriū nouerint se exercendos electi
 i. ut sine cesse sit n̄ dubitent mori p̄ x̄po. & pacis tēpore in se ip-
 sis appetitus occidant. mortificantes membra sua cum uitiis
 & concupiscentiis. Coccus bisinctus dī & proximi dilecti-
 onem indicat. efficaciter tenendam. Bissus geminam cas-
 titatem significat corporis scilicet & anime. Unde de

uere uidua dicit apostolus. ut sit sc̄a corpore & sp̄u. his or-
namentis xp̄i debet pontifex refulgere. his coloribus exor-
nari. Tunica linea uel bissina stricta. mortificationē car-
nis p̄tendit. Bissinum em̄ uel lineū multiplici elaboratū
contusione et nature subtilitate deductū ac textum in uestē
proficit. Sic nullus xp̄o ornari poterit. nisi castigatus &
mortificatus om̄ibus carnis passionibus. Unde & bene stric-
ta d̄r. Strictū enim dicimus castum. e contra lasciuum et
dissolutū laxum uocamus. Tunica tota iacinctina que acrio
colore refulgebat celestē designat ē uersationē. que tota
erat iacinctina. quia sacerdos nihil debet curare trenū. Nemo
enī ait ap̄t̄s militans dō implicat se negotiis sc̄laribz. ut ei pla-
ceat cui se p̄baur̄. Balteus siue cingulū quo tunica hec cū
interiore. i. linea cingebat̄. continentia carnis insinuat
que mater ē & custos pudicitie. queq. maxime ornari ponti-
ficē condecet. Hanc qui ingratus ē dō perdit. sic iob dicit de
talibus. Balteū regū dissoluit. et p̄cingit fune renes eorū.
Regū enī. i. sc̄ox sacerdotū. balteū hoc ē pudicā continentia
dissoluit. i. dissolui p̄mittit. cū de suis uirtutibz extolli coe-
perit. et p̄cingit fune asperē poenitentie renes eorū. ut
incipiant suis casibz ingemiscere. q̄ aliorū lapsibz debuerant
auxilio subuenire. Sup̄ humerale qđ hebraice ephod dicit̄.
obediencia mandatorū dī significat. quo induebat̄ sacerdos.

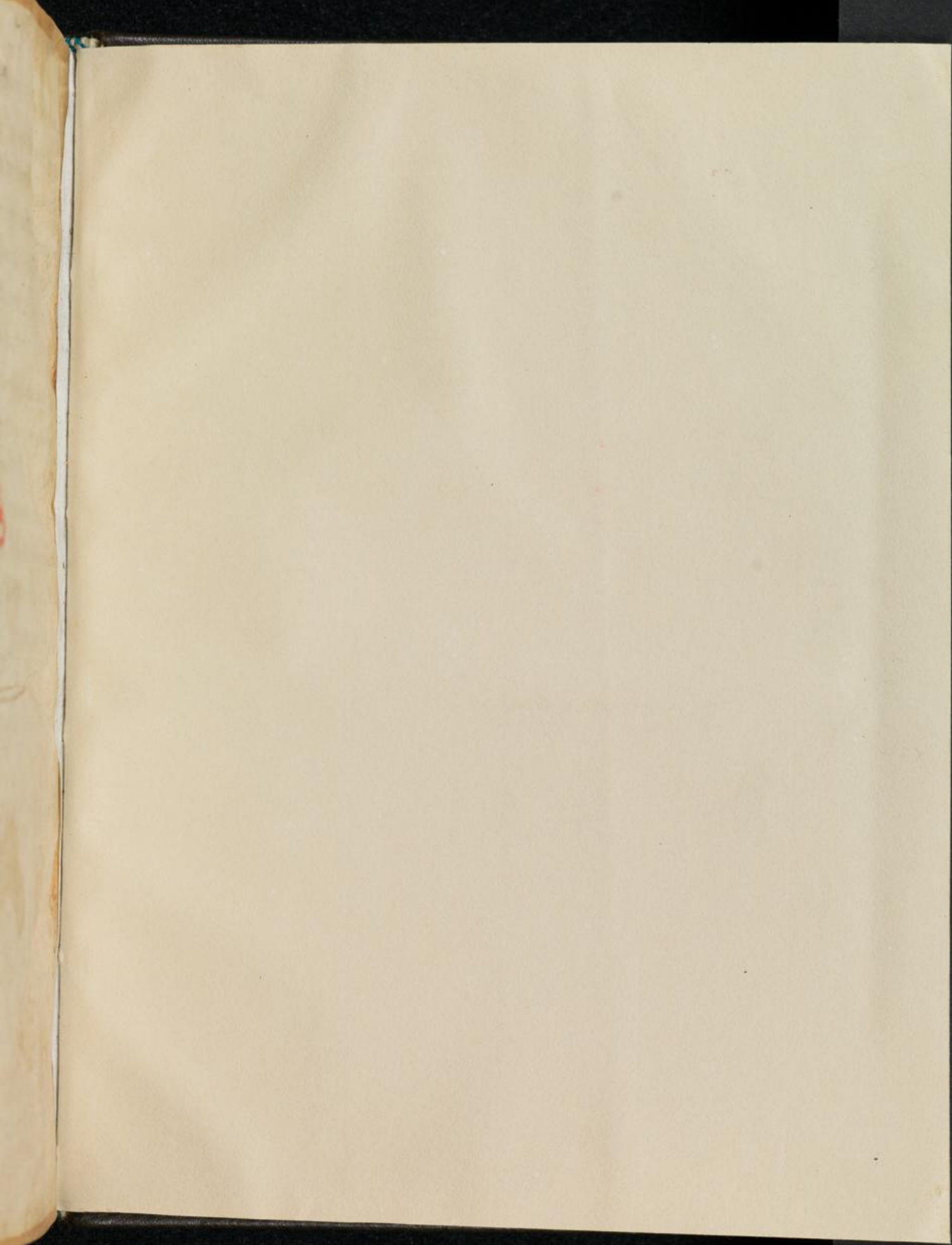
ut meminerit p̄cepta dī strenue quasi onus humeris impositum
 debere portare. Quod uero nomina patriarcharū inter sacrificia
 in humeris ficit et in pectore portabat. monet p̄ hoc sacerdos. ut
 priorū patrū fidem & exempla sequat̄. ut fidelium qui sunt filii
 ap̄torū in suis orationib; meminerint. & ut ipsi eadem exempla
 sequenda p̄ponat; Rationale quod erat in fronte pontificis
 designat. quia pastor sapientia & doctrina debet p̄ditus esse.
 Nā et ideo rationale iudicii dī. quia debet rector ecclē subtili semp
 examinatione bona malaq; discernere. & quā id t̄ quib; quando
 uel qualiter conueniat studiosē cogitare. Hoc enī qd̄ dicit̄ pones
 in rationale iudicii doctrinā et ueritatē. ut uidelicet habeat
 scientiā scripturarū. quo possit alios docere. et contradicētes
 arguere. Quadrangulū erat. p̄pt̄ quatuor euangeliōrū doctrinā.
 duplex p̄pt̄ scientiæ et operis firmitatē. Mensura palmi qd̄
 est digitorū extensio. designat discretione in p̄secutione
 bonorū operū. Quatuor ordines lapidū qui erant in rationale
 nominibus patriarcharum insculpti. quatuor exprimunt prin
 cipales uirtutes. prudentiā. temperantiā. fortitudinē. iustitiā.
 Terni nunc quoq; lapides. fidem sc̄e trinitatis. siue fidē. spem. &
 caritatē demonstrant; Quae om̄a in pectore pontificis necessa
 rio eē debere huius ornamentis. i. rationalis speciei p̄monetur;
 Tyara quae & cidaris et mitra uocatur. ac tegebat & ornabat ca
 put pontificis. Ammonet eū om̄s sensus capitis deo consecrare.

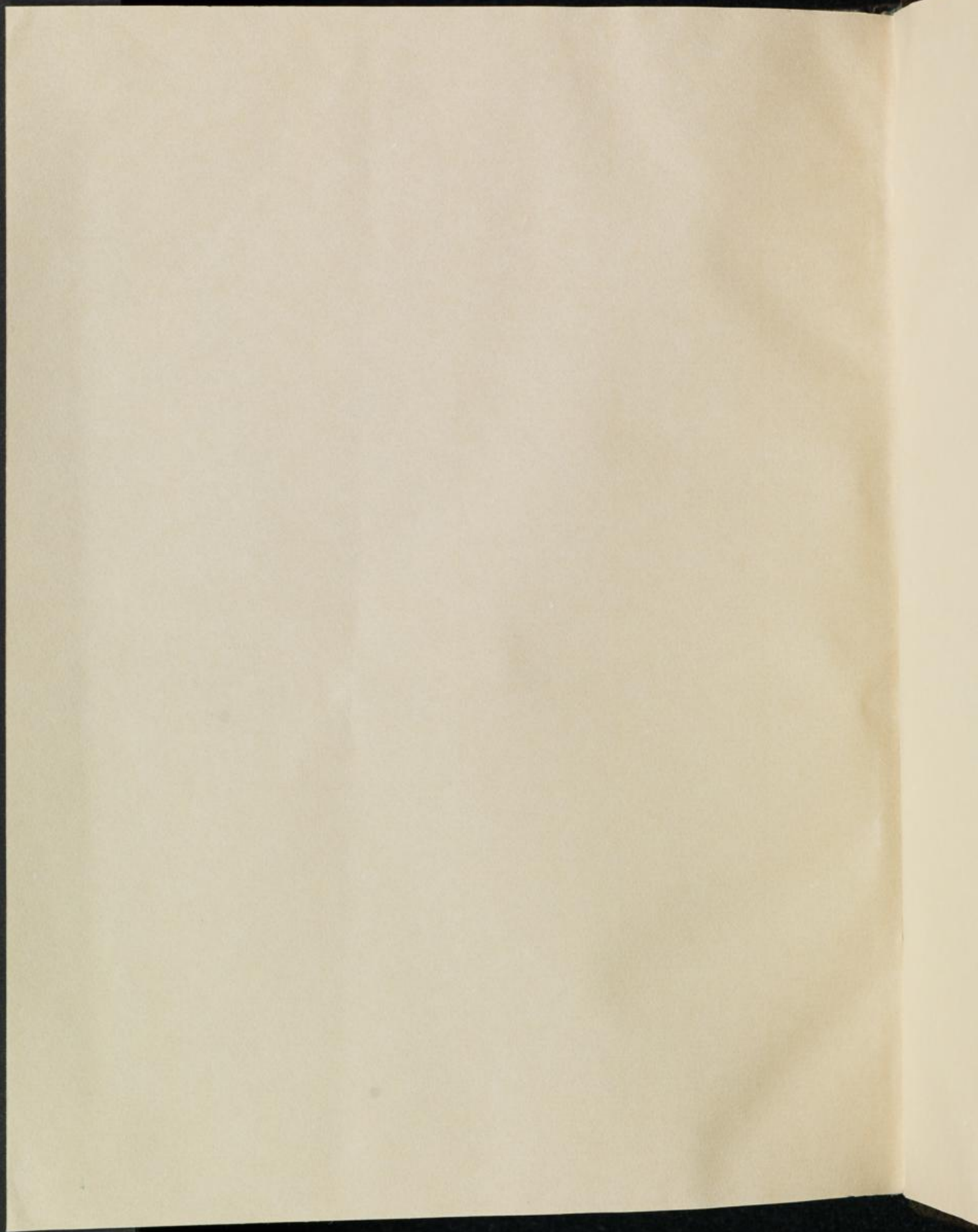
debere . ne uel oculi pateant ad uidendū uanitatē . t̄ ceteri sensus
qui incapite uigent iniquitati consentiant . et pillos intromissa
delectatio inceſtet animi ſanctitatē . Lamina aurea diuine maieſ
tatis atq; potentie figura ē . que in fronte pontificis deportabat̄ .
quia ineffabilis ditatis potentia cunctis que creauit ſup̄ eminet .
quidcirco quaſi riuota ſanctificans eximia ſibi ſedē in fronte . hoc
e inimitis principalitate conſtituit . Quatuor litere in lamina
ſcripte . iiii . ſunt cornua crucis totū mundū cōplectentia . Cruci
enī xpi in omī creatura apex ē cedit̄ . qua etiā fidelium frontes ſig
nant̄ . Quod lamina ſemp in fronte pontificis eē uidebat̄ . oſten
dit quia dignitatē quā p̄cendit in habitu . exercere ſemp debet
in opere . ut dñi placatū ſemp habere . & ſubditorū uota dño ido
neus ſit ſemp offerre . Feminalia quib; pudenda loca corporis
tegebant̄ . continentia a concubitu designant . que magnopere
omib; gradib; obſeruanda p̄cipit̄ . unde dicit̄ ad uelanda turpi
tudine . Turpe ē enī ſacerdotē laſciue etatis nota inſamari .
que conuenit uelut in arce caſtimonie ab omib; ſuſcipi & uenerari ;
Quod uero feminalia ipſi ſibi imponant . cactera moÿſes . deſig
nat unumquēq; ſe a carnali cōcupiſcentia refrēnare debere .
deinde uirtutib; ſibi ſubditos quaſi moÿſen miniſtros tēpli
exornare ; Clericos hinc dictos putant . quia mathathias qui
primus ab ap̄t̄is legitur ordinatus . ſorte miſſa ſubrogatur .
Cleros enī grece . Latine ſors d̄r . ac propterea uocati ſunt de

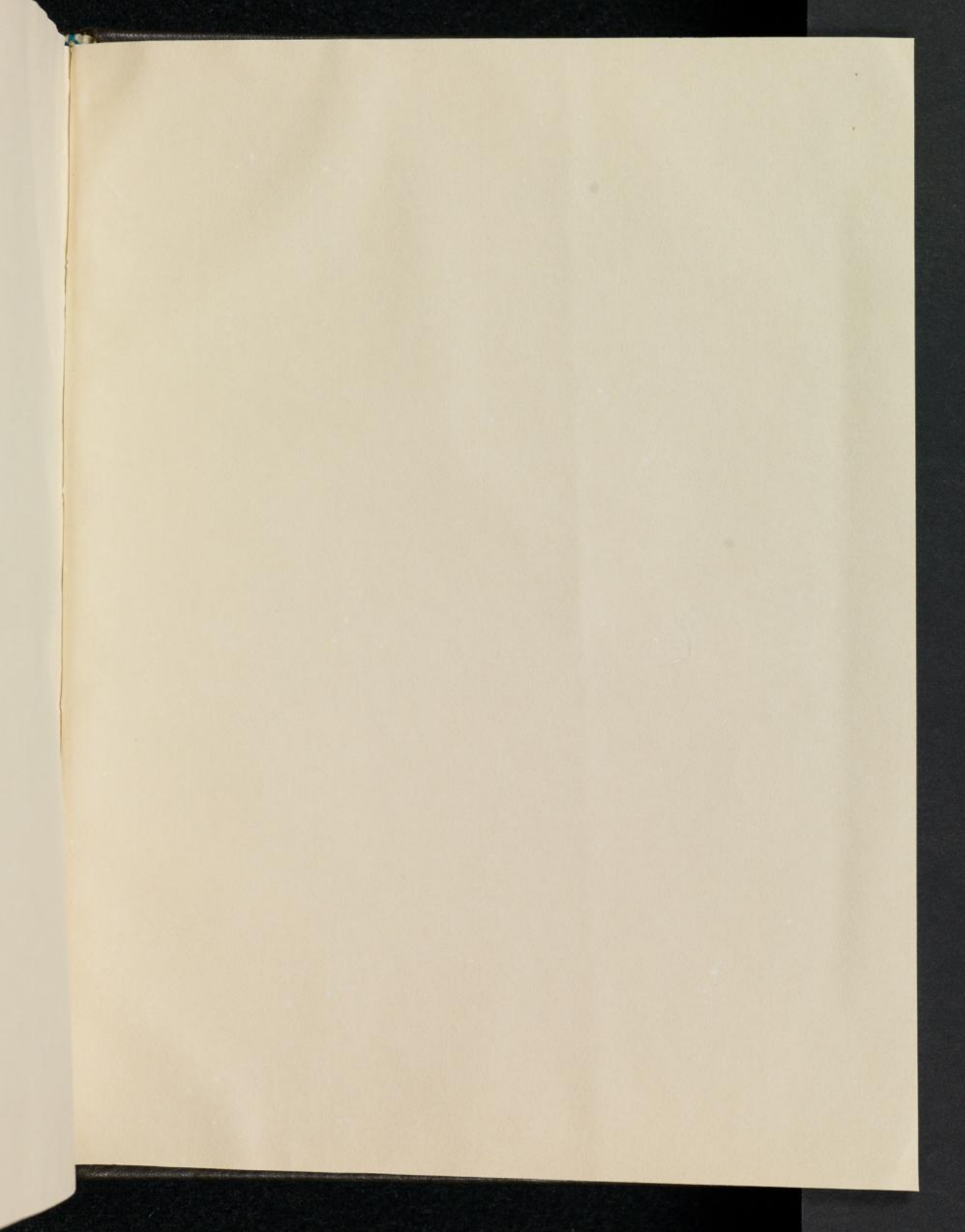
rici. quia desorte dñi sunt. et hereditas eius. Est autē generale
 uocabulum eorū. qui in quocunq. gradu in ecclesia deseruiunt;
Clericorū autē tonsura nazareis fertur sumpsisse exordium.
 Cū enī quis uoto se obligasset. ut p̄ ieiunium atq. aliarū rerum
 obseruantia se affligeret. abstinebat ab omni quod inebriari
 & statum mentis auertere posset. eratq. semp̄ in templo. unde
 & nazareus. i. sc̄s & dño consecratus uocabatur. Impletis autē
 uoti sui diebus. ueniebat ad templum dñi. & offerebat p̄ se
 quae in lege precipiebantur. radebatq. capillos capitis sui &
 barbae. partemq. pilox in flamma altaris cremabat. sicq.
 uoti liber redibat ad propria; Fertur beatus petrus primus
 huiusmodi tonsuram sibi fecisse. ad similitudinē spineae
 coronę dñi. siue ut clerici a laicis non solum differantur
 habitu. uerum etiam tonsura. **EXPLICIT.**

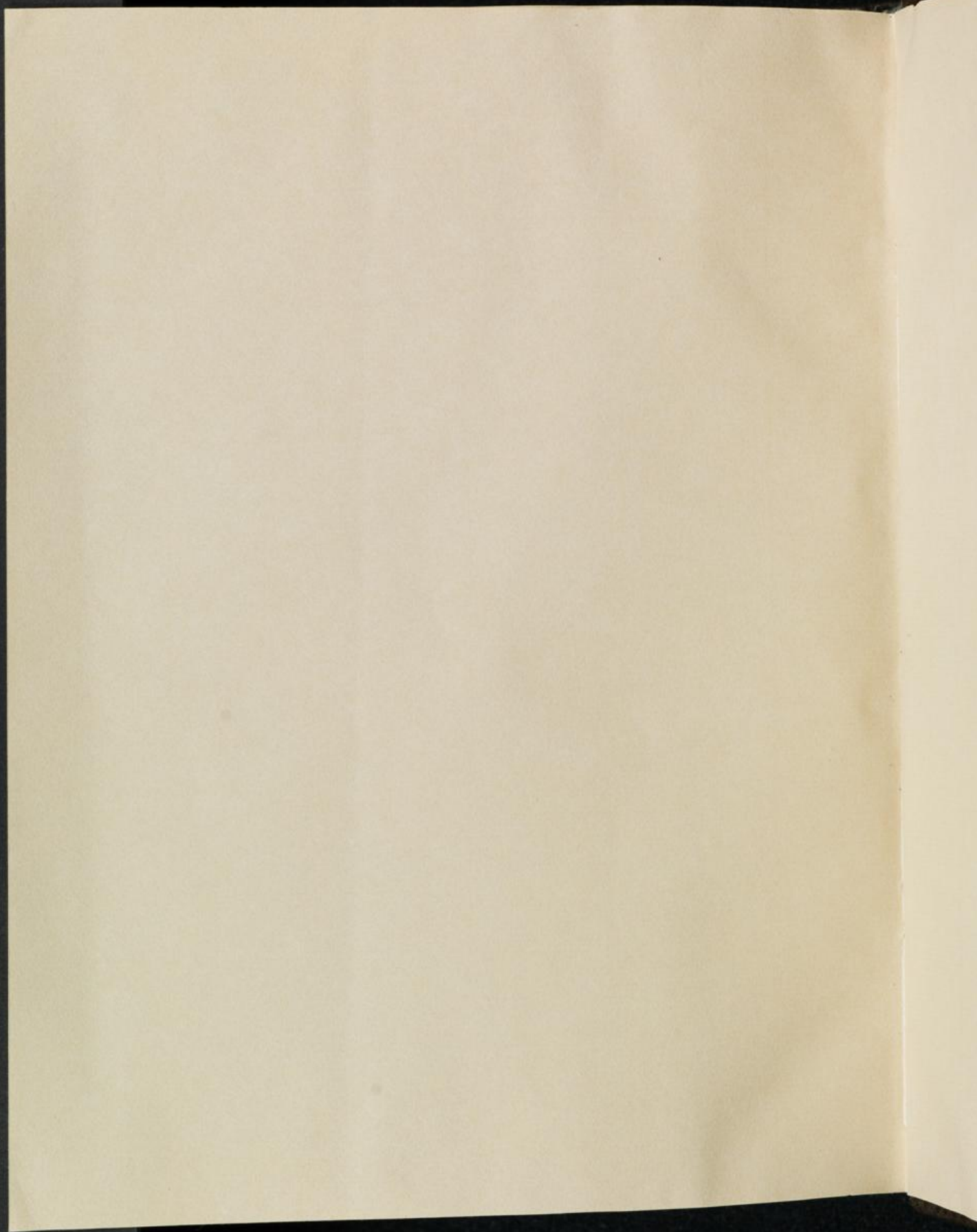
Explicit

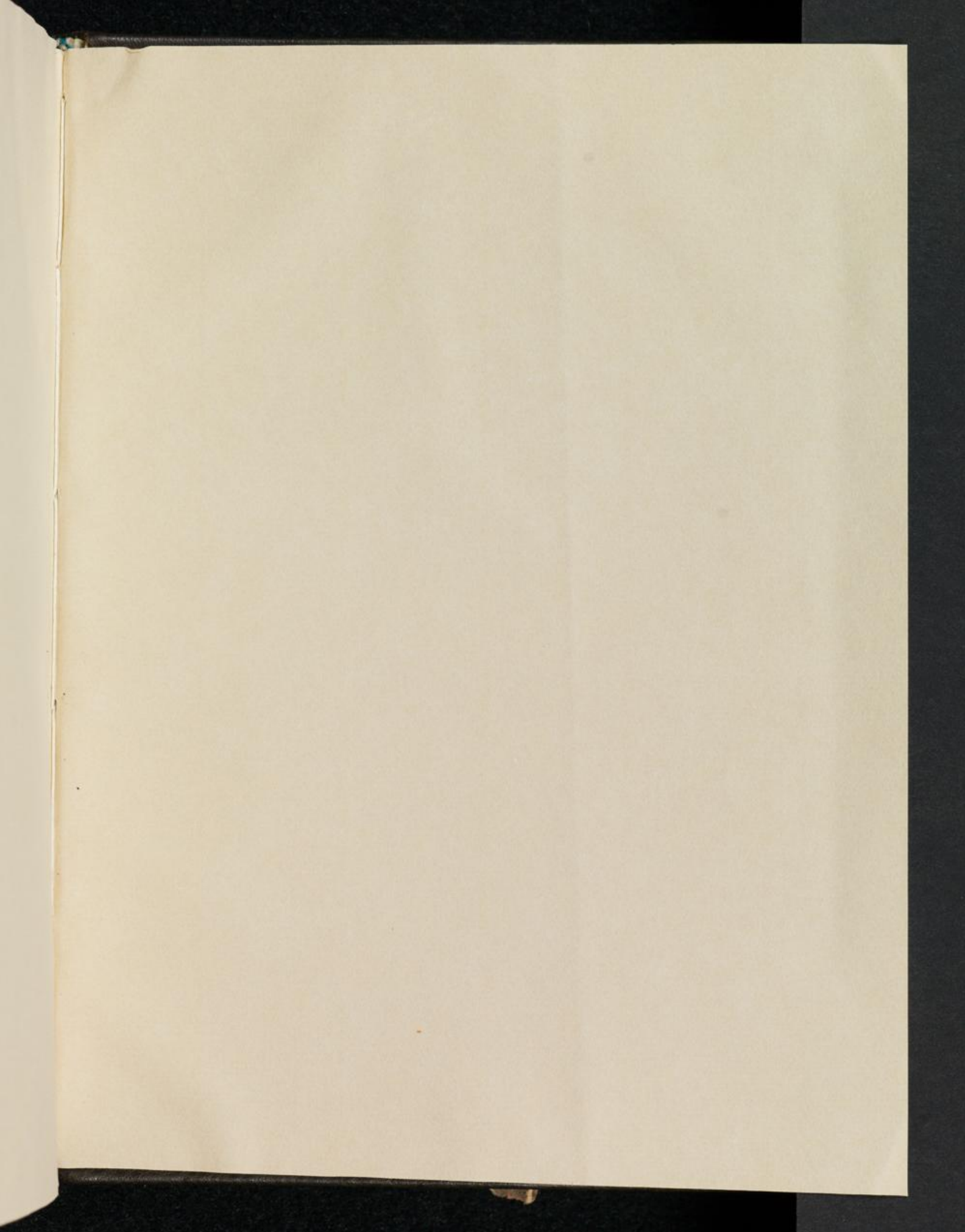
LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

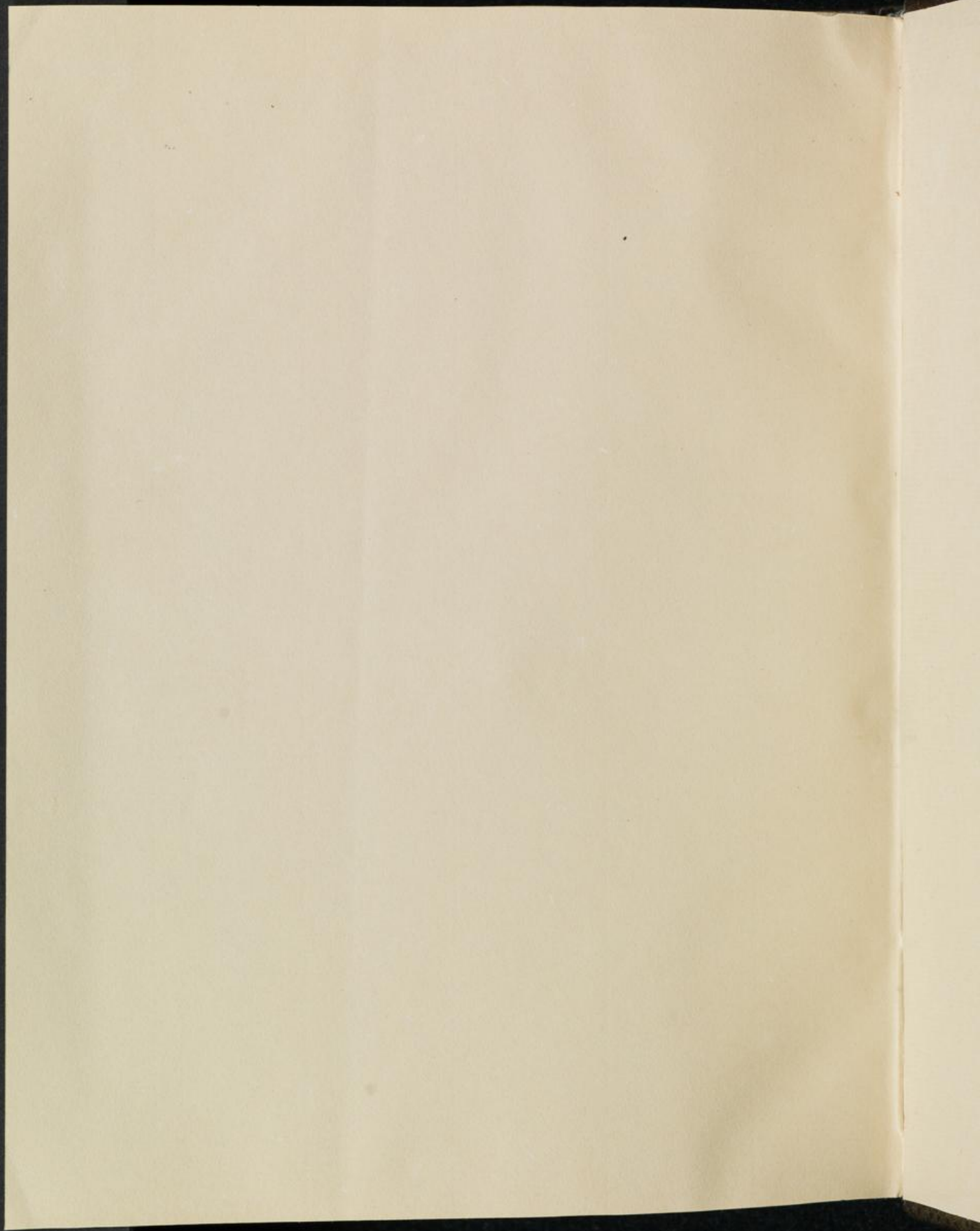

© The Tiffen Company, 2007

TIFFEN® Gray Scale

A	1	Red	R
	2	Green	G
	3	Blue	B
	4	White	
	5	Black	
	6	Magenta	M
	7	Yellow	Y
	8	Cyan	C
	9	Red	R
	10	White	W
	11	Black	K
	12	Yellow	Y
	13	Green	G
	14	Blue	B
	15	Cyan	C
	16	Yellow	Y
	17	Magenta	M
	18	Red	R
	19	Black	B

TIFFEN® Color Control Patches

© The Tiffen Company, 2007

Black	1	Black	19
3/Color	2	Dark Purple	18
White	3	White	17
Magenta	4	Magenta	16
Red	5	Red	15
Yellow	6	Yellow	14
Green	7	Green	13
Cyan	8	Cyan	12
Blue	9	Blue	11
	10	Dark Purple	10
	11	White	9
	12	Black	8
	13	Dark Purple	7
	14	White	6
	15	Black	5
	16	Dark Purple	4
	17	White	3
	18	Black	2
	19	Dark Purple	1

